

215. Ut ante Pentecosten nullus audeat jejunare. A Concil. Septimunicensi.

216. Ut non liceat in Dominicis agapem facere, vel in ecclesiis, aut intus accubitus sternere. Concil. Laod., tit. 27.

217. Ut custodiatur fides patrum trecentorum decem et octo. Conc. Constantinop., tit. 2 [Loge tit. 1].

218. Ut conciliorum statuta priscorum ab omnibus observentur. Conc. Zelleni.

219. Ut nullus in precibus nisi ad Patrem dirigat orationem, et ut prius eas cum instructoribus tractet. Concil. Carthag., tit. 31. Item Concil. Carthag., tit. 7.

220. Ut una sit in sacramentis per omne Byzacium disciplina. Concil. Maradianensi.

221. Ut mulieres quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos autem viduæ seniores, uiviræ, et matriculæ, in Ecclesia tanquam ordinatas constitui non liceat. Concil. Laod., tit. 11.

222. Ut mulieres ad altare non ingrediantur. Concil. Laod., tit. 43.

223. Ut sanctæ oblationes ad vices eulogiarum non dirigantur. Concil. Laod., tit. 14.

224. Ut sabbatis Evangelia legantur. Concil. Laodic., tit. 16.

225. Ut de diversis vocibus et sensibus libri unum canticum non connectatur. Concil. Laodic., tit. 17.

226. Ut etiam per solemnissimos Paschales dies sacramentum catechumenis non detur nisi solitum salis. Concil. Carthag., tit. 11.

227. Ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Concil. Carthag., tit. 12.

228. Ut præter scripturas Canonicas nihil in ecclesia legatur. Concil. Laodic., tit. 57. Concil. Carthag., tit. 43.

229. Ut liceat passiones martyrum legere in natalibus eorum. Concil. Carthag., tit. 46.

230. Ut soli Ecclesie Carthagini licet alienum clericum ordinare. Concil. Carth., tit. 54.

231. Ut omnes Ecclesie ab Ecclesia Carthagini diem Pasche audiant tempore concilii. Concil. Carthag., tit. 5.

232. Ut nullus ordinetur nisi probatus vel episcoporum examine, vel populi testimonio. Concil. Carthag., tit. 29.

CRISCONII

EPISCOPI AFRICANI

BREVIARIUM CANONICUM.

HIC HABETUR CONCORDIA CANONUM CONCILIORUM INFRA SCRIPTORUM, ET PRÆSULUM ROMANORUM, ID EST CANONUM, APOSTOLORUM, NICENORUM, ANCIANORUM, NOVECESARIENSIS [scilicet NEOCÆS.] GANGRENSIUM, ANTIOCHENSIS, LAODICENSIS, CHALCEDONENSIS, SARDICENSIS, CARTHAGINENSIS; ITEM PRÆSULUM SIRICII, INNOCENTII, ZOSIMI, CELESTINI, LEONIS ET GELASII.

INCIPIT PRÆFATIO.

Domino vere sancto semperque beato pontifici Liberino, Crisconius Christi famulorum exiguus. Vestri sacerdotii incomparabile decus, quo fidei puritate ac vitæ probitate admodum resplendetis, vos non desinit præmonere, utilitatibus dominici gregis, cujus gubernacula suscepistis, et sollicitius militare, et solertissime providere. Ad cujus vestri expletionem officii, industriam nihilominus vestrorum exquisitis subjectorum: quos ita necesse est ut spiritualis allumina panis eum ipsum dominicum gregem largitive nutriatis. Unde pervidens mundanis ac divinis legibus humanæ vitæ regimen consistere, et juris quidem præcepta exorbitantium gressus frenis acrioribus coercere, ecclesiasticas vero sanctiones recte vivendi terminum piis ac fidelibus animis præfixisse: illis floralibus subrelictis, præcipis ut cuncta canonica constituta, quæ ab ipsis exordiis militiæ Christianæ tam SS. apostoli, quam apostolici viri per successiones temporum protulere vobis colligamus in unum, eorumque concordiam facientes, ac titulum prænotationem interponentes, ea lucidius declavemus. Quod opus, pro tantæ rei magnitudine, nostras excedere vires procul dubio intueris, a quo mecum excusare sæpissime voluissim, paterna auctoritate institisti, subsidium nobis divinum fidentissime pollicens profuturum. Quo mihi suffragio intercluso, item proposui, hoc Canonum Breviatum a viro reverentissimo Ferrando Carthagini Ecclesie diacono jam fuisse digestum, et debere eum nostræ eruditioni sufficere, ne aliud exquirendo, ejus prudentiæ deprehendamus in aliquo derogare. Cui nostræ excusationi penitus submovendæ itidem objecisti, non ad illius sapientissimi viri reprehensionem hoc te exquirere velle, sed nostram potius scientiam industrius capere et eliminare. Quibus peractis, jam præcavens Christo in vobis loquenti quamlibet excusa-

* Al., *Epistola Crisconii ad Liberium.*

tionem obtendere, cœlesti auxilio præmunitus, obsequi malui imperatis, vestrisque votis, Deo favente, libentissime subservire, illa maxime invitatus ex parte quod antefatus venerabilis vir ad conversationem memoriæ eorum hoc effecisse noscitur Breviatum, qui illa ipsa jam bene cognita perceperant, quod per eum cum voluerint quæ cupiunt recordentur: indoctorum vero, quorum est maxima multitudo, in eodem opere studium probatur, ut ita dixerim, sequeretur, dum eos ad inquisitionem earum rerum præmisit quæ nec ab omnibus reperiuntur nec repertæ sine fastidio perleguntur. Nulli siquidem dubium est quam molestissime perferat lector, dum avidius cujusque rei cognitionem exspectat, et ad librum præmittitur quem aut forte non legit, aut ubi reperiat non novit. Quamobrem, antefati viri laude prælata, necessarium duxi profectui subserviens parvulorum, juxta vestrum imperium, cuncta ecclesiastica, ut dictum est, constituta, quæ ad nostram notitiam pervenerunt, in hoc opere sub titulorum serie prærolare, et ea discere valentibus et vo-

lentibus dubitationis ambagem auferre, ut eorum plena instructio non ex difficultate scriptoris, sed ex desidia jam dependeat lectoris. Quod opus hæc etiam Deo præstante utilitas consequetur, ut dum unumquodque canonicum decreti, de quo quæstio fuerit pro tempore agitata, æquissimus judex coram perspexerit multimode esse digestum, probabili examinatione discat utrum ex severitate an ex lenitate suum animum debeat moderari. Quam ei instructionem illa maxime consideratio exhibebit, si plurimum et maxime auctoritatum ipse qui maluerit constitutus fuerit præmonitus. Unde, queso ut in hac ipsa Canonici Breviarii repetitione, sicut eximius noster ille protestatus est doctor, ignoscant scientes, ne offendantur nescientes. Satius est enim offerre habenti, quam non habentem differre. Vestram quin etiam deprecor sanctitatem, ut si in quo forsitan pervideris tuo desiderio minime satisfactum, devotionem potius approbes, et genuinæ inscientiæ veniam dones. O a pro me, meique semper memento, pontifex Deo digne.

INCIPIT LIBER CANONUM.

* Qui episcopus ordinandus est, ante examinetur, si natura prudens est, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotiis vacans, si hominibus affabilis, si litteratus, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum sensibus castus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, et ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat. Item Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum Deum esse confirmans, totamque in Deitate Trinitatem coessentialem et consubstantiallem et omnipotentem prædicans, si singulam unamquamque in Trinitate personam plenum Deum, et totas tres personas unum Deum; si Incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu sancto factam, sed in Filio tantum, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipse fieret in nomine hominis matris filius, Deus verus ex patre, et homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, et animam humanam rationabilem: simul in eo ambæ naturæ: Item homo, et Deus, unus Filius, unus Christus, unus Dominus Creator omnium quæ sunt, et auctor, et Dominus, et rector cum Patre et Spiritu sancto: qui passus sit veram carnis passionem, mortuus vera corporis morte. Item carnis suæ resurrectionem, et veram animæ resumptionem, in qua veniet judicare vivos et mortuos. Quærendum etiam ab eo, si Novi et Veteris Testamentorum, item legis et prophetarum et apostolorum unum eundemque credat auctorem et Deum: si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo, si credat hujus

quam gestamus, et non alterius carnis resurrectionem, si credat iudicium futurum, et recepturos singulos pro his quæ in hac carne gesserunt vel penam vel gloriam. Si nuptias non improbat, si secunda matrimonia non damnat, si carnis perceptionem non culpatur; si poenitentibus reconciliatis communicet, si in baptismo omnia peccata idem tam illud originale, quam illa quæ voluntarie admissa sunt dimittantur; si extra Ecclesiam catholicam nullus salvetur. C m, his omnibus examinatus, inventus fuerit plene instructus, tunc consensu clericorum et laicorum, et conventu totius provinciæ episcoporum, maximeque metropolitani vel auctoritate vel presentia, ordinetur episcopus; suscepto in nomine Christi episcopatu, non suæ delectationi, nec suis motibus, sed Patrum definitionibus acquiescat.

I. De ordinatione episcopi.

In canonibus Apostolorum titulo primo. Episcopus a duobus aut tribus episcopis ordinetur.

Concil. Nicæno titulo 4. De his qui ad episcopatum in provinciis provehuntur. Episcoporum convenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia episcopis ordinari: si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, a tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, et absentibus quoque pari modo decernentibus et per Scripturam consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur per unamquamque provinciam metropolitano tribuatur episcopo.

* Hæc non esse Crisconii multa persuasent, quæ licet in ms. codice valde depravata legantur, hic tamen utcumque restituta ponimus.

Concil. Antiocheno tit. 19, De episcopalis in provinciis ordinationibus. Episcopus præter synodum et presentiam metropolitanam nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coramposito, melius quidem est ut omnes simul adsint ejusdem provincie sacerdotes, quos metropolitanus episcopus advocare debet; et si quidem omnes occurrerint, optime: quod si hoc difficile fuerit, saltem plures adesse omnimodo convenit, aut certe scriptis ejusdem sententiae comprobari, et ita sub plurimorum vel presentia, vel decreto, ordinatio celebretur. Quod si secus contra definita factum fuerit, nullas ordinationis vires habeat: si vero juxta definitam regulam fiat, et nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat sententia plurimorum.

Concil. Laodic. tit. 12, De episcopalis ordinationibus. Ut episcopi judicio metropolitanorum et eorum episcoporum qui circumcirca sunt provehantur ad ecclesiasticam potestatem: hi videlicet qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei quam recte conversationis exemplo.

Concil. Carthag. tit. 13. Aurelius episcopus dixit: Quid ad hæc dicit sanctitas vestra? Ab universis episcopis dictum est, a nobis veterum statuta debere servari. Sicuti et inconsulto primatu cujuslibet provincie tam facile non præsumant multi congregati episcopi episcopum ordinare: nisi si necessitas fuerit, tres episcopi in quocunque loco sint ejus præcepto ordinare debebunt episcopum; et si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.

Item Concil. Carthag., tit. 16. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, ut quia proxime fratres nostri Numidie duo episcopi ordinare præsumperunt pontificem, non nisi a duodecim censeatis celebrari episcoporum ordinationes.

Aurelius episcopus dixit: Forma antiqua servabitur, ut non minus quam tres sufficiant, qui fuerint destinati ad episcopum ordinandum. Propterea, quia in Tripoli forte, et in Arzuge interjacere videntur barbaræ gentes: nam in Tripoli, ut asseritur, episcopi sunt quinque tantummodo, et possunt forte de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari: difficile est enim, ut de quolibet numero omnes possint occurrere. Nunquid debet hæc ipsum impedimento esse ecclesiasticæ utilitati? nam et in hac ecclesia ad quam dignata est vestra sanctitas convenire, crebro ac pene per diem Dominicam ordinandos habemus: nunquidnam frequenter potero duodecim, vel decem, vel non multominus advocare episcopos; sed facile est mihi duos adjungere meæ parvitati vicinos: quapropter cernit me charitas vestra hoc insum observari non posse.

Item de hoc ipso quod episcopi debeant adici, si de ordinatione ejus fuerit contradictum.

Concil. eodem, titulo 17. Sed et illud est statuendum, ut quando ad eligendum episcopum convenimus, si qua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata sunt apud nos, non præsumant ad purgandum eum qui ordinandus est tres, jam; sed postuletur ad numerum supradictorum si haberi possunt, unus, vel duo, et in eadem plebe cui ordinandus est, disutiantur primo personæ contradicentium; postremo etiam illa quæ obijciuntur, pertractentur; et cum purgatus fuerit, in conspectu publico ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab universis episcopis dictum est: Satis placet.

II. De ordinatione presbyteri, diaconi et cæterorum.

In canonibus Apost., tit. 2. Presbyter ab uno episcopo ordinetur, et diaconus, et cæteri clerici.

Ex decretis papæ Siricii, tit. 8. Didicimus etiam, licenter ac libere inexplorata vitæ homines, quibus etiam fuerint numerosa conjugia, ad præfatas dignitates prout cuicumque libuerit aspirare, quod non tantum illis qui ad hæc immoderata ambitione perveniunt, quantum metropolitanis specialiter pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus conivent, Dei nostri, quantum in se est, præcepta contemunt, et ut taceamus quod altius suspicamus, ubi illud est quod Deus noster data per Moysen lege constituit dicens: Sacerdotes mei semel nubant; et alio loco: Sacerdotes uxorem virginem accipiant, non viduam, non repudiatam, non meretricem. Quod secutus Apostolus ex persecutore prædicator, unius uxoris virum, tam sacerdotem, quam diaconum fieri debere mandavit. Quæ omnia ita a vestrarum regionum despiciuntur episcopis, quasi in contrarium magis fuerint constituta. Et quia non est nobis de hujusmodi usurpationibus negligendum, ne nos indignantis Domini vox justa corripiat, qui dicit: Videbas furem, et concurrebas cum eo, et ponebas cum adulteris portionem tuam: quid ab universis Ecclesiis post hæc sequendum sit, quid vitandum generali pronuntiatione decernimus.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 32. Ita sane ut in eos tempora a majoribus constituta serventur, nec cito quilibet lector, cito acolytus, cito diaconus, cito sacerdos fiat; quia in minoribus officii, si diu perduraverint et vita eorum pariter et obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium postea emensis stipendiorum meritis veniant, nec præcipiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monitum est, qui debeant admitti, qui vero reprobari: ex his omnibus quos vidit dignationa non posse reprobari, eligere debebis, quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium præstare velimus, tales invenire possu-

* Est concilii Africani in antiquo codice Can. Eccl. Rom.

mus, de quorum assumptione, nec incurrere, nec A erubescere valeamus.

Item de eorum conversatione qui ab infantia Deo se voverunt.

Ex decretis papæ Siricii, tit. 9. Quicumque itaque se Ecclesiæ vovet obsequiis, a sua infantia ante pubertatis annos baptizari, et lectorum debet ministerio sociari: qui ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum et ea quam virginem communi per sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus; acolytus et subdiaconus esse debet; postque ad diaconii gradum, si se ipse primitus continentia præeunte dignum probaverit accedat: ubi si intra quinquæ annos laudabiliter administraverit, congrue presbyterium consequatur: exinde post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci; si tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fides ejus fuerit approbata.

Item ex decretis papæ Zosimi, tit. 3. Hæc autem singulis gradibus observanda sunt tempora.

Si ab infantia ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, et inter lectores usque ad vicesimam ætatis annum continuata observatione perdet; et si major jam et grandævus accesserit: qui tamen post baptismum s alium se divini militiæ desiderat inchoari, sive inter lectores, sive inter exorcistas quinquennium teneatur; exinde acolytus vel subdiaconus quatuor annos et sic ad benedictionem diaconatus si meretur, accedat; in quo ordine quinque annis si inculpate se gesserit hæere debet: exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis presbyterii sacerdotium poterit promereri.

De quo loco si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit, summum pontificatum sperare debet, hac tamen lege servata, ut neque digamus, neque patiens ad hos gradus possit admitti; sane ut etiam defensores Ecclesiæ qui ex laicis fiunt supra dicta observatione teneantur; si meruerint e se in ordine clericatus.

Item de grandævis.

Ex decretis papæ Siricii, titulo decimo. Qui vero jam ætate grandævus melioris propositi conversatione probatus ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo quo baptizatur tempore, statim lectorum, aut exorcistarum numero societur: si tamen eum unam habuisse vel habere, et hæc virginem accepisse constet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud, acolytus et subdiaconus fiat, et sic ad diaconatum, si per hæc tempora dignus judicatus fuerit provehatur. Exinde jam accessu temporum presbyterium vel episcopatum, si eum clerici, ac plebis evocarit electio, non immerito sortietur.

^a *Patens*, Dionys. Exig. et Cod. Eccl. Rom.

^b *Provocatus*, Dionys. Exig. et Cod. Eccl. Rom.

Ex decret. papæ Celestini, tit. 16. Ordinato vero quosdam, fratres charissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, hujus usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse didicimus, cum ad episcopatum his gradibus quibus frequentissime cautum est, debeat perveniri, ut minoribus initiati officiis ad majora firmentur; debet enim ante esse discipulus quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis vitæ institutio hac ad id quo tenet se ratione confirmat. Qui minime litteris operam dederit, præceptor esse non potest litterarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad emeritum stipendii ordinem non potest pervenire: solum sacerdotium, inter ista rogo, vilius est quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur?

III. De monachorum promotione.

Ex decretis papæ Siricii, tit. 13. Monachos quoque, quos tamen inorum gravitas, et vitæ ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis adgregari, et optamus et volumus: ita ut qui intra tricesimum annum ætatis sunt in minoribus per gradus singulos crescente tempore promoveantur ordinibus, et sic ad diaconatus vel presbyterii insignia maturæ ætatis consecratione perveniant, nec salto ad episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem quæ singulis dignitatibus superius prædictis tempora fuerint custodita.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 17. De monachis qui diu morantes in monasteriis, postea ad clericatus ordinem pervenerunt, non debere eos a priori proposito deviare. Aut enim sicut in monasterio fuit, et quod diu servavit in meliori gradu positus amittere non debet, aut si corruptus, postea baptizatus, et in monasterio sedens, et ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit: quia nec beneficii cum sponsa potest jam ante corruptus. Quæ forma servatur in clericis; maxime cum vetus regula hoc habet et quisquis corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se omnino uxorem non ducere.

Ex decretis papæ Zosimi, tit. 1. Zosimus episcopus urbis Romæ, Hesychio episcopo Salonitano. Exegit dilectio tua præceptum apostolicæ sedis, in quo Patrum decreta consentiunt; et significas nonnullos ex monachorum castro, quorum solitudo quavis frequentia major est, sed et laicos ad sacerdotium festinare. Hoc autem specialiter et sub prædecessoribus nostris et nuper a nobis interdictum constat litteris ad Gallias, Hispaniasque transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista præsumptio, quamvis nec Africa super hæc admonitione nostra habeatur aliena, ne quis penitus contra Patrum præcepta qui ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisset, et temporis approbatione divinis stipendiis cruditus, nequaquam ad summum clericatus

^c *Statim*, addit Dionys. Exig.

sia sacerdotium aspirare præsumeret; et non solum in eo ambitio inefficax haberetur; verum etiam in ordinatore ejus, ut careret eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum. *Et post paululum*: Si enim officia sæcularia principalem locum non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, tam imprudens invenitur, ut in cœlesti militia quæ penitus ponderanda est, et sicut aurum repetitis ignibus explorandum statim dux esse desiderat, cum tiro ante non fuerit, et prius velit docere quam discere? Assuescat in Domini castris in lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii, nec illi villescit exorcistam, acolytum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc saltu, sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam vero ad presbyterii fastigium talis accedat, ut et nomen ætas impleat, et meritum probitatis stipendia antea testentur. Jure inde summi Pontificis locum sperare debet.

Ex decretis papæ Gelasii, titul. 2 et 3 et 16. Præcis igitur pro sui reverentia manentibus constitutis, quæ ubi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodire eatenus Ecclesiis, quæ vel cunctis sunt private ministris, vel sufficientibus usque adeo dispoliatæ servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus divina munera supplere non valeant, tam instituendi quam promovendi clericali obsequii sic spatia dispensanda concedimus. Et si quis etiam de religioso proposito, et disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedat; imprimis ejus vita præteritis acta temporibus inquiratur: 1° Si nullo gravi factore probatur infectus; 2° Si secundam non habuit fortassis uxorem; 3° Nec a marito relictam sortitus ostenditur; 4° Si penitentiam publicam fortassis non gessit; 5° Nec ulla parte corporis vitiatum appareat; 6° Si servili aut originaariæ non est conditioni obnoxius; 7° Si curiæ jam probatur nexibus absolutus; 8° Si assecutus est litteras, sine quibus vix fortassis ostiarium possit implere. Ut si his omnibus quæ sunt prædicta fulcitur, continuo lector, vel notarius, aut certe defensor effectus, aut post tres menses existat acolytus. Maxime si huic ætas etiam suffragatur, sexto mense subdiaconi nomen accipiat, ac si modeste conversationis honesteque voluntatis existit nono mense diaconus, completo anno sit presbyter, cui tamen quod annorum fuerant interstitia collatura, sancti propiti sponte suscepta doceatur præstitis devotio.

Ex decretis ejusdem, titul. 3. Si vero de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi deest examinare personam: quando inter mundanam religiosamque vitam constat esse d-

A criminis, quia utique convenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis generanda; tantoque magis quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum quaerendum est institutis; quantum de tempore quo fuerant hæc assequenda decerpitur, ut morum habere doceatur hoc prohibitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne per occasionem supplendis penuriis clericalis, vitia potius divinis cultibus intulisse judicemur, non legitimæ familiæ confutemur procurasse compendia: quorum promotionibus super anni metas, sex menses nihilominus subrogamus. Quoniam sicut dictum est, distare convenit inter personam divine cultui deditam, et de laicorum conversione venientem. Quæ tamen eatenus indulgentia credidimus, ut illis ecclesiis quibus infestatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renoventur. Quatenus his Deo propitio restitulis in ecclesiasticis gradibus subrogandis, canonum paternorum vetus forma servetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accedentis defectus remedio providetur; non adversus acita majorum nova lege proponitur ceteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendi ordinationibus convenit tenere sententiam, quo magis hac opportunitate commoti observantiam venerandorum canonum propensius delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitis prurumpere moliantur excessus. Nec fas esse censuat quisquam pontificum bigamos aut conjuga sortientes ab aliis derelicta, sive quolibet post penitentiam, vel sine litteris, vel corpore vitiatos, vel conditionatos, aut curiæ publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentie examinatione discussos divinis servitiis applicare mysteriis; neque pro suo libito jura studentem aliena pervadere, absque sedis apostolicæ justa dispositione mandante.

Item de hoc, titul. 16. Illitteratos quoque, et nonnulla parte corporis imminutos, sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire se vitium, quod simul antiqua traditio, et apostolicæ sedis vetus forma non recepit; quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, et vitiosum nihil Deo proptus offerri legalia præcepta sanxerunt. Itaque de cætero modis omnibus hæc vitentur, nec quinquam talis suscipiatur in clerum: si qui vero, vel temeritate propria, vel incuria præsideum tales ante suscepti sunt, in constitutis locis eatenus perseverent, ut nihil unquam promotionis arripiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.

IV. Ut neophyti non ordinentur.

Concl. Nicæno, tit. 2. Quoniam plura aut per ne-

^a *Impudens*, Dionys. Exig. et Cod. Can. Eccl. Rom.

^b *Vile sit*, Dionys. Exig. et Cod. Eccl. Rom.

^c *Officii*, Dionys. Exig.

^d *Ostiarium possit implere ministerium*, Dionys. Exig. et Cod. Eccl. Rom.

^e *Quantum*, Dionys. Exig. et Cod. Eccl. Rom.

^f *Incredendi*, Dionys. Exig. et Cod. Eccl. Rom.

^g *Communiti*, Dionys. Exig. et Cod. E. et. Rom.

^h *Excusi libri habent in his quibus constituti sunt locis.*

cessitate, aut alias cogentibus hominibus adversus ecclesiasticam facta sunt regulam, ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, et instructos brevi tempore, mox ad lavacrum spirituale producerent, simulque ut baptizati sunt ad episcopatum, vel prosbyterium promoverent, optime placuit, nihil tale de reliquo fieri: nam et tempore opus est ei, qui catechizatur, et post baptismam probatione quam plurima; manifesta est enim apostolica scriptura, quæ dicit: Non neophytum ne in superbia elatus in iudicium incidat, et laqueum diaboli. Si vero processu temporis, aliquod delictum animæ circa personam reperiat huiusmodi, et a duobus, vel tribus testibus arguatur; a clero talis absteineat. Si quis autem præter hæc fecerit, quasi contra unagnum concilium se effrens, ipse de clericatus honore periclitabitur.

Concil. Laodicensi, titol. 3. De his qui nuper sunt illuminati baptisate, quod eos in sacerdotali non conveniat ordine promoveri.

Concil. Sardicensi, titol. 13. Osius episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetis: si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratione episcopus fuerit postulatus; ut non prius ordinetur, nisi et lectoris munere et officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus.

Ut per singulos gradus si dignus fuerit ascendat ad culmen episcopatus: potest enim per has promotiones quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua gravitate, et verecundia, et si dignus fuerit probatus, divino sacerdotio illustretur; quia conveniens non est, nec ratio, nec disciplina patitur, ut temere, et leviter ordinetur aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est, maxime cum et magister gentium Apostolus, nec hoc fieret denuntiasset, et prohibuisse videatur; sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita, et merita fuerint comprobata.

Ex decret. papæ Leonis, tit. 33. In civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma servetur, ut is qui ordinandus est, etiamsi bonæ viæ testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc, quæ in aliis membris Ecclesiæ non vocantur ad culpam, in illis tamen habentur illicita.

V. *Ut nihil aliud in sacrificium præter id quod Dominus statuit offeratur.*

In Canonibus Apostolorum, titol. 3. Si quis episcopus, aut presbyter, præter ordinationem Domini, alia quæ tam in sacrificio offerat super altare, id est aut mel, aut lac, aut pro vino sicaram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

* Excusi, exhibe.

Concil. Carthaginensi, titol. 4. Ut in sacramentis corporis et sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est panem et vinum, aqua mistum: primitiæ vero seu mel, et lac, quod uno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quamvis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, ut a sacramento Domini corporis, et sanguinis distinguantur; nec amplius in primitiis offeratur quam de uvis, et frumentis.

VI. *Quæ species ad altare non ad sacrificium, sed ad benedictionem simplicem debeant offerri.*

In Canonibus Apostolorum, titol. 4. Offerri non liceat aliquid ad altare præter novas spicas, et uvas, et oleum ad luminaria et thymiana, id est, incensuum, tempore quo sancta celebratur oblatio.

VII. *Ut ea quæ in ecclesiis offerri non possunt, ad domos sacerdotum a fidelibus deferantur.*

Ubi supra, tit. 5. Reliqua poma omnia, primitiæ, ad domum episcopi et presbyteris dirigantur, nec offerantur in altari. Certum est autem quod episcopus et presbyteri dividant et diaconis et reliquis clericis.

VIII. *Ut episcopus aut presbyter uxorem suam quam debet caste regere, non relinquat.*

In Canonibus Apostolorum, titol. 6. Epis opus aut presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiciat. Si vero rejecerit, excommunicatur; sed si perseveraverit, dejiciatur.

IX. *Ut sacerdotes et ministri altaris secularibus curis absteineant.*

Ubi supra, titol. 7. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, nequaquam sæculares curas assumant; sin aliter, dejiciantur.

X. *Quo tempore Pascha celebretur.*

Ubi supra, tit. 8. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum Paschæ diem ante vernale æquinotium cum Judæis celebraverit, abiciatur.

Concilio Antiocheno, titol. 4. Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti et magni concilii, quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia piissimi et venerandi principis Constantini, de salutifera sollemnitate sacratissimæ Paschæ, excommunicandos et de Ecclesia pellendos esse censuimus: si tamen contentiosius adversus ea quæ bene sunt decreta præstiterint et hæc quidem de laicis dicta sint. Si quis autem eorum qui præcesso noscuntur Ecclesiæ, aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, post hanc definitionem tentaverit ad subversionem populi, Ecclesiarumque perturbationem, seorsum colligere et cum Judæis Pascha celebrare: sancta synodus hunc alienum jam hinc ab Ecclesia judicavit; quod non solum sibi, sed et plurimis causa corruptionis et perturbationis exstiterit; nec solum tales a ministerio removet; sed etiam illos qui post damnationem huiusmodi communicare tentaverint: dama-

natus autem omni quoque extrinsecus honore privari, quem sancta regala et sacerdotium Dei promeruit.

XI. Quod ministri altaris, oblatione celebrata, debeant communicare.

In Canonibus Apostolorum, tit. 9. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, facta oblatione, non communicaverit; aut causam dicat, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo causa læsionis existerit, dans suspicionem de eo qui sacrificaverit quod recte non obtulit.

XII. Quod fideles laici ingredientes ecclesiam communicare debeant.

Ubi supra, tit. 10. Omnes fideles qui ingrediuntur Ecclesiam, et Scripturas audiunt, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commoventes, convenit communione privari.

Concil. Antiocheno, tit. 2. Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, et Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperie se a perceptione sanctæ communionis avertunt, ii de Ecclesia removeantur quandiu per confessionem penitentiae fructus ostendant, et precibus indulgentiam consequantur; cum excommunicatis autem non licere communicare; nec cum his qui per domos conveniunt, devitantes orationes Ecclesiæ, simul orandum est; ab alia quoque Ecclesia non suscipiendum qui in alia minime congregatur: si quis autem de episcopis, aut presbyteris, aut diaconis, seu quilibet ex clero, deprehensus fuerit cum excommunicatis orare, etiam iste privetur communione, tanquam qui regulam confundat Ecclesiæ.

XIII. Quod cum excommunicatis non sit orandum.

In Canonibus Apost., tit. 11. Si quis cum excommunicato saltem in domo simul oraverit, iste communione privetur.

Concil. Nicæno, tit. 5. De his qui communione privantur, seu ex clero, seu ex laicorum ordine, ab episcopis per unamquamque provinciam, sententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur: requiratur autem ne pusillanimitate aut contentione, vel alio quolibet episcopi vitio videatur a congregatione seclusus.

Concil. Antioch., tit. 6. Si quis a proprio episcopo communione privatus est, non ante suscipiatur ab aliis quam suo reconcilietur episcopo, aut certe ad synodum quæ congregatur occurrerit, pro se satisfaciat, et persuadens concilio sententiam suscipiat alteram: hæc autem definitio maneat circa laicos, et presbyteros, et diaconos, omnesque qui sub regula esse monstrantur.

XIV. Quod cum damnatis clericis non sit orandum.

In Canonibus Apostolorum, tit. 12. Si quis cum damnato clerico veluti cum clerico simul oraverit, iste damnetur.

Concil. Antiochensi, tit. 4. Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, sive episcopus, juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis; sed et communicantes ei omnes abjici de Ecclesia, et maxime si posteaquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentaverint.

Concil. Carthag., tit. 9. Augustinus episcopus legatus provincie Numidiæ dixit: Hoc statuere dignemini, ut si qui forte merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsati sunt, et sive ab aliquo episcopo vel presbytero fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiente sui episcopi regulare iudicium. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placet.

XV. Ut nullus fidelium præter commendatitias suscipiatur epistolas.

In Canonibus Apostolorum, tit. 13. Si quis clericus aut laicus a communione suspensus, seu communicans, ad alteram properet civitatem, et suscipiatur præter commendatitias epistolas; et qui suscipiunt, et qui susceptus est communione priventur. Excommunicato vero proteletur ipsa correptio, tanquam qui mentitus Ecclesiam Dei seduxerit.

Concil. Antioch., tit. 7 et 8. Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis; presbyteri qui sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt, ad solos tantum vicinos episcopos litteras destinabunt: chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

XVI. Ut ab episcopis aliena parochia non pervadatur.

In Canonibus Apostolorum, tit. 14. Episcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, pervadere, licet cogatur a plurimis, nisi forte quis cum rationabili causa compellat, tanquam qui possit ibidem constitutus plus lucri conferre, et in causa religionis aliquid profecto prospicere; et hoc non a semetipso pertinet, sed multorum episcoporum iudicio et maxima supplicatione perficiat.

Concil. Antiocheno, tit. 21. Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus a populis, nec ab episcopis necessitate compulsus; maneat autem in Ecclesia quam primitus a Domino sortitus est, nec inde transmigret secundum pristinum de hac terminum constitutum.

Concil. Calchedonensi, tit. 5. De his qui transmigrant de civitate in civitatem, episcopis aut clericis, placuit ut canones qui de hac re a sanctis Patribus statuti sunt habeant propriam firmitatem.

XVII. Ut clerici proprias ecclesias non relinquunt.

In Canonibus Apostolorum, tit. 15. Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum, relinquens propriam parochiam, pergat ad

alienam, et omnino demigrans præter episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur, præcipue si vocatus ab episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseverans; verumtamen tanquam laicus, ubique communicet.

Concil. Nicæno, tit. 15. Propter multam perturbationem et seditiones quæ fiunt, placuit consuetudinem penitus amputari, quæ præter regulam in quibus iam partibus videtur admissa. Ita ut de civitate ad civitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus transferatur; si quis autem post definitionem sancti et magni concilii tale aliquid agere tentaverit, et se hujusmodi negotio manciparit, hoc factum prorsus irritum dicatur, et restituatur ecclesie cui fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

Concilio Nicæno, tit. 16. Quicumque temere ac periculose, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscentes ecclesiasticam regulam, discedunt ab Ecclesia, episcopi, presbyteri, aut diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt, si nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Ecclesias revertantur: quod si non fecerunt, oportet eos communione privari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, et in sua Ecclesia ordinare tentaverit non consentiente episcopo a quo discessit is qui regulæ mancipatur, ordinatio hujusmodi irrita comprobatur.

Concil. Chalcedon., tit. 20. Clericos in Ecclesia ministrantes, sicut jam constituimus, in alterius civitatis Ecclesia statutos fieri non oportet, sed contentos esse in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis qui, proprias amittentes provincias, ex necessitate ad aliam Ecclesiam transierunt. Si quis autem episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium episcopum pertinentem, placuit et susceptum et suscipientem communione privari, donec is qui migraverat clericus ad propriam fuerit regressus Ecclesiam.

Concil. Antiocheno, tit. 3. Si quis presbyter, aut diaconus, et omnino quilibet ex clericis, parochiam propriam deserens ad aliam properaverit, dein omnino demigrans in alia parochia per multa tempora nititur immorari ulterius, ibidem non ministret, maxime si vocanti suo episcopo, et regredi ad propriam parochiam commoventi obedire contempserit: quod si in hac indisciplinatio perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si vero pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiam a communi coerceatur synodo, veluti qui ecclesiastica constituta dissolvat.

Ex decret. papæ Leonis, tit. 38. Si quis autem episcopus civitatis suæ mediocritate despecta administrationem loci celebrioris ambiderit, et ad majorem se plebem quacunque ratione transtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit et propria,

ut nec illis præsideat, quos per avaritiam cupivit, nec illis quos per superbiam sprevit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram juris sui afflectet augeri.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 23. Quisquis præter desertor Ecclesie nullis existentibus causis ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit, et promotus, reverendorum canonum, vel ipse, vel receptor ejus atque provector, constituta non fugiet, quæ de hujusmodi præsumptoribus præfixere reservanda.

Concil. Carthag., tit. 21. Epigonius episcopus dixit: In multis conciliis statutum est, etiam nunc hoc confirmandum est a vestra prudentia, beatissimi fratres, ut clericum alienum nullus sibi præcipiat episcopus præter ejus arbitrium cujus fuerit clericus. Dico autem Julianum qui ingratus est Dei beneficiis per meam parvitatem in se collatis, ita temerarium, et audacem exstitisse, ut eum qui a me baptizatus est, cum esset puer egentissimus mihi ab eodem commendatus, cumque multis annis a me aleretur, atque increseceret, hunc baptizatum esse in ecclesia mea per manum parvitatatis meæ constat; idem in diocesi Apaliensi lector esse cœperat, imo annis ferme duobus legerat, nescio quo contemptu humilitatis meæ: idem Julianus eum arripuit, quem dicit quasi proprium civem sui loci Vazapitani me inconsulto usurpare: nam et diaconum illum ordinavit. Hoc si licet, pateat hæc licentia a vobis, beatissimi fratres, si minus tam impudens cohibeatur, ne se misceat communioni cujusquam.

Numidius episcopus dixit: Si non postulata, neque consultâ tua dignatione id videtur fecisse Julianus, judicant omnes inique factum, atque indigne; quapropter nisi idem Julianus correxerit errorem suum, et cum satisfactione eundem clericum quem fuerat ausus ordinare revocaverit tux plebi, contra statuta concilii faciens, contumaciæ suæ, separatus a nobis, excipiet judicium.

Epigonius episcopus dixit: Ætate pater, et ipsa promotione antiquissimus, vir laudabilis frater et collega noster Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Concil. Carthag., tit. 22. Aurelius episcopus dixit: Sermone meum admittite, fratres. Contingit nonnunquam, ut postulentur ab ecclesiis quæ præpositis egent, vel presbyteris, vel episcopis, et tamen memor statutorum id sequor, ut conveniam episcopum ejus, atque ei inculcem, quod ejus clericus a qualibet ecclesia postuletur; sed forte in hodierno non reluctati sunt, et nequando contingat ut reluctentur, cum fuerint a me in hanc causam postulati, quem scitis multarum ecclesiarum et ordinandorum curam sustinere. Justum est ergo ut quemlibet consacerdotum conveniamus cum duobus e consortio nostro, vel tribus testibus; sin vero indevotus exstiterit, quid censet charitas vestra faciendum? ego enim cunctarum ecclesiarum dignatione Dei, ut scitis, fratres, sollicitudinem sustineo.

Numidius episcopus dixit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, ut unde vellet, et de cujus nomine fuisset conventus, pro desiderio cujusque ecclesie ordinaret episcopum.

Epigonius episcopus dixit: Bonitas sequestrat possibilitatem, minus enim præsumis, frater, cum te bonum et clementem omnibus reddis, habes enim hoc in arbitrio. Satis est ut satisfiat personæ uniuscujusque episcopi in prima tantummodo conventionem: si autem quod licet huic sedi vindicandum sibi fuerit arbitratus, necesse habes tu omnes ecclesias sufficere, unde tibi non potestatem damus, sed tuam assignamus, ut liceat voluntati tuæ, etiam semper tenere quem voles, ut præpositos plebibus vel ecclesiis constituas, qui postulati fuerint, et unde voles.

Postumianus episcopus dixit: Deinde qui unum habuerit, nunquid debet illi unus presbyter auferri? Aurelius episcopus dixit: Sed episcopus unus esse potest per quem dignatione divina presbyteri multi constitui possint, unus autem episcopus difficile invenitur constituendus: quapropter si necessarium episcopatu quis habuerit presbyterum, et unum, ut dixisti, frater, habuerit, etiam ipsum ad promotionem dare debet. Postumianus episcopus dixit: Ergo si habet alios abundantes clericos, debet inibi alia plebs subvenire.

Aurelius episcopus dixit: Sane quando tu ecclesie alteri subveneris, persuadetur illi qui plures habet clericos, ut unum tibi ordinandum largiatur.

XVIII. Ut episcopus qui clericos aliter susceperit communionem privetur.

In canonibus Apostolorum, tit. 16. Episcopus apud quem demoratos clericos alterius esse constitert, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte susceperit, velut magister iniquitatis, communionem privetur.

Concil. Sardicens., tit. 16. Osius episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut sive diaconus, sive presbyter, sive quis clericorum, ab episcopo suo communionem fuerit privatus, et ad alterum perrexerit episcopum, et scierit ad quem confugit eum ab episcopo suo fuisse abjectum, non oportet ut ei communionem indulget; quod si fecerit, sciat se convocatis episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum et pacem servabit, et concordiam custodiet.

Concil. suprascripto, tit. 17. Osius episcopus dixit: Quod me adhuc movet retinere non debeo; si episcopus forte quis iracundus, quod esse non debet, et aspere commovetur adversum presbyterum, sive diaconum suum, et exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem, et ideo habeat potestatem qui abjectus est ut episcopos finitimos interpellat, et causa ejus audiatur, ac diligentius tractetur, quia non

oportet ei negare audientiam roganti; et ille episcopus qui eum juste aut injuste abjecit, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia ejus a plurimis, vel emendetur; tamen priusquam omnia diligenter, et fideliter examinentur, eum qui fuerit communionem separatus ante cognitionem nullus debet præsumere ut eum communionem societ. Hi vero qui conveniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse studium, et superbiam, quia non decet ut episcopus injuriam vel contumeliam patiat; sævioribus eos verbis castigent, ut obediant honesta præcipiente episcopo, quia sicut ille clericis sincerum debet exhibere amorem charitatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent episcopo suo exhibere obsequia.

B Ex decretis papæ Innocentii, tit. 14. Ut de aliena ecclesia clericum ordinare nullus usurpet, nisi ejus episcopi precibus exhortatus concedere voluerit; hoc etiam synodus statuit Nicæna, ut abjectum ab altero clericum, altera ecclesia non recipiat.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 59. Alienum clericum invito episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi forte ex placito charitatis: id interdantem accipientemque conveniat: nam gravis injuriæ reus est, qui de fratris ecclesia id quod est utilius, aut pretiosius, audet vel abjicere, vel tenere: itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad ecclesiam suam metropolitano compellet. Si autem longius recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni, occasio relinquatur.

XIX. Ut digami non admittantur ad clerum.

In Canonibus Apostolorum, tit. 17. Si quis post baptismum secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse episcopus, non presbyter, non diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deserviunt.

Concil. Laodic., tit. 1. De his qui secundum ecclesiasticam regulam libere, ac legitime secundis nuptiis juncti sunt, nec occulte nuptiarum copulam fecerunt, oportet ut parvo tempore transacto vacent orationibus, et jejuniis, quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decrevimus.

D Ex decretis papæ Siricii, tit. 11. Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laica tantum sibi communionem concessa; quam ita demum poterit possidere, si nihil postea propter quod hanc perdat, admittat.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 11, 12 et 13. Ut viduam clericus non ducat uxorem, quia scriptum est: Sacerdotes uxorem virginem accipiant, non viduam, non ejectam. Utique qui ad sacerdotium labore suo et vitæ probitate contendit, cavere debet ne hoc præjudicio impeditus pervenire non possit.

Ut is qui viduam licet laicus duxit uxorem, sive

* In Codice Dionys. Exlg., pag. 113, memoratos, sed perperam.

ante baptismum, sive post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur. Ne is qui secundam duxerit uxorem clericus fiat, quia scriptum est: Unius uxoris virum, et alibi: Sacerdotes mei semel nubant; et iterum: Sacerdotes mei non nubant amplius; ac ne ab aliquibus existimetur ante baptismum, si forte quis accepit uxorem, et ea de sæculo recedente alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, satis errat a regula, quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur, cum utique uxor ex legis præcepto ducatur in tantum, ut et in paradiso, cum parentes humani generis conjungerentur, ab ipso sint Deo benedicti; et Salomon dicat: A Deo præparabitur viro uxor, quam formam etiam sacerdotes omnes servare usus ipse demonstrat Ecclesiæ. Satis enim absurdum est aliquem credere uxorem ante baptismum acceptam, post baptismum non computari, cum benedictio, quæ per sacerdotes super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis a Deo antiquitus institutæ doceatur. Quod si non putatur uxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est; ergo nec filii qui ante baptismum geniti sunt pro filiis habentur.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 29. De digamis autem nec consuli debuit, cum manifesta sit lectio Apostoli, unius uxoris virum ad sacerdotium, sive ad clericatum admitti debere, et hanc ipsam tamen si virginem accepit: nam ea quæ habuerit ante virum, licet defunctus, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam accepit esse non poterit, quia in lege cautum est non viduam, non abjectam habere posse conjugem sacerdotem.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 2. Qualis vero cum unicuique constiterit natalium honestas et morum esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, et Apostolo nos docente, et divina præceptione didicimus, et canonum regulis, a quibus plerosque fratrum declinasse, et penitus deviasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos, quosdam etiam quibus fuerint numerosa conjugia, et ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permisso; contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat dicens: Unius uxoris virum; et contra illud antiquæ legis præceptum quo dicitur et cavetur: Sacerdos virginem uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam. Illos ergo, quicumque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis et sacerdotali nomine apostolicæ sedis auctoritate jubemus arceri; nec hoc enim sibi poterunt vindicare cujus capaces per hoc quod illis obstiterat non fuerunt. Hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur, nec liceat ultra committi, et ne qua excusatio de ignorantione

nascatur: quanquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem quid canonum regulis fuerit definitum.

XX. Quod si quis viduam, vel ejectam, aut meretricem, acceperit, non admittitur in clerum.

In Canonibus Apostol., tit. 18. Si quis viduam vel ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de his quæ publicis spectaculis manciantur, non potest esse episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex numero qui ministerio sacro deserviunt.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 30. De laicis vero religio tua consuluit quod canones ordinari prohibeant: certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, ut de omnibus sit laicis constitutum: neque enim clerici nasci et non fieri possunt, sed designata sunt genera de quibus ad clericatum pervenire non possunt, id est, si quis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, postulaverit, si quis fidelis administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam etsi inveniantur hujusmodi viri qui debeant clerici fieri, tamen quoniam sæpius ad curiam repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem quæ sæpe de his Ecclesiæ provenit.

Cujus sup., tit. 51. Eos qui viduas accepisse suggerunt uxores, non solum clericos effectos agnovi, verum etiam ad infulas summi sacerdotii pervenisse, quod contra legis esse præcepta nullus ignorat. Nam cum Moyses legislator clamitet: Sacerdos uxorem virginem accipiat, ac, ne in hoc præceptum aliquid putaretur ambiguum, addidit: Non viduam, neque abjectam, contra quod præceptum divina auctoritate subnixum nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra, quæ (ut ipsi fatemini) ex ignorantia, ut verecundius dicam, non ex apostolica traditione et ratione integra constitutum est, nos autem omnesque per Orientem Occidentemque Ecclesias noverit vestra dilectio hæc penitus non admittere, nec ad ultimum ecclesiastici ordinis locum tales assumere, et, si reperti fuerint, submoveri.

XXI. Ut qui duas sorores habuerit non admittatur ad clerum.

In Canonibus Apostolorum, tit. 19. Qui duas in conjugio sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit.

XXII. Clericum fidejussorem esse non oportere.

In Canonibus Apostolorum, tit. 20. Clericus fidejussionibus inserviens abjiciatur.

XXIII. Quod hi qui non sponte eunuchizati sunt, suscipiantur ad clerum.

In Canonibus Apostol., tit. 21. Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione ejus sunt amputata virilia, vel si ita natus est, et est dignus, efficiatur episcopus.

Concil. Nicæno, tit. 4. Si quis a medicis per languorem desectus est, aut a barbaris abscissus, hic in clero permaneat. Si quis autem se sanum abscidit, hunc et in clero constitutum abstinere conve-

* In Editis, constituta.

niet, et deinceps nullum debere talium promoveri, A sicut autem hoc claret quod de his qui rem hanc affectant, vel audent semetipsos abscidere dictum sit, sic eos quos aut barbari aut domini castraverunt, inveniantur autem alias dignissimi, tales ad clerum suscipi regula.

XXIV. Ut is qui se eunuchizavit clericus non fiat.

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 22. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputaverit sibi virilia, non fiat clericus, quia suus homicida est, et Dei conditionis inimicus.

XXV. Ut clericus qui se eunuchizavit abjiciatur a clero.

Eorundem tit. 23. Si quis, cum clericus fuerit absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia * suis B est homicida.

Ex *decretis papæ Gelasii*, tit. 17. De his autem qui semetipsos absciderunt paterni cauones evidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem sufficit indidisse; dicunt enim talia perpetrantes mox ut agniti fuerint, ex munere clericali debere secludi; quod modis omnibus custodire nos convenit, quia fas esse nulli suppeditat, præter illa quidquam quæ memorabilis laicis forma censere.

XXVI. Ut laicus qui se eunuchizavit tribus annis communione privetur.

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 24. Laicus semetipsum abscidens annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator exstitit.

XXVII. Ut episcopus, presbyter, diaconus, si pro criminibus damnati fuerint, minime communione priventur. Similiter et reliqui Ecclesiæ ministri.

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 25. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, captus est, deponatur, non tamen communione privetur; dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus his in idipsum.

Ibid., tit. 26. Similiter et reliqui clerici huic conditioni subjaceant.

Ex *decret. papæ Syriaci ad Himmerium episcopum Taraconensem*, tit. 7. Plurimos enim sacerdotes Christi atque levitas, post longa consecrationis suæ tempora, tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, et crimen suum hac præscriptione defendere, quia in Veteri Testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat nunc mihi quisquis ille est sectator libidinum præceptorque vitiorum, si aestimat, si in lege Moysi passim sacris ordinibus a Deo nostro laxata sunt frena luxuriæ, cur eos quibus committebantur sancta sanctorum præmonet dicens: Sancti estote, quia et ego sanctus sum Dominus Deus vester? Cur etiam procul a suis domibus anno vicis suæ in templo habitare jussi sunt sacerdotes: hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possent carnale exercere commercium, ut

conscientiæ integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerreat, quibus expleto deservitionis suæ tempore, uxoris unius solius successionis causa usus fuerat relaxatus, quia non ex alia nisi ex tribu Levi, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti: unde et Dominus Jesus cum nos suo illustraret adventu in Evangelio protestatur quia legem venerit adimplere, non solvere: et ideo Ecclesiam, cujus sponsus est forma castitatis, voluit splendoribus radiare, ut in die iudicii, cum rursus adveniret, sine macula et ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire: quarum sanctionum omnes sacerdotes atque Levitæ insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostræ sobrietati, ac pudicitiae, et corda nostra mancipemus, et corpora, dammodo per omnia Deo nostro in his quæ quotidie offerimus sacrificiis placeamus: qui autem in carne sunt, dicente electionis Vase, Deo placere non possunt; vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis, et ubi poterit nisi in corporibus (sicut legimus) sanctis Dei Spiritus habitare; et quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua sanctitas retulit, ignoratione lapsos esse se dedent, his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento in hoc quod detenti sunt quandiu vixerint officio perseverent, si tamen post hæc continentes se studuerint exhibere. Ii vero qui illiciti privilegii excusatione nituntur, ut sibi asservant veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni ecclesiastico honore quo indigne usi sunt apostolicæ sedis auctoritate dejectos; nec unquam posse veneranda atrectare mysteria, a quibus seipsi dum obscenis cupiditatibus inhiant privaverunt. Et quia exempla præsentia caveri nos præmonent in futurum, quilibet episcopus, presbyter atque diaconus (quod non optamus), si deinceps fuerit talis inventus, jam nunc sibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obseratum, quia ferro necesse est excidantur vulnera quæ fomentorum non senserint medicinam.

Ex *decretis papæ Innocentii Victricio episcopo Rothomagensi*, tit. 21. Proposuisti quid de his observari debeat, quos in diaconii ministerio, aut in officio presbyterii, positos incontinentes esse, aut fuisse, generati filii prodiderunt. De his et divinarum legum est disciplina, et beatæ recordationis viri Syriaci episcopi monita evidentia commemorant, ut incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico privarentur, nec admittantur ad tale mysterium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacræ legis auctoritas, jam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicisitudinis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, ut servientes sacris oblationibus puros, et ab omni labe purgatos sibi vindicent divina mysteria; neque eos ad sacrificium fas sit admitti, qui exercent vel

* C. Th., suus est homicida.

cum uxore carnale consortium, quia scriptum est : **A** Sancti estote, quia et ego sanctus sum Dominus Deus vester. Quibus utique propter sobolis successionem propterea utoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quanto magis ii sacerdotes, vel Levitæ, pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si Paulus ad Corinthios scribit dicens: Abstinete vos ad tempus ut vacetis orationi, et hoc utique laicis præcepit, multo magis sacerdotes, quibus orandi et sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudora vel sacrificare usurpabit, aut qua consentia, quoque merito, exauferi se credit, cum dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum. Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: Unius uxoris virum, non permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non amisit, qui ait: Vellem autem omnes esse sicut et ego, et apertius declarat dicens: Qui autem in carne sunt Deo placere non possunt; et habentem filios, non generantem dixit. Sed ea plane dispar et divisa sententia est: nam si ad aliquos fornia illa ecclesiasticæ vitæ pariter, et disciplinæ, quæ ab episcopo Syricio ad provincias commeavit, non probabitur pervenisse; his ignorantibus venia remittetur. Ita ut de cætero penitus incipiant abstinere, et ita gradus suos in quibus inventi fuerint, sic retentent, ut eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum quem retinent non amittant. Si quis autem scit se formam vivendi missam a Syricio comperisse, neque statim cupiditates libidinis abjecisse, et illi sunt motus omnibus submovendi, qui post admonitionem cognitam præponendam arbitrati sunt voluptatem.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 33. Qui zelo fidei ac disciplinæ ductus non patitur Ecclesiam pollui ab indignis presbyterum filios asserit procreasse. Quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli qui subjectus est tenore perspecto, eos qui talia perpetrasse dicuntur, iubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus quæ ipsis presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, a sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt sancta tentare non possunt, atque alieni efficiantur a ministerio, quod vivendo illicite polluerunt. Miramur autem hæc eorum dissimulare episcopos, aut connivere, aut nescire esse illicita iudicentur.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 16. Alienum est a consuetudine ecclesiastica ut qui in presbyterali

honore, aut diaconii, fuerint gradu consecrati ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi; quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo? Unde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei est expectanda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 48. Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretionem submota, non solum de factis atrocibus necessariam penitentiam non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad divinum ministerium honoremque contendere: nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli, cum et Apostolus clamet nemini cito manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis, et majorum veneranda constituta pronuntiant, huiusmodi etiam si forte subreperint, tam qui ante peccaverunt, detectos oportere depelli, quam sacræ professionis oblitos prævaricatoresque sancti propositi procul dubio submovendos.

Concilium Carthag., tit. 27. Item confirmatum est ut si quando presbyteri vel diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, qualiter eos a ministerio necesse sit removeri: non eis manus tanquam penitentibus, vel tanquam fidelibus laicis, imponantur, neque permittendum ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.

XXVIII. Qui clerici debeant conjugibus copulari.

In Canonibus Apostolorum, tit. 27. Innuptis autem qui ad clerum proventi sunt præcipimus, ut, si voluerint uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo.

Concilium Carthag., tit. 16. Item placuit ut episcopi, presbyteri et diaconi non sint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio et inhonesto victu quærant implicari, quia respicere debent scriptum esse: Nullus militans Deo implicat se negotiis sæcularibus. Placuit ut lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit ut clericus si commutaverit pecuniam, eandem accipiat, si speciem, eandem speciem quantum dederit accipiat; et ut ante xxv annos ætatis nec diaconi ordinentur; et ut lectores populum non saluent.

XXIX. Quod episcopus, presbyter et diaconus, peccantes fideles verberare non debeant.

In Canonibus Apostolorum, tit. 28. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutiente non fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, et per huiusmodi volentem timere, deieci ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit; e contrario vero ipse cum percuteretur non repercutiebat, cum pateretur, non comminabatur.

* Dionysius Exiguus et Colex Th. interpretant: Cum maledicatur, non maledicibus.

XXX. *Quod officium pristinum damnati pro criminibus usurpare non debeant.*

In Canonibus Apostolorum, tit. 29. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit atrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

Item quod clericis damnatis non liceat communicare.

Concil. Carthag. universali, tit. 29. Item placuit universo concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus, sive quilibet clericus, et tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.

Item universali a Carthag., tit. 29. Et illud petendum, ut statuere dignentur ut si qui cujuslibet honoris clericus iudicio episcoporum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, sive ab ecclesiis quibus præfuit, sive a quolibet homine, defensari, interposita poena damni pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

Item quod intra annum causam suam peragant.

Conc. Carthag., tit. 46. Rursus constitutum est ut quoties clericis convictis et confessis in aliquo crimine, vel propter eorum quorum verecundiæ pareitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, et innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant: si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.

XXXI. *Quod non debeant officia ecclesiastica pecuniis obtineri.*

In Canonibus Apostolorum, tit. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, per pecunias obtinuerit dignitatem, dejiciatur, et ipse et ordinator ejus, et a communionem modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus a Petro.

Concil. Chalcedon., tit. 2. Si quis episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, et sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecuniam dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam qui subjectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri commodo, is cui hoc attentanti probatum fuerit proprii gradus periculo subiacet; et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus a dignitate, vel sollicitudine quam pecuniis quæsivit. Si quis vero mediator tam turpibus et ne-

A fandis datis, vel acceptis exstiterit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decedat: si vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 24. De monachis laicisque in prima copiosius præceptionis hujus parte digesta sunt, quæ vel quatenus pro rerum temporumque necessitate concessa sunt, quemadmodum ubi nullius facti necessitas interesse probatur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos vero constititerit indignos meritis sacramentatos esse pretio dignitatem, convictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale patranes, quia dantem pariter accipientemque damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

XXXII. *Ut Ecclesia sæculari potentia minime pervadatur.*

In Canonibus Apostolorum, tit. 31. Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus Ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, et segregentur omnes qui illi communicant.

XXXIII. *De presbyteris qui, contemptis episcopis suis, seorsum conventus congregare tentaverint.*

In Canonibus Apostolorum, tit. 32. Si quis presbyter contemnens episcopum suum seorsum e conventum colligit, et altare alui erexerit, nihil habens quod reprehendat episcopum in causa pietatis, et justitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens; est enim tyrannus, et cæteri clerici quicunque tali consentiunt deponantur; laici vero segregentur. Hæc autem post unam, et secundam, et tertiam, episcopi obsecrationem fieri conveniat.

Concil. Antiocheno, tit. 5. Si quis presbyter, aut diaconus, episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestraverit, et seorsum colligens altare constituerit, et commentum episcopo non acquieverit, nec consentire, vel obedire voluerit, semel et iterum convocati, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem: quod si Ecclesiam conturbare, et sollicitare persistat, tanquam seditiosus per pretestates exteras opprimatur.

Concil. Carthag., tit. 10 et 11. Alipius episcopus legatus provinciæ Numidiæ dixit: Nec illud præmittendum est, ut si quis forte presbyter ab episcopo suo correptus, timore vel superbia inflatus, putaverit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare contra ecclesiasticam fidem disciplinamque crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis provinciæ Numidiæ dixit: Necessario disciplinæ ecclesiasticæ fidei congrua sunt, quæ frater noster Alipius persecutus est. Proinde quid videatur vestræ dilectioni dicite. Ab universis episcopis dictum est: Si quis presbyter a præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari; quod

* In Codice Ecclesiæ Rom., est can. 29 concilii Africani; apud Dionys. Exiguum, concilii Carthag. can. 62.

b Dionysius Exig. addit hanc.

c D. est apud Dionys. Exig.

nisi fecerit, sed superbia, quod absit, inflatus A
secedendum eo ab episcopi sui communionem du-
erit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens sa-
crificium Deo obtulerit, anathema habeatur, et lo-
cum amittat; ac si querimoniam justam adversus
episcopum non habuerit inquirendum erit.

XXXIV. *Quod clerici damnati non debeant ab aliis
recipi.*

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 33. Si quis pres-
byter aut diaconus ab episcopo suo segregetur,
hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso qui eum
sequestraverat, nisi forte oblerit episcopus ipse qui
eum segregasse cognoscitur.

Concil. Sardicensi, tit. 18. Januarius episcopus
dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, ut nulli
episcopo liceat alterius episcopi civitatis ministrum
ecclesiasticum sollicitare, et in suis parochiis ordi-
nare. Universi dixerunt: Placet, quia ex his conten-
tionibus solet nasci discordia; et ideo prohibet om-
nium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Concil. Sard., tit. 19. Osius episcopus dixit: Et
hoc universi constituerunt, et quicumque ex alia
parochia voluerit alienum ministrum sine consensu
episcopi ipsius et voluntate ordinare, non sit rata
ordinatio ejus: quicumque autem hoc usurpaverit,
a fratribus et coepiscopis nostris et admoneri debet
et corrigi.

XXXV. *Ut nullus episcopus, presbyter, aut diaconus,
sine commendatitiis suscipiatur epistolis.*

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 34. Nullus episco-
porum, peregrinorum, aut presbyterorum, aut diacono-
rum, sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et
cum scripta detulerint, discutiantur attentius, et ita
suscipiantur, si predicatorum pietatis exstiterint
nimius, nec quæ sunt necessaria subministrantur eis.
et ad communionem nullatenus admittantur, quia
per subreptionem multa proveniunt.

Conc. Laodic., tit. 41. Quod non oporteat sacer-
dotem, vel clericum, sine litteris proficisci ca-
nonicis.

Concil. Chalcedon., tit. 11. Omnes pauperes et
indigentes auxilio, cum proficiscuntur, sub proba-
tione epistolis vel ecclesiasticis pacificis tantum-
modo commendari decrevimus; et non commenda-
titiis litteris, propter quod commendatitias litte-
ras^a honoratis tantummodo præstari personis con-
veniat.

XXXVI. *De primatu episcoporum.*

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 35. Episcopos
gentium singularum scire conveniat quis inter eos
primus habetur, quem velut caput existiment, et
nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam
illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ et villis quæ
sub ea sunt competunt; sed nec ille præter omnium
consentiam faciat aliquid; sic enim unanimis
erit, et glorificabitur Deus per Jesum Christum in
Spiritu sancto.

^a C. Th., *Ecclesiasticis*,

Concil. Antioch., tit. 9. Per singulas regiones
episcopos convenit nosse metropolitanum episco-
pum sollicitudinem totius provinciæ gerere: pro-
pter quod et ad metropolim omnes undique, qui ne-
gotia videntur habere, concurrant. Unde placuit
eum, et honore præcellere, et nihil amplius præter
eum ceteros episcopos agere secundum antiquam a
Patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tan-
tum quæ ad suam diocesim pertinent, possessiones-
que subjectas: unusquisque enim episcopus habeat
sue parochiæ potestatem, ut regat juxta reveren-
tiam singulis competentem, et providentiam gerat
omnis possessionis, quæ sub ejus est potestate; ita
ut presbyteros et diaconos ordinet, et singula suo
judicio comprehendat: amplius autem nihil agere
B tentet, præter antistitem metropolitanam, nec me-
tropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacra-
dotum.

De privilegiis quæ quibusdam civitatibus competunt.

Concil. Nicæno, tit. 6. Antiqua consuetudo ser-
vetur per Ægyptum, Libyam, et Pentapolim, ita ut
Alexandrinus episcopus horum omnium habeat po-
testatem, quia et urbis Romanæ episcopo parilis
mos est: similiter autem et apud Antiochiam, cæte-
rasque provincias suis privilegia serventur eccle-
siis. Illud autem generaliter clarum est, quod si
quis præter sententiam metropolitani factus fuerit
episcopus, huic magna synodus definivit episcopum
esse non oportere; sin autem communi cæterorum
decreto rationabili, et secundum regulam ecclesias-
ticam comprobato, duo aut tres propter contentio-
nes proprias contradicunt, obtineat sententia plu-
rimorum.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 9. Primum ut
extra conscientiam metropolitani episcopi nullus au-
deat ordinare: integrum enim judicium est, quod
plurimorum sententiis confirmatur; nec unus epi-
scopus ordinare præsumat, ne futurum beneficium
præstitum videatur: hoc enim a synodo Nicæna
constitutum est, atque definitum.

XXXVII. *Quod non liceat episcopo in aliena pro-
vincia clericos ordinare.*

In *Canonibus Apostolorum*, tit. 36. Episcopum
non audeo extra terminos proprios ordinationes
facere in civitatibus, aut villis, quæ illi nullo jure
subjectæ sunt. Si vero convictus fuerit hoc fecisse
D præter eorum conscientiam qui civitates ipsas et
villas detinent, et ipse deponatur, et qui ab illo
sunt ordinati.

Concil. Antioch., tit. 15 et 22. Nullus episcopus
ex alia provincia audeat ad aliam transgredi, et ad
promotionem ministerii aliquos in ecclesiis ordi-
nare, licet consensus videantur præbere nonnulli,
nisi litteris tam metropolitani, quam cæterorum qui
cum eo sunt episcoporum, rogatus adveniet, et sic
ad actionem ordinationis accedat. Si vero nullo
D ro-
gante inordinato more deproperet super aliquibus
ordinationibus et ecclesiasticis negotiis ad eum

^b Dionysius Exig., *vocante*.

non pertinentibus componendis; irrita quidem quæ ab eo geruntur existant, ipse vero in compositi motus sui et irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc jam damnatus a sancto concilio.

Item Concil. suprascripti, tit. 22. Episcopus alienam civitatem quæ non est illi subjecta non adeat, nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet, super ordinatione cujusquam, nec constituat presbyteros aut diaconos alteri subjectos episcopo, nisi forte cum consilio et voluntate regionis episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, et ipse coercetur a synodo: nam si ordinare non poterit, nullatenus judicabit.

XXXVIII. De ordinatis nec receptis.

In Canonibus Apostolorum, tit. 37. Si quis episcopus non susceperit officium et curam populi sibi commissam, hic communione privetur, quoadusque consentiat obedientiam commodans. Similiter autem presbyter et diaconus. Si vero porrexit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidem maneat episcopus, clerici vero civitatis communione priventur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Concil. Ancyr., tit. 47. Si qui episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia in qua fuerunt denominati, voluerintque alias occupare parochias, et vim presulibus earum inferre, seditiones adversus eos excitando, hoc abjici placuit. Quod si voluerint in presbyterii ordine ubi prius fuerant ut presbyteri residere, non abjiciantur propria dignitate: si autem seditiones commovent, ibidem episcopis constitutis presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione notabiles.

Concil. Antiochensi, tit. 18. Si quis episcopus ordinatus, ad parochiam minime cui est electus accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus vitet, aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetrata, hic et honoris sit et ministerii particeps, dummodo nihil molestus Ecclesiæ rebus existat ubi ministrare cognoscitur: quem etiam conservare conveniet quidquid synodus perfecta provincie quod visum fuerit judicando decreverit.

XXXIX. Ut bis in anno concilia celebrentur.

In Canonibus Apostolorum, tit. 38. Bis in anno episcoporum concilia celebrentur, ut inter se invicem dogmata pietatis explorent, et emergentes ecclesiasticas contentiones amoveant: semel quidem quarta septimana Pentecostes; secundo vero duodecimo die mensis Hyperberethæi, id est, juxta Romanos a tertio Idus Octobris,

Concil. Nicæno, tit. 5. Bene placuit annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari, ut communiter omnibus simul episcopis congregatis provincie discutiantur hujusmodi quaestiones, et sic qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æsti-

mentur, usquequo vel in communi, vel episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia vero celebrentur, unum quidem ante quadragesimam Paschæ, ut omni dissensione sublata munus offeratur Deo^b purissime; secundum vero circa tempus autumni.

Concil. Antiocheno, tit. 20. Propter ecclesiasticas utilitates et absolutiones earum rerum quæ dubitationem controversiamque recipiunt, optime placuit ut per singulas quasque provincias bis in anno episcoporum concilia celebrentur, semel quidem post tertiam septimanam festi Paschalis, ita ut quarta septimana Pentecostes conveniat synodus, metropolitano provinciales episcopos admonente, secunda vero synodus fiat Idibus Octobris, id est, quinto decimo die mensis Octobris, quem Hyperberethæum Græci cognominant. In ipsis autem conciliis adsint presbyteri et diaconi, et omnes qui se læsos existimant, et a synodo experiantur; nullis vero liceat apud se celebrare concilia, præter eos quibus^d metropolitana jura videntur esse commissa.

Concil. Chalcedonens., tit. 49. Pervenit ad aures nostras quod in provinciis statuta episcoporum concilia minime celebrentur, et ex hoc plurima negligantur ecclesiasticarum causarum, quæ correctione indigeant. Decrevit itaque sancta synodus, secundum canonem Patrum, bis in anno episcopos in idipsum, in unaquaque provincia, convenire, quo metropolitani antistes probaverit, et corrigere singula, si qua fortassis emergerint. Quicumque vero non advenerint episcopi, resident autem in suis civitatibus, et hoc dum in sua incolumitate consistunt, omnique inexcusabili et necessaria occupatione probantur liberi, fraternæ corripiantur affectu.

Ex decret. papæ Leon., tit. 37. De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus, quam sancti Patres salubriter ordinaverunt, ut scilicet bini conventus per annos singulos, habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci assolent judicetur, ac si forte inter ipsos qui præsumunt de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quæ provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitani curabit instruere, ut si coram positis partibus, nec tuo res fuerit sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quod idquid illud est, transferatur. *Item alibi, tit. 41.*

Ut non amplius a statuto concilii tempore quam dies quindecim remorentur episcopi.

Et si inter eos de negotio fuerit oborta contentio, cuncta Romano pontifici sub gestoribus insinuatione pandantur, ut ab eo quod Deo placuerit ordinetur.

XL. Ut curam rerum ecclesiasticarum tantum episcopus habeat.

In Canonibus Apostolorum, tit. 59. Omnium ne-

^a Dionys. Exig., iv Idus.

^b Dionysius Exig., purissimum.

^c Dionys. Exig., synodi experiantur examen.

^d Metropolitanis, Dionys. Exig.

got'orum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, et ea, velut Deo contemplante, dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare : quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione ecclesiæ negotia deprudentur.

Concil. Antioch., tit. 24. Quæ sunt ecclesiæ sub omni sollicitudine, et conscientia bona et fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat judicatque, servantur; quæ etiam dispensanda sunt iudicio, et potestate pontificis, cui commissus est populus, et animæ quæ intra ecclesiam congregantur. Manifesta vero sint quæ pertinere videntur ecclesiæ, cum notitia presbyterorum et diaconorum qui circa ipsam sunt, ita ut agnoscant, nec ignorent quæ sunt ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Ut si contigerit episcopum migrare de sæculo certis existentibus rebus quæ sunt ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depercant, nec quæ propria probantur episcopi sub occasione rerum pervadantur ecclesiæ. Justum namque et acceptum est coram Deo et hominibus, ut sua episcopus quibus voluerit derelinquat, et quæ ecclesiæ sunt eidem conserventur ecclesiæ, ut nec ecclesia aliquid pat'atur incommodi, nec epi copus sub occasione proscribatur ecclesiæ, et in causas incidant qui ad eum pertinent, et ipse post obitum maledictionibus ingravetur.

XLI. De dignitate pontificis, et quod rerum suarum habeat potestatem.

In Canonibus Apostolorum, tit. 40. Presbyteri vel diaconi præter episcopum nihil agere pertentent; nam Domini populus ipsi commissus est, et pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sint autem manifestæ res propriæ episcopi, si tamen habeat proprias, et manifestæ dominicæ, ut potesta em habeat de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, et quibus voluerit, derelinquere, nec sub occasione ecclesiasticarum rerum, quæ episcopi esse probantur intercitant; fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut servos. Et jurtum est hoc apud Deum et homines, ut nec ecclesia detrimentum patiat'ur ignorance rerum pontificis, nec episcopus, vel ejus propinqui, sub obtentu ecclesiæ proscribantur, et in causas incidant qui ad eum pertinent, morsque ejus injuriis malæ famæ subjaceat.

XLII. Quod episcopus ecclesiasticarum rerum, pro dispensatione pauperum, habeat potestatem.

In Canonibus Apostolorum, tit. 41. Præcipimus ut in potestate sua episcopus ecclesiæ res habeat; si enim animæ hominum pretiosæ illis sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere; ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per presbyteros et diaconos, et cum timore omnique sollicitudine ministrentur. Ex his autem qui indiget ad suas necessitates, et ad peregrinorum fratrum usus ipse percipiat, ut nihil eis possit omnino

A deesse : lex enim Dei præcipit ut qui altari deserviunt de altari pascantur, quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

Concil. Antioch., tit. 25. Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent cum summa reverentia et timore Dei : participet autem et ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis quam fratrum qui ab eo suscipiuntur necessariis usibus profuturis; ita ut in nullo, qualibet occasione, fraudentur, juxta sanctum Apostolum sic dicentem : Habentes victum et tegumentum, his contenti sumus. Quod si contentus istis minime fuerit, convertat autem res ecclesiæ in suos usus domesticos, et ejus commoda, vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia diaconorumque, pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus illisque, committat, ut per hujusmodi personas occulte cæteræ lædantur ecclesiæ, synodo provinciæ poenas iste persolvat. Si autem et aliter accusetur episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet usurpent, ita ut ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi vero et blasphemis tam sermo prædicationis quam hi qui dispensant taliter exponantur, et hos oportet corrigi, sancta synodo id quod condecet approbante.

Ut quatuor tam de redditibus quam de oblationibus fidei m fiant portiones, et una sit episcopi, alia clericorum, tertia pauperum, quarta vero fabricarum ecclesiasticarum.

Ex d. cret. papæ Gelas., tit. 27. Quatuor autem tam de redivu quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum); convenit fieri portiones, quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clerus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea vero quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, quia nefas est si, sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his designata convertat : ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta quod scriptum est, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui est in cælis (Matth. iv), oportet etiam præsentem testificationem prædicari, et bonæ famæ præconiis non taceri.

XLIII. Quod episcopus, presbyter, et diaconus, aleator et ebriosus esse non debeat. Similiter et clerici et laici, si permanserint in alea, communione priventur.

In Canonibus Apostolorum, tit. 42 et 43. Episcopus

Dionys. Exig. addit ecclesiæ.

presbyter, aut diaconus, alex atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus, aut lector, aut cantor, similia faciens, aut desinat, aut communione privetur: similiter etiam laicus.

XLIV. Quod episcopus, presbyter, aut diaconus, non debeat usuras accipere.

In Canonibus Apostolorum, tit. 44. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, usuras a debitoribus exigens, aut desinat, aut certe damnetur.

Concil. Nicæno, tit. 17. Quoniam multi sub regula constituti avaritiam, et turpia lucra sectantur, oblitique divinæ Scripturæ dicentis: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram (Psal. xiv)*, mutuam dantes centesimas exigunt, juste censuit sancta et magna synodus ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipiens, aut ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiola, id est, sescupla exigens, vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratia, dejiciatur a clero, et alienus existat a regula.

Conc. Laodicensi, tit. 5. Quod non oporteat sacerdotes et clericos fenerantes usuras, vel quæ dicuntur sescupla, id est, summam capitis et dimidium summæ percipere.

Ex de. retis papæ Leonis, tit. 3 et 4. Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere pecuniam, et fenore velle ditescere: quod non dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed et in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus, quod vindicari acrius in eos qui fuerunt confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur. Illud etiam duximus præmonendum, ut sicut non suo, ita non alieno nomine, aliquis clericorum exercere fenus attemet; indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere et exercere debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino qui multipliciter et in perpetuum mansura retribuet recipere valeamus.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 15. Consequens fuit ut illa quoque quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, non prætereunda putaremus; id est plurimos clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes evangelicam lectionem, quia ipse Dominus negotiatores e templo verberatos flagellis asseritur expulisse. Nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo obligat se negotiis sæcularibus (II Tim. II)*. Psalmistam quoque David surda dissimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationis, introbo in potentias Domini (Ps l. Lxx)*: proinde hujusmodi, aut ab indignis posthac quæstibus noverint abstinendum, et ab omnibus quibuslibet negotiationis ingenii cupiditateque cessandum, aut in quocunque gradu sint positi, mox a clericalibus officiis abstinere cogantur, quoniam domus Dei domus orationis, et esse debet et dici, ne officina negotiationis et spelunca potius sit latronum.

A XLV. Quod non debeat episcopus, presbyter, aut diaconus, cum hæreticis orare.

In Canonibus Apostolorum, tit. 45. Episcopus, presbyter, et diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur. Si vero tanquam clericos hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

XLVI. Quod non liceat catholicis ad hæreticorum speluncas causa orationis accedere.

Concil. Laodicensi, tit. 9. Quod non permittantur ecclesiastici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea quæ ab eis appellantur martyria, orationis causa, vel sanitatis, accedere, sed hujusmodi, si fideles fuerint, certo tempore communione privari; pœnitentes autem et confitentes se deliquisse convenit suscipi.

B XLVII. Quod non oporteat catholicos cum hæreticis nuptiarum sædera copulare.

Concil. Laodicen., tit. 10 et 31. Quod non oporteat indifferenter ecclesiasticos sædere nuptiarum hæreticis suos filios filiasque conjungere.

Item quod non oporteat cum hæreticis universis nuptiarum sædera celebrare, nec eis filios dare, vel filias, sed magis accipere, si tamen Christianos se fieri promittant.

Concil. Chalcedon., tit. 14. Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psalmistis uxores ducere, statuit sancta synodus non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius uxorem. Qui vero ex hujusmodi conjugio jam filios susceperunt, si quidem præventi sunt, ut ex se genitos apud hæreticos baptizarent, offerre eos Ecclesiæ catholice communioni convenit, non baptizatos autem non posse apud hæreticos ulterius baptizari. Sed neque copulari debet nuptura hæretico, Judæo, vel pagano, nisi forte promittat ad orthodoxam fidem se personam orthodoxe copulandam transferre. Si quis autem hanc definitionem sanctæ synodi transgressus fuerit, correctioni canonice subiacet.

Concil. Carthag., tit. 21. Item placuit ut filii clericorum gentilibus vel hæreticis in matrimonio non jungantur.

XLVIII. Quod non oporteat ab hæreticis eulogias accipere.

Concil. Laodicensi., tit. 32. Quod non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quæ sunt maledictiones potius quam benedictiones.

XLIX. Quod non debeant hæreticorum baptismata comprobari.

In Canonibus Apostolorum, tit. 46. Episcopum aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptismata damnari præcipimus. Quæ enim conventio Christi ad Belial, vel quæ pars fidei cum infideli?

L. Quod Ecclesiæ baptismate baptizatus denuo baptizari non debeat, et non ita baptizatus debeat baptizari.

In Canonibus Apostolorum, tit. 47. Episcopus, aut presbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit baptismum denuo baptizaverit, aut pollu-

tum ab impiis, * et non recte baptizatum, non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem et mortem Domini, nec sacerdotes a falsis sacerdotibus jure discernens.

LI. Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

In Canonibus Apostolorum, tit. 49. Si quis episcopus, aut presbyter, juxta præceptum Domini, non baptizaverit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sed in tribus sine initio principii, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, abjiciatur.

LII. Quod non debeat una mersio in baptismate, quasi in morte Domini, provenire.

In Canonibus Apostolorum, tit. 53. Si quis episcopus, aut presbyter, non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur: non enim dixit nobis Dominus: In morte mea baptizate, sed: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

LIII. De Arianis non rebaptizandis.

Ex decretis papæ Siricii, tit. 1. Prima itaque paginæ tuæ fronte signasti baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem catholicam festinare, et quosdam de fratribus nostris eosdem denuo baptizare velle, quod non licet, cum hoc fieri et Apostolus vetet, et canones contradicant, et post cassatum Ariminense concilium missa ad provincias a venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant; quos nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritus, episcopalis manus impositione catholicorum conventui sociamus: quod etiam totus Oriens Occidensque custodit, a quo tramite vos quoque posthac minime convenit deviare, si non vultis a nostro collegio synodali sententia separari.

Ex decr. papæ Innoc., tit. 47. Arianos præterea cæterasque ejusdem modi pestes, quia eorum laicos conversos ad Dominum sub imagine pœnitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatione, per manus impositionem suscipimus, non videtur clericos eorum cum sacerdotii, aut ministerii cujuspiam, suscipere dignitate, quoniam quibus solum baptismatum esse permittimus, quod utique in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti perficitur, non sanctum Spiritum eos habere ex illo baptisate aliisque mysteriis arbitramur, quoniam cum a catholica fide eorum auctores desciscerent perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt, nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius quam fidem dixerim perdidit. Qui enim fieri potest ut eorum profanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad sancti Spiritus perci-

piendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus? Gravitas itaque tua hæc ad notitiam coepiscoporum, vel per synodum, si potest, vel per harum recitationem faciat pervenire, ut quæ ipse tam necessario percontatus es, et nos eliminate respondi- mus, communi omnium consensu studioque serventur.

LIV. De his qui dicuntur Cathari, id est, mundi.

Concil. Nicæno, tit. 8. De his qui se cognominant Catharos, id est, mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam catholicam, placuit sancto et magno concilio ut, impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis convenit profiteri quod catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant et sequantur, id est, et bigamis se communicare, et his qui in persecutione prolapsi sunt, erga quos et spatia constituta sunt, et tempora definita, ut ita Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ placita sequantur in omnibus. Ubicunque vero, sive in civitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati, qui inveniuntur in clero, in eodem habitu perseverent: ubi autem catholicæ Ecclesiæ episcopo, vel presbytero, constituto quidam ex illis adveniunt, certum est quod episcopus ecclesiæ habebit episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos episcopus, honorem presbyterii possidebit, nisi forte placuerit episcopo nominis eum honore censeri. Si vero hoc ei minime placuerit, providebit ei, ut chorepiscopus, aut presbyterii, locum, ut in clero prorsus esse videatur, nec in una civitate duo episcopi probentur existere.

LV. De his qui a Paulo Samosateno ad Ecclesiam veniunt.

Concil. Nicæno, tit. 19. De Paulianistis ad Ecclesiam catholicam confugientibus definitio prolata est, ut baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore in clero fuerint, si quidem immaculati, et irreprehensibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab episcopo Ecclesiæ catholicæ: quod si discussio incongruos invenerit, abjici tales conveniet. Similiter autem et de diaconissis, et omnino de his qui sub regula versantur, hæc forma servabitur. Meminimus autem de diaconissis quæ in eodem habitu esse probantur, quod non habeant manus impositionem, et ideo modis omnibus eas inter laicos deputari.

LVI. De aliis hæreticis qui ad Ecclesiam veniunt.

Concil. Læodicensi, tit. 7. De his qui ab hæreticis convertuntur, id est, Novatianis, aut Photinianis, aut Tessarescædecatis, sive baptizati sint illi, seu catechumeni, non ante suscipiantur quam omnes hæreses anathematizent, et præcipue illam qua detinebantur; et tunc demum ii qui apud eos dicebantur fideles, nostræ doceantur fidei symbolum, et uncti sancto chrismate, sic mysteriis communicent sacrosanctis.

* Hæc verba non sunt apud Dionys. Ex'g.

LVII. *De his qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum.*

Concil. Laodiceni., tit. 8. De his qui convertuntur ab hæresi quæ dicitur Cataphrygarum, etsi in clero qui apud eos esse creditur fuerint, etsi maxime nominentur, hos sub omni diligentia ab episcopis Ecclesiæ vel presbyteris instrui et baptizari convenit.

LVIII. *De his qui veniunt a Novatianis, et Montensibus.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 15. Ut venientes a Novatianis, vel Montensibus, per manus tantum impositionem suscipiantur, quia quamvis ab hæreticis, tamen in Christi nomine baptizati sunt, præter eos qui forte a nobis ad illos transeunt: rebaptizati sunt; si re ipsæ, et ruinas suas cogitantes, redire maluerint, sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt.

LIX. *De Bonosianis hæreticis, quod Judæis sunt comparandi, et de suscipiendis clericis, quos idem Bonosius antequam damnaretur ordinavit.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 49. Innocentius Laurentio episcopo Senensi. Diu mirati sumus dilectionis tuæ litteris lectis hæreticos Photini venena sectantes in territorio dilectionis tuæ non solum esse, sed et publice sibi conventicula, in aliquorum possessionibus præparare, cum de toto pene orbe nusquam tam multi quam ad vos delegerint habitare. Quorum doctrinæ nefariæ auctor Marcus dudum de urbe pulsus temeritatis tantæ est ductus audacia, ut primum sibi inter eos vindicet locum. Sed ne ulterius debacchandi habeant facultatem, et animas simplicium ac rusticorum secum in gehennam cui destinati sunt trahant, actum est adversus eos a defensoribus Ecclesiæ nostræ; quod eos possint expellere, ut qui Christum Deum ex Patris substantia ante sæcula negant genitum, et cum Judæis qui ejus deitatem negaverunt, et nunc usque negant, participium habent damnationis. Tuum est, frater charissime, quæ præcepta sunt non segnius agere, ne plebem tibi commissam dissimulatione perdis, et incipias Deo de perditis reddere rationem.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 50. Item Innocentius Martino episcopo Narsitano. Superiori tempore, si tamen recte recorder, memini, tam ad dilectionem tuam quam ad fratres et coepiscopos nostros Rufum, Eusebium, et cæteros ejusdem modi litteras de clericis Narsensibus transmisisse, his videlicet qui se ante damnationem Bonosi assererent ad eodem tam presbyteros quam diaconos ordinatos, ut si relicto atque damnato ejus errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur, ne forte qui essent digni recuperandæ salutis in eodem deperirent. Verum nunc in Ravennati urbe mihi constituto, propter Romani populi necessitates creberrimas, Germanus qui se asserit esse presbyterum, atque Lupentius qui se diaconum dicit, multorum talium quasi legatione suscepta, prece fusa, dolores proprios exprimere gestiverunt, asserentes siquidem ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parochiis retine-

re, sed tuam communionem non potuisse mereri, ea videlicet ratione qua Rasticus qui iam nomine iterata ordinatione presbyterium suscepisset. Et non levi impedimento sit, dum aut illi dolent hujusmodi hominem in ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alios arbitretur, [F., quemadmodum] qui in se agnoscit esse peccatum. Et quamvis de eadem re plenius litteræ meæ contineant, quas superius memoravi, tamen etiam nunc admonendam duximus fraternitatem tuam, ut si vere conat aliquos ante damnationem Bonosi ab eodem ordinatos, postea voluisse, vel nunc velle reverti, eos recipiendos esse censemus, maxime cum memorati asserant se in tantum anteriori tempore ordinatos, ut sanctæ recordationis virum Cornelium episcopum Sirmiensiæ urbis, necnon et fratrem nostrum Nicetam, aliosque nonnullos fuisse præsentem, cum honoribus, quos se habere commemorant, auferentur. Unde, frater charissime, si eorum assertio fidem recepit veri, suscipiendos esse amiligere non debes, quos tandiu ecclesias sibi creditas passus es retinere.

LX. *Quod non admittantur ad clerum ab hæreticis ordinati.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 53. Ventum est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, cum nos dicamus ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput. Ubi vulnus influxum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem: quæ sanitas, post vulnus secuta, sine cicatrice esse non poterit: atque ubi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honor locum habere non possit, nam si, ut legitur, quod tetigerit immundus immundum erit, quomodo ei tribuetur quod mundicia ac puritas consuevit accipere? sed contra asseritur, eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat quod ille posset accipere, acquiescimus, et verum est certe, quia quod non habuit dare non potuit. Damnationem utique quam habuit per pravam manus impositionem dedit, et qui participes factus est damnationis, quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum. Sed dicitur vera ac justa legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium quod a vitioso fuerat infectum.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 54. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia per benedictionem ordinationis crimina, vel vitia, putant auferri. Nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinationis quod longa satisfactio præstare consuevit; sed nostræ lex est Ecclesiæ venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 55. At vero ii qui a Catholica ad hæresim transierunt, quos non aliter

et potest, nisi per poenitentiam suscipi, apud vos non solum poenitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur, sed Anysii quondam fratris nostri, aliorumque sacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus ordinaverat ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, ordinati reciperentur; vicimus, ut opinor, ambigua. Jam ergo quod pro remedio hac necessitate temporis statutum est, constat, primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres quas ab apostolis aut apostolicis viris traditas, Ecclesia Romana custodit, custodiendasque mandat his qui eam audire consueverunt, sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet utique cessare pariter quod urgebat, quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicæam constituti de Novatianis fieri permiserunt: prius ille canon a Patribus institutus ponendus est, ut possimus advertere, vel quid, vel qualiter ab eisdem sensum sit, vel præceptum. De his, inquit, qui nominant se ipsos Catharos, id est, mundos, et aliquando veniunt ad catholicam Ecclesiam, placuit sanctæ magnæ synodo, ut accepta manus impositione sic maneat in clero. Possumus vero dicere de solis hoc Novatianis esse præceptum, nec ad aliarum hæresum clericos pertinere; nam si utique de omnibus ita definirent, addidissent a Novatianis, aliisque hæreticis revertentes debere in suum ordinem recipi. Quod si ita esset, etiam illud maxime, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmare, a quibus venientes etiam baptizari præcipiunt. Nunquidnam cum de Paulianistis jubent, omnes qui ab hæreticis revertuntur erunt hoc exemplo baptizandi? quod cum nullus audeat facere, de ipsis tantum esse præceptum ratio demonstrat. Denique baptizatos rite ab evangelista Philippo Petrus, et Joannes sola manus impositione consummant, illos vero quos apostolus Paulus Joannis baptismate baptizatos reperit, interrogavitque an Spiritum sanctum suscepissent, fatentibus se illud ne quidem nomen audisse, jussit eos baptizari. Videlis ergo rite baptizatos illo dono iterari non posse, et aliter sola aqua lotos baptizari, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, necessarium pervideri. Ita et de Novatianis tantum jussum esse lucida manifestatione perlegitur, quod idcirco distinctum esse ipsis duabus hæresibus ratio manifesta declarat, quia Paulianistæ, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, minime baptizant, nec apud iustos de unitate potestatis divinæ, hoc est, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quæstio aliquando commota est, et ideo de omnibus segregatis, hæc sola lecta est, cui istud crederent concedendum, quia nihil in Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sacramento peccarent. Si quis vero de Catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ad apostasiam revertens et respiciens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit et clerum committi: quorum commissum non nisi longæ poenitentia poterit abolere; nec post poenitentiam

clericum fieri ipsi canones sua auctoritate permittunt. Unde constat qui de Catholica ad Bonosum transierunt damnatum, atque passi sunt vel cupierunt ab eodem ordinari, non oportuisse ordinationis ecclesiasticæ suscipere dignitatem, qui, commune omnium ecclesiarum iudicium deserentes, suam peculiariter in Bonoso vanitatem sequendam esse duxerunt. Sed multos constat vim passos, atque invitos attractos, repugnantesque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit, cum conficeret sacramenta, si communioni ejus non est participatus, si statim discedentibus de ejus pessimo conciliabulo ad Ecclesiam rediit, iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Cæterum qui post annum aut mensem ad Ecclesiam redierunt, intelligimus eos qui in Catholica noverunt se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem: idcirco ad illum perrexisse, quia passim sine ulla discussione ordinationes illicitas faciebat, credentes se posse per istam institutionem locum in Ecclesia catholica reperire, de quo ante desperaverant. Nunc illud quod superest interrogo, qui post mensem aut amplius rediit, cum se presbyterum a Bonoso conficeret ordinatum, si non sacramenta confecit, si non populis distribuit, si non missas secundum consuetudinem complevit, quid de his censeatis, quæso, promatis apertius? Ad summam certe qui nihil a Bonoso acceperunt rei sunt usurpatæ dignitatis, qui conficiendorum sacramentorum sibi vindicaverunt aut non vindicaverunt auctoritatem, atque id se putaverunt esse quod his nulla fuerat regulari ratione concessum.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 56. Pervidet ergo dilectio vestra hactenus talia transisse, et advertite quod ut dicitis necessitas imperavit, in pace jam ecclesias constitutas non posse præsumere; sed, ut sæpe accidit, quoties a populis aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum solet transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, de reliquo maxima sollicitudine præcavendum.

Ejusdem tit. 57. Veniam nunc ad maximum quædam quoddam thema Photinum, et quod mihi anxium est ac difficillimum, majorum meorum revolvam sententias. Fuerat de illo quoquo pacto, ut etiam ipsi commeministis, aliquid utique gravius constitutum, verum quoniam id per rumorem saltem, ut asseritis, subreptum huic sedi et elicium per insidias demonstratis, quia res ad salutem rediit: veniam nos hanc in tantum vobis annitentibus, post condemnationem, more apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam charis non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione, fratres charissimi, sententia ac postulatione episcopum Photinum habetote licitum ita consuetudine, ut deprecemini, et nostram in melius conversam sententiam, labore vel testimonio vestro compotes voti suscipite. Atque Eustathium a me sæpissime comprobatum nolite ex-

spectare, ut diaconii gratia exspolietur: sollicitos enim vos pro salute libenter audio contra caput, etiam si faciendum est, non libenter admitto; cui manum porrigitis vobiscum porrigo, cui porrigo mecum porrigite; hæc enim ad Corinthios apostolica est declarata benignitas, ut in uno spiritu ductam ac reluctam sententiam boni semper indifferenter sequantur. Nam, fateor, hæc me primum res bene habet erga Eustathium diaconum, quod nec contra fidem quidquam locutus sit, nec loquentem admiserit, nec ad mortem crimen aliquod commisisse, vel jactatum unquam, vel fictum [*Fortè add. de eo*] recognoverim. Et qui in his salvus est, si quo pacto conversationes amabiles non habet, habendus est ut minus pro tempore dilectus, non ut inimicus existimatus diabolo in perpetuum mancipandus. Cognosco illum inter illas similitudines ac turbines contra multorum studia, non dico qualia, diversa sensitisse, et cum hinc res calamitatesque ipse emendatæ sint, adhuc Dizoniani et Cyriaci subdiaconorum non potuisse apud vos emendationem reviviscere. Compescite, quæso, ab illo prædatisque, quorumcunque viletis animos, ac non justas æmulationes, ut ipse apud nos integer, apud vos cum suis reparatus mereatur pacem, non fictam pervidens charitatem. Omnibus igitur vobis ac singularim occurrat charitas, et vinculis quæ nullis modis a Christo solvuntur vobiscum pariter in perpetuum connexus latetur in Domino.

LXI. *Quod omnis cujuslibet ordinis clericus, qui Catholicam deserens hæreticam se communioni miscuerit, si ad Ecclesiam reversus fuerit, in eo gradu quo fuerat sine promotione permaneat.*

Ex decr. papæ Leonis, tit. 14. Leo episcopus urbis Romæ Januario episcopo Aquileiensi. Lectis fraternitatis tuæ litteris, vigorem fidei tuæ quem olim noveramus, agnovimus: congratulantes tibi quod ad custodiam gregis Christi pastoralem curam vigilantè exsequeris, ne lupi qui sub specie ovium subintrarunt bestiali sævitia simplices quosque dilacerent, et non solum ipsi nulla correptione proficiant, sed etiam ea quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtineri fallacia, dilectionem tuam duximus commendam, insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his qui a nobis in hæreticorum atque schismaticorum sectam delapsus, et se utcumque hæreticæ communionis contagione macularit, respiscens, in communione catholica, sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim et spiritualis medicinæ utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, vel subdiaconi, aut cujuslibet ordinationis clerici qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursus redire ambiunt; prius errores suos, et ipsos auctores erroris damnati a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis etiam peremptis nulla sperandi superesset occasio, nec ulla membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cæperit obviare. Cetera quos etiam illam canonum constitutionem

præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si, adempta sibi omni spe promotionis, in quæveniuntur ordine stabilitate perpetua maneat, si tamen iterata tunctione non fuerint maculati. Non leve apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promovendos ordines judicavit, quod si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, et det operam ut circumspecte ac velociter impleantur quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem laudabiliter suggesta sunt, et salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta fuerint quæ pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos, quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt quam ad desides negligentisque rectores qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Datum III Kalend. Januarii, Alipio et Ardabure consulibus.

LXII. *De his quibus dubium est utrum baptismum perceperint, necesse est ut renascantur.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 28. Si nulla exstant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos aut vicinos, quibus illi de quibus quaeritur baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur, ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum ratio non sinit ut videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis videtur quod collatum esse nescitur, quia non temeritas intervenit præsumptionis ubi est diligentia pietatis.

Concil. Carthag., tit. 39. Item placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione privari: hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt.

LXIII. *Quod hi qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fide nesciunt, per manus impositionem suscipiendi sunt.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 29. Hi autem de quibus scripsisti, qui non se baptizatos nesciunt, sed cujus fidei fuerint qui eos baptizaverunt se necesse est profiterentur, quoniam quolibet modo forum baptismatis acceperunt, baptizandi non sunt, sed per manus impositionem virtutem sancti Spiritus, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

LXIV. *De his qui non sponte, sed invito, ad iteritatem baptismi compulsi sunt.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 47. Hi vero de quibus

bus similiter dilectio tua nos credidit consulendos, A qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti, vel errore traducti sunt, et nunc se contra catholicæ fidei sacramentum egisse recognoscunt, ea est custodienda moderatio, qua in societatem nostram, non nisi per poenitentiam remedium, et per impositionem episcopalis manus communionis recipiant unitatem. Tempora poenitudinis, habita moderatione, tuo constituenda iudicio, prout conversorum animos inspexeris esse devotos, pariterque etiam habentes senilis ætatis intuitum, et periculorum quorumque, aut ægritudinum respicientes necessitates. In quibus, si quis ita graviter urgeatur, ut dum adhuc poenitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri.

LXV. *Ut hi qui ab hæreticis baptizati sunt, sola sancti Spiritus invocatione firmantur.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 48. Nam hi qui baptismum acceperunt ab hæreticis, cum baptizati antea non fuissent, sola sancti Spiritus invocatione, per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, ut scitis, servandam in omnibus Ecclesiis prædicamus, ut lavacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: Unus Deus, una fides, unum baptisma, cujus ablutio nulla iteratione temeranda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti invocanda, ut quod ab hæreticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur.

LXVI. *De his qui in ægritudine baptizati consequuntur.*

Concil. Novacæsariensi, tit. 12. Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterii non potest promoveri, quia non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendit: nisi forte propter sequens studium ejus, et fidem, atque hominum raritatem, talis possit admitti.

Concil. Laodicensi, tit. 47. Quod oporteat eos qui in ægritudine percipiunt baptismum, postquam convalescerint, fidem perdere, et scire cujus muneris participes facti sunt.

Concil. Carthag., tit. 12. Ut ægrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizentur. Et ut scenicis atque histrionibus cæterisque hujusmodi personis reconciliatio non negetur.

LXVII. *De Christianis qui sabbatizare, vel juxta quendam modum judaizare noscuntur.*

Concil. Laodicensi, tit. 29. Quod non oporteat Christianos judaizare et otari in Sabbato, sed operari eos in eodem die: præferentes autem in veneratione Dominicum diem, si vacare voluerint, ut Christiani, hoc faciant. Quod si reperti fuerint judaizare, anathema sint a Christo.

LXVIII. *De schismaticis.*

Concil. Laodicensi, tit. 33. Quod non oporteat cum hæreticis aut schismaticis pariter orare.

LXIX. *De martyribus hæreticorum.*

Concil. Laodicensi, tit. 34. Quod omnes Christianos non oporteat deserere martyres Christi, et ire ad pseudomartyres, id est, hæreticorum, et quos ipsos constat hæreticos existisse; hi namque sunt alienati a Deo. Sint igitur anathema qui ad tales accesserint.

Concil. Carthag., tit. 50. Item placuit ut altaria quæ passim per agros et per vias, tanquam memoriarum martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiarum martyrum conditæ probantur, ab episcopis qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, tamen plebes admoneantur ne illa loca frequentent, ut qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur, et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut aliquæ reliquiarum sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur: nam quæ per omnia, et per manus, quasi revelationes quorumlibet hominum, ubicunque constituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

LXX. *De his qui ab hæreticis, vel Judæis fœderis dona suscipiunt.*

Concil. Laodicensi, tit. 37. Quod non oporteat a Judæis vel hæreticis ea quæ mittuntur munera festiva suscipere, nec cum eis festa celebrare.

LXXI. *De Christianis qui Judæorum azyma comederunt.*

C *Concil. Laodicensi, tit. 38.* Quod non oporteat azyma a Judæis accipere, et communicare impietatibus eorum.

LXXII. *De Christianis celebrantibus festa gentilium.*

Concil. Laodicensi, tit. 39. Quod non oporteat cum gentilibus festa celebrare, et communicare pravitatibus eorum qui sine Deo sunt.

LXXIII. *De hæreticis intransitibus in ecclesiam, vel basilicas martyrum.*

Concil. Laodic., tit. 6. Quod hæretici non permittendi sint ingredi in domum Dei, in hæresi permanentes.

LXXIV. *Captivis cibis immolatiis per necessitatem comedentibus poenitentia concedenda.*

D *Ex decretis papæ Leonis, tit. 46.* Hi autem Christiani qui inter eos a quibus fuerint captivati immolatiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credidimus, ut poenitentiae satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine quam cordis computatione pensanda est. Et sive hoc terror extorserit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum hujusmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

LXXV. *Qualiter debeant in Ecclesia suscipi poenitentes.*

Concil. Carthag., tit. 10. Ut poenitentibus secundum differentiam peccatorum episcopi arbitrio poenitentiae tempora decernantur, et ut presbyter incon-

sulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absentia episcopi necessitate cogente: cujusunque autem pœnitentis publicum et vulgatissimum crimen est, quod universam Ecclesiam commoverit, ante absida manus ei imponatur.

LXXVI. De his qui ad ordinem presbyterii sine examinatione profecti sunt.

Concil. Nicæno, titul. 9. Si qui presbyteri sine examinatione sunt profecti, vel cum discuterentur peccata sua confessi sunt, et homines contra canones commoti manus confessis imponere tentaverunt; tales regula non admittit, quia quod irreprehensibile est catholica defendit Ecclesia.

Quo tempore presbyterum conventat ordinari.

Concil. Novæcæsariensi, titul. 11. Presbyter ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licet valde sit dignus; sed hoc tempus observet: nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, et sic cœpit docere.

LXXVII. De his qui in persecutionibus negaverunt, et postmodum in clero promoti sunt.

Concil. Nicæno, tit. 10. Quicumque de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt, per ignorantiam, vel ordinatorum dissimulationem, hoc ecclesiasticæ non præjudicat regulæ, cogniti namque deponantur.

LXXVIII. De laicis qui negaverunt, et de his qui abrenuntiaverunt, et iterum ad sæculum sunt conversi.

Concil. Nicæno, tit. 11 et 12. De his qui præter necessitatem prævaricati sunt, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujusmodi quod factum est sub tyrannide Licinii, placuit synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicumque ergo veraciter pœnitentiam gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, et sex annis omni se contritione deiciant, duobus autem annis sine oblatione populo in oratione communicent.

Quicumque vocati per gratiam, primum quidem impetum monstraverunt deponentes militiæ cingulum, postmodum vero ad proprium vomitum sunt relapsi, ita ut quidam et pecunias tribuerent, et beneficiis militiam repeterent, ii decem annis post triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant; sed in his omnibus propositum et speciem pœnitentiæ convenit explorare: quotquot enim metu, et lacrymis, atque pœnitentia, vel bonis operibus rebus ipsis conversionem suam, non simulationem, demonstrant, ii definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent, postmodum vero licebit episcopo de his aliquid humanius cogitare. Quicumque vero indifferenter tulerunt, et aditum introeundi ecclesiam sibi arbitrati sunt ad conversionem posse sufficere, ii definitum tempus modis omnibus implebunt.

LXXIX. De his qui communionem tempore mortis exposcunt.

Concil. Nicæno, titul. 13. De his qui ad exitum

PATROL. LXXXVIII.

veniunt etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur, ita ut si quis egreditur de corpore, ultimo et necessario viatico minime privetur. Quod si desperatus, et consecutus communionem, oblationisque particeps factus iterum convaluerit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exituposito, et poeenti sibi communionis gratiam tribui, episcopus probabiliter ex oblatione dare debet.

LXXX. De catechumenis lapsis.

Concil. Nicæno, tit. 14. De catechumenis sancto et magno concilio placuit ut tribus annis sint inter audientes tantummodo; post hæc autem cum catechumenis orent.

LXXXI. De presbyteris qui immolaverunt tempore persecutionis.

Concil. Ancyrensi, tit. 1. Presbyteros immolantes, et iterum luctamen adeuntes, si hoc non per illusionem aliquam, sed ex veritate fecerint, nec ante parantes, et affectantes atque suadentes ut astimentur quidem tormentis aptari, sed hujus visu tantum, et habitu subijci, hos placuit honorem quidem retinere propriæ sedis, offerre vero, aut alloqui populum, aut omnino sacerdotalibus fungi officiis non licere.

LXXXII. De diaconis qui immolaverunt.

Concil. Ancyrensi, tit. 2. Diaconi similiter qui immolaverunt, honorem quidem habeant, cessent vero ab omni sacro ministerio, sive a pane, sive a calice offerendo, vel prædicando. Quod si quidam episcoporum conscii sunt laboris eorum, et humilitatis, et mansuetudinis, et voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere, penes ipsos erit potestas.

LXXXIII. De his qui ex fuga comprehensi sunt, et per vim immolarunt.

Concil. Ancyrano, tit. 3. Qui fugientes comprehensi sunt, vel a domesticis traditi, vel adeptis facultatibus, sustinere tormenta, aut in custodiam trasi proclamaverunt se Christianos esse, et eo usque astricti sunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, et funestis sacrificiis admoverent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogentur, conflentes jugiter se esse Christianos, et luctum rei quæ contigit incessabiliter ostendentes omni dejectione, et habitu, et humilitate vitæ; hos velut extra delictum constitutos a communionis gratia non vetari: si vero prohibiti sunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur; hoc autem similiter, et de clericis, et de cæteris laicis observare conveniet. Perquisitum est autem et illud, si possunt etiam laici qui in hac necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus ordinem promoveri: placuit ergo et hos tanquam qui nihil peccaverint, si et præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium provehi.

LXXXIV. De his qui diversis causis gentilitatis ritum aliquid pegerunt.

Concil. Ancyrano, tit. 4. De his qui sacrificare

coacti sunt, insuper et cœnaverunt in idolio. Quicunque eorum cum ducerentur lætiore habitu fuerunt, et vestimentis pretiosioribus nisi sunt, et præparatæ cœnæ indifferenter participes exstiterunt, placuit eos inter audientes uno anno constitui, succumbere tribus annis, in oratione vero communicare biennio, et tunc ad perfectionis gratiam pervenire. Quotquot autem ascenderunt templa vestè lugubri, et recumbentes per omne tempus sèvere discubitus, si compleverunt pœnitentiam triennii temporis, sine oblatione suscipiantur. Si autem non manducaverunt, biennio subjecti pœnitentiæ, tertio anno sine oblatione communicent, ut perfectionem quadriennio consequantur. Penes episcopos autem erit potestas, modum conversationis eorum probantes, vel humanius erga eos agere, vel amplius tempus adjicere. Ante omnia vero præcedens eorum vita et posterior inquiratur, et jta eis impertiatur humanitas.

Ex decretis papæ Siricii, tit. 3. Adjectum est etiam quosdam Christianos ad apostasiam (quod dici nefas est) transeuntes, et idolorum cultu ac sacrificiorum contaminatione profanatos, quos a Christi corpore et sanguine quo dudum redempti fuerant renascendo, jubemus abscindi; et si resipiscentes forte aliquando fuerint ad lamenta conversi, his quædam vivunt agenda pœnitentia est, et in ultimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda, quia, docente Domino, nolimus mortem peccatoris, sed tantum ut convertatur et vivat.

LXXXV. De his qui timore ritus gentilium peregerunt.

Concil. Ancyranum, tit. 5. De his qui minis tantum cessare peccatorum, aut privatione facultatum territi, aut demigratione, sacrificaverunt, et hactenus pœnitentia negligentes neque conversi, nunc hujus concilii tempore semet obtulerunt conversionis suæ consilia capientes, placuit usque ad magnum diem eos inter audientes suscipi, et post magnum diem triennium pœnitentiam agere, et postmodum duobus annis sine oblatione communicare; et tunc demum sex annis completis ad perfectionis gratiam pervenire: si vero quidam ante hanc synodum suscepti sunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initium eis sexennii computetur: si quod autem periculum, vel mortis expectatio, aut ex infirmitate, aut ex alia occasione contigerit, his sub definitione statuta communio non negetur.

LXXXVI. De his qui in locis idolorum manducaverunt.

Concil. Ancyranum, tit. 6. De his qui festis diebus gentilium in remotis eorum locis convivia celebraverunt, cibosque proprios deferentes ibidem comederunt, placuit post pœnitentiam biennii eos suscipi; utrum vero cum oblatione, singuli episcoporum probantes vitam eorum, et singulos actus examinent.

LXXXVII. De his qui frequenter idolis immolaverunt.

Concil. Ancyranum, tit. 7. Hi qui secundo et tertio sacrificaverint coacti, quatuor annis pœnitentiæ sub-

ijciantur, duobus autem aliis sine oblatione communicent et septimo anno perfecte recipiantur.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 30. Si convivio solo gentilium et escis immolatiis usi sunt, possunt jejuniis et manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adoraverunt, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per pœnitentiam publicam non oportet admitti.

LXXXVIII. De his qui et aliis sacrificandi causas attulerunt.

Concil. Ancyranum, tit. 8. Quotquot autem non solum ipsi deviaverunt, sed etiam insurrexerunt et compulerunt fratres, et causas præbuerunt, ut cogerentur, hi per triennium quidem locum inter audientes accipiant, per aliud vero sexennium pœnitentiæ subjiciantur acriori, et alio anno communionem sine oblatione percipiant, ut perfectionem expleto decennio consequantur. Inter hæc autem et eorum vita pensanda est.

LXXXIX. De his qui cum essent catechumeni idolis immolaverunt.

Concil. Ancyranum, tit. 11. Eos qui ante baptismum sacrificaverunt idolis, et postea baptismum consecuti sunt, placuit ad ordinem provehi, eo quod probentur abjecti.

XC. De his qui divinationes expetunt.

Concil. Ancyranum, tit. 23. Qui divinationes expetunt et morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujusmodi homines introducunt exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii jaceant secundum gradus pœnitentiæ definitos.

De his qui angelos colunt.

Concil. Laod., tit. 35. Quod non oporteat Christianos Ecclesiam Dei relinquere, et ire, atque angelos nominare, et congregationes facere, quæ interdicta noscuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens, sit anathema, quia derelinquit Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, et se idololatriæ tradidit.

Ut clericus magus et incantator non sit, neque phylacteria faciat.

Concil. Laod., tit. 36. Quod non oporteat sacris officiis deditos, vel clericos, magos aut incantatores existere, aut phylacteria facere, quæ animarum suarum vincula comprobantur. Eos autem qui his utuntur ab Ecclesia pelli præcipimus.

XCI. De his qui ad presbyterium vel diaconatum promoventur, et ante ordinationem peccatorum sibi sunt consci.

Concil. Novæcæsariensis, tit. 9. Presbyter, si præoccupatus corporali peccato provehatur, et confessus fuerit de se quod ante ordinationem deliquerit, oblata non consecret; mansens in reliquis officium propter studium bonum, nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimittere.

Quod si de se non fuerit ipse confessus, et argui manifeste nequiverit, potestatis suæ iudicio relinquatur.

Concil. eod., tit. 10. Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur.

XCH. De diaconis qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt.

Concil. Ancyran., tit. 9. Diaconi quicumque ordinantur in ipsa ordinatione protestati sunt et dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt, si postmodum uxores duxerint, in ministerio maneat, propterea quod eis episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerunt et susceperunt manus impositionem professi continentiam, et postea nuptiis obligati sunt, a ministerio cessare debebunt.

XCH. Ut presbyteri modum sibi debitum servant.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 6. Nec minus etiam presbyteros contra suum modum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibi met audacter assumere: non conficiendi chrismatis, non consignationis pontificalis adhibendæ sibi met arripere facultatem; non præsentem quolibet antistitem, nisi fortasse jubeantur, vel orationis, vel actionis sacræ suppetere sibi præsumant licentiam; neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant, aut venerabilia tractare mysteria; nec sibi meminissent ulla ratione concedi sine summo pontifice, subdiaconum vel acolytum jus habere faciendi; nec prorsus addubitent, si quidquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putaverint exsequendum, continuo se presbyterii dignitate, et sacra communione privari. Quod fieri necesse est, censeamus, si eorum præsentem differente hujusmodi fuerit prævaricatio comprobata, nec ipso eorum episcopo a culpa conniventis et ultione vacaturo, si immoderata facientes dissimulaverit vindicare.

Concil. Carthag., tit. 6. Fortunatus episcopus dixit: In præteritis conciliis statutum meminimus esse ut chrisma, vel reconciliatio poenitentium, nec non et puellarum consecratio, a presbyteris non fiat; si quis autem emergerit hoc faciens, quid de eo statuendum sit?

Aurelius episcopus dixit: Audivit dignatio vestra suggestionem fratris coepiscopi nostri Fortunati, quid ad hæc dicitis. Ab universis episcopis dictum est: Chrismatis confectio et puellarum consecratio a presbyteris non fiat, vel reconciliare quemquam in publica missa presbytero non licere: hoc omnibus placet.

Concil. Carthag., tit. 7. Aurelius episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, et se reconciliare divinis altaribus petierit, si episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere episcopum, et sic periclitantem ejus præcepto reconciliare: quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab universis episcopis dictum est: Placet

quod sanctitas vestra necessario nos instruere dignata est.

XCIV. De privilegiis presbyterorum.

Conc. Nicæno, tit. 18. Pervenit ad sanctum magnumque concilium quod in quibusdam locis et civitatibus presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi præbeant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt corpus Christi accipiant. Nec non et illud innotuit quod quidam diaconi ante episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, et in sua diaconi mensura permanent, scientes quod episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut episcopo eis, aut presbytero, porrigente; sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat; quia si hoc fiat, præter regulam et ordinem probatur existere. Si quis etiam post has definitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debet.

Concil. Laodicensi, tit. 20. Quod non oporteat diaconum coram presbytero sedere, sed jussione presbyteri sedeat: similiter diaconis honor exhibeatur ab obsequentibus, id est, subdiaconis et omnibus clericis.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 8. Quod non oporteat in presbyterio diaconum sedere, cum divina celebrantur, vel ecclesiasticis habetur, quicumque tractatus, sacri corporis prærogationem sub conspectu pontificis, seu presbyteri, nisi his absentibus, jus non habeant exercendi. Cum enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio, etiam illa quæ pro alicujus utilitatis fortasse compendio videantur, laxanda dicamus.

XCIV. Ut diaconi mensuram propriam juxta Patrum statuta custodiant.

Ex decr. papæ Gelasii, tit. 7. Diaconos quoque propriam constituimus servare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quidpiam tentare permittimus, nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quæ primis ordinibus proprie decrevit antiquitas, absque episcopo, vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis officiis longius constitutis necessitas extrema compellat, quod et laicis Christianis facere plerumque conceditur.

XCVI. De chorepiscopo, id est, vicario episcopi; quæ ad ejus officium pertineant.

Concil. Ancyran., tit. 12. Chorepiscopis non licere presbyteros aut diaconos ordinare, sed nec presbyteris civitatis sine præcepto episcopi vel litteris in unaquaque parochia.

Concil. Antioch., tit. 10. Qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, et ut episcopi consecrati sunt, tamen sancte synodo placuit

ut modum proprium recognoscant, et gubernent A subjectas sibi ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordinent etiam lectores, et subdiaconos, atque exorcistas; quibus promotiones istae sufficiant. Nec presbyterum vero nec diaconum audeant ordinare praeter civitatis episcopum, cui ipse cum possessione subjectus est. Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus quo utebatur honore privetur; chorepiscopum vero civitatis episcopus ordinet, cui ille subjectus est.

XCVII. De rebus ecclesiasticis eo tempore distractis quo ipsae ecclesiae viduantur episcopis.

Concil. Ancyrano, tit. 14. De his quae pertinent ad ecclesiam, quaecunque, cum non esset episcopus, presbyteri vendiderunt, placuit, rescisso contractu, ad iura ecclesiastica revocari. In iudicio autem erit B episcopi, si pretium debeat recipi, necne, quia plerumque rerum distractarum redditus ampliolem summam pro pretio dato reddiderit.

Concil. Carthag., tit. 26. Item placuit ut rem ecclesiae nemo vendat: quod si redditus non habet, et aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse primati provinciae ipsius, ut cum statuto numero episcoporum utrum faciendum sit arbitretur. Quod si tanta urget necessitas ecclesiae, ut non possit hunc consulere, saltem vicinos testes convocet episcopos, curans ad concilium omnes referre suae ecclesiae necessitates: quod si non fecerit, reus Deo et concilio, venditor, honore amisso, teneatur.

XCVIII. De his qui esum carnum in clero constituti diffugiunt.

Concil. Ancyr., tit. 13. Hi qui in clero sunt presbyteri, et diaconi, et a carnibus abstinent, placuit eas quidem contingere, et ita si voluerint continere. Quod si in tantum eas abominentur, ut nec olera quae cum eis coquantur existiment comedenda, tanquam non consentientes regulae, ab ordine cessare debebunt.

XCIX. De his qui fornicantur irrationabiliter, id est, cum pecoribus aut cum masculis.

Concil. Ancyr., tit. 15. De his qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur, quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in poenitentia, communionem mereantur orationum, deinde quinquennio in hac communionem durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant; discutiatur autem et vita eorum, qualis tempore poenitudinis extiterit, et ita misericordiam consequantur. Quod si inexplabiliter his haesere criminibus, ad agendam poenitentiam prolixius tempus insumant. Quotquot autem peracta viginti annorum aetate, et uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, viginti quinque annis poenitentiam gerentes in communionem suscipiantur orationum; in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui, et uxores habentes, et transcendentibus quinquagesimum annum aetatis ita deliquerint, ad exitum vitae communionis gratiam consequantur.

Concil. Ancyr., tit. 16. Eos qui irrationabiliter vixerunt, et lepra inusti criminis alios polluerunt, praecipit sancta synodus inter eos orare qui spiritu periclitantur immundo.

C. De monachis et virginibus qui suam professionem non custodiunt.

Concil. Ancyr., tit. 18. Quotquot virginitatem promittentes irritam faciunt sponsonem, inter bigamos censeantur. Virgines autem quae conveniunt cum aliquibus tanquam sorores habitare, prohibemus.

Concil. Chalcedon., tit. 7. Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetierunt, statuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, et non agentes poenitentiam, quominus redeant ad hoc quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.

Concil. Chalcedon., tit. 16. Virginem quae se Domino consecravit, similiter et monachum, non licere nuptialia iura contrahere: quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decrevimus ut habeat auctoritatem ejusdem loci episcopus misericordiam humanitatemque largiri.

Ex decretis papae Siricii, tit. 6. Praeterea monachorum quosdam atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut prius clanculo velut sub monasteriorum pretextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint, postea vero, in abruptum conscientiae desperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint, quod et publicae leges et ecclesiastica iura condemnant: has igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum coetu ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus, quatenus retrusae in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione deflentes, purgatorio possint poenitudinis igne decoquere, ut eis, vel ad mortem, saltem solius misericordiae intuitu, per commuionis gratiam possit indulgentia subveniri.

CI. Item de virginibus velatis, si devierint.

Ex decretis papae Innocentii, tit. 19. Item quae Christo spiritaliter nubunt, et a sacerdote velantur, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruerint, non eas admittendas esse ad agendam poenitentiam, nisi is cui se junxerant de mundo recesserit; si enim de hominibus haec ratio custoditur, ut quaecunque, vivente viro, alteri nupserit, habetur adultera, nec ei agenda poenitentiae licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus; quanto magis de illa tenenda est quae ante immortali se sponso conjunxerat, et postea ad humanas nuptias transmigravit?

Ex decretis papae Innocentii, tit. 20. Haec vero quae necdum sacro velamine tectae, tamen in proposito virginali semper se simulaverunt permanere, licet velatae non fuerint, si forte nupserint, his agenda aliquantum tempore poenitentia est, quia sponsio earum

a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione solvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non poterit? Nam si apostolus Paulus, quæ a proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines quæ prioris promissionis fidem frangere sunt conatæ?

Ex decr. papæ Leonis, tit. 26. Propositum monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum deserere non potest absque peccato: quod enim quis Deo vovit, debet et reddere. Ude qui relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devotus est, publicæ poenitentiae satisfactione purgandus est, quia, et si innocens militia et honestum potest esse conjugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est.

Tit. 27. Puellæ quæ non parentum coactæ imperio, sed spontaneo iudicio, virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi nondum eis gratia consecrationis accessit: cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanent.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 20. Virginibus sacris tenere se quosdam sociare cognovimus, et post dictum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscere; quos protinus æquum est a sacra communione detrudi et nisi per publicam probatamque poenitentiam omnino non recipi: aut his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen poeniterint, non negetur.

Cl. De his qui adulteras habent uxores, vel adulteri comprobantur.

Concil. Ancyran., tit. 19. Si cujus uxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum poenitentia oportet eum perfectionem consequi, secundum pristinos gradus.

CIII. De his quæ parvos suos ex fornicatione diversis modis interimunt.

Concil. Ancyran., tit. 20. De mulieribus quæ fornicantur, et parvos suos negant, vel quæ agunt secum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio usque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia removet; humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus secundum præfixos gradus poenitentiae largiamur.

CIV. De homicidiis vel de his qui non sponte homicidium commiserunt.

Conc. Ancyran., tit. 21 et 22. Qui voluntariè homicidium fecerint, poenitentiae quidem jugiter se submittant; perfectionem vero circa vitæ exitum consequantur. De homicidiis non sponte commissis prior quidem definitio, post septennem poenitentiam perfectionem consequi præcipit; secunda vero quinquentennii tempus expleat.

CV. De desponsati puellis, et ab aliis corruptis.

Concil. Ancyran., tit. 10. Desponsatas puellas et

A post ab aliis raptas, placuit erui, et eis reddi quibus ante fuerant desponsatæ, etiamsi eis a raptoribus vis illata constiterit

Ex decretis Siri, tit. 4. De conjugali autem violatione requisisti, si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere? hoc, ne fiat, modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.

CVI. De his qui virginum corruptionibus concii sunt.

Concil. Ancyran., tit. 24. Quidam sponsam habens, sororem ejus violavit, et gravidam reddidit; postmodum desponsatam sibi duxit uxorem, illa vero quæ corrupta est laqueo se peremit: hi qui fuerunt concii post decennem satisfactionem jussi sunt suscipi secundum gradus poenitentiae constitutos.

CVII. Laicum pellentem conjugem suam communione privandum.

In Canonibus Apostolorum, tit. 48. Si quis laicus, uxorem propriam pellens, alteram vel ab alio diuinam duxerit, communione privetur.

CVIII. De presbyteris qui uxores acceperunt, vel fornicati sunt.

Concil. Novæcæsar., tit. 1. Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur; si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrarit, amplius pelli debet et ad poenitentiam redigi.

CIX. Quod sacerdotes et Levitæ cum mulieribus coire non debeant.

C *Ex decretis papæ Innocentii, tit. 16.* Præterea quod dignum et pudicum, et honestum est, tenere Ecclesia omnimodo debet, ut sacerdotes et Levitæ cum uxori- bus suis non coeant, quia a mysterii quotidiani necessitatibus occupantur; scriptum est enim: Sancti estote, quoniam et ego sanctus sum Dominus Deus vester. Nam si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successio- nem uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, et præterquam ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat præcep- tus accedere; quanto magis hi sacerdotes vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si Paulus ad Corinthios scribit dicens: Abstinetes vos ad tempus, ut vacetis orationi, et hoc utique laicis præcepit; multo magis sacerdotes, quibus et orandi et sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere: qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare forsitan usurpabit, aut quæ conscientia quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum.

^a Dionys. Exig., minister. i.

^b Dionys. Exig., uxorius.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 17. Lex continentiae A eadem est altaris ministris quæ episcopis atque presbyteris, qui cum essent laici sive lectores, licito et uxores ducere, et filios præcreare, potuerunt: sed cum ad prædictos pervenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat spiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant sic habere, quo et salva sit charitas connubiorum, et cesset operatio nuptiarum.

Concil. Carth., tit. 25. Aurelius episcopus dixit: Aidimus, fratres charissimi, præterea, cum de quorundam clericorum quamvis lectorum erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi qui sacra mysteria contrectant, et diaconi et presbyteri, sed et episcopi, secundum priora statuta, etiam ab uxoribus se abtineant, et tanquam non habentes videantur esse; quod nisi fœerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi nisi maturiore ætate.

CX. *Quæ mulieres cum episcopo, presbytero, diacono, debeant commorari.*

Concil. Nic., tit. 3. Interdixit per omnia magna synodus non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ suspicionem effugiunt.

Ex decretis papæ Siricii, tit. 12. Feminas vero non alias esse patimur in domibus clericorum, nisi eas tantum quas propter solas necessitudinum causas habitare cum eisdem synodus Nicæna permisit.

CXI. *De presbyteris qui habuerint conjugia.*

Concil. Gangrens., tit. 4. Quicumque discernit a presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit.

CXII. *De his quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores acceperint uxores.*

Concil. Novæcæsar., tit. 2. Mulier si duobus fratribus nupserit, abjiciatur usque ad mortem, verumtamen in exitu, propter misericordiam, si promiserit quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula dissolvat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quod si defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

CXIII. *De multinubis.*

Concil. Novæcæsariensis tit. 3. De his qui in plurimas nuptias inciderunt, et tempus quidem præfinitum manifestum est, sed conversatio eorum et fides tempus abbreviat.

CXIV. *De his qui suam concupiscentiam adimplere a Deo non permittuntur.*

Concil. Novæcæsar., tit. 4. Si quis mulierem concupiscens proposuerit cum ea concubere, et cogitatio ejus non pervenit ad effectum, apparet quod gratia Dei liberatus sit.

CXV. *De catechumenis peccatoribus.*

Concil. Novæcæsar., tit. 5. Catechumenus si ingrediatur ecclesiam, et in ordinem eorum qui instruuntur assistat, hic autem et deprehensus fuerit peccans, si quidem genua flectit audiat, et non delinquat ulterius: si vero et audiens peccaverit, expellatur.

CXVI. *De catechumena prægnante.*

Ejusdem tit. 6. Gravida oportet baptizare quando voluerit: nihil enim in hoc quæ parit nascenti communicat, propterea quod uniuscujusque suum propositum in confessione declaretur.

CXVII. *Quod non oporteat in bigami nuptiis orare presbyterum.*

Concil. Novæcæsar., tit. 7. Presbyterum in bigami nuptiis prandere non convenit, quia cum pœnitentiæ bigamus egeat, quis erit presbyter qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum?

CXVIII. *De his qui mulieribus adulteris juncti sunt.*

Concil. Novæcæsar. tit., 8. Mulier cujusdam adulterata laici constituti, si evidenter arguatur, talis ad ministerium cleri venire non poterit. Si vero post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam convenit: quod si cum illa convixerit, ministerium sibi commissum non poterit obtinere.

CXIX. *Quod presbyteri plebis in ecclesia civitatis nec sacrificium offerre, nec ministrare debeant quæ oblata sunt.*

Concil. Novæcæsar., tit. 13. Presbyteri raris in ecclesia civitatis episcopo præsentibus, vel presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificationem dare, calicemque porrigere. Si vero absentes hi fœerint, et ad dandam orationem vocentur, soli dare debent. Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem et formam septuaginta videntur esse, ut comministri autem propter studium quod erga pauperes exhibent honorentur.

CXX. *Quod in qualibet magna civitate, septem tantum diacones esse debeant, juxta apostolorum dispositionem.*

Concil. Novæcæsar., tit. 14. Diaconi septem debent esse juxta regulam, licet et valde magna sit civitas, idipsum autem et Actuum apostolorum liber insinuat.

CXXI. *De his qui nuptias execrantur.*

Concil. Gangr., tit. 1. Si quis vituperat nuptias, et dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabiles æstimat, velut qui in regno Dei introire non possunt, anathema sit.

CXXII. *De his qui abominantur eos qui carnibus vescuntur.*

Concil. Gangr., tit. 2. Si quis carnem edentem, præter sanguinem, et idolis immolatum et suffocatum, cum religione et fide, condemnat, velut spem propter hujusmodi perceptionem non habentem anathema sit.

CXXIII. De servis qui jugum famulatus abjiciunt Christianitatis obtentu.

Concil. Gangrens., tit. 3. Si quis servum sub prætextu divini cultus deoat dominum contemnere proprium, ut discedat ab ejus obsequio, nec ei cum benevolentia et omni honore deserviat, anathema sit.

CXXIV. De his qui conventus eccl:s'æ spernunt.

Conci. Gangrens., tit. 5. Si quis docet domum Dei contemptibilem esse, et conventus qui in ea cel brantur, anathema sit.

CXXV. De his qui ecclesiastica ministeria præter ecclesiam faciunt.

Concil. Gangrens., tit. 6. Si quis extra ecclesiam seorsum conventus celebrat, et despiciens ecclesiam ea quæ sunt ecclesie voluerit usurpare, non conveniente presbytero, juxta decretum episcopi, anathema sit.

CXXVI. De oblationibus fructuum quæ ministris ecclesie conferuntur.

Concil. Gangrens., tit. 7. Si quis oblationes ecclesie extra ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.

CXXVII. De his quæ in usus pauperum conferuntur.

Concil. Gangr., tit. 8. De his quæ in usus pauperum conferuntur, si quis dederit vel acceperit oblata præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, et qui dat, et qui accipit, anathema sit.

CXXVIII. De his qui non legitime in virginitate persistunt.

Concil. Gangr., tit. 9. Quicumque virginitatem custodiens, velut horroscens nuptias, temperat, nec propter hoc quod bonum et sanctum est nomen virginitatis assumit, anathema sit.

CXXIX. De his qui pro virginitate superbiunt.

Concil. suprascript., tit. 10. Si quis ex his qui virginitatem propter Dominum servant extollitur adversus conjugatos, anathema sit.

CXXX. De his qui agapas, id est pastiones pauperum, risui ducunt.

Concil. suprascript., tit. 11. Si quis despicit eos qui fideliter agapas, id est, convivia, pauperibus exhibent, et propter honorem Domini convocant fratres, et noluerit communicare hujusmodi vocationibus, parvi pendens quod geritur; anathema sit.

CXXXI. De his qui pallii utuntur, et idcirco superbiunt.

Concil. Gangr., tit. 12. Si quis virorum propter continentiam quæ putatur, amictu pallii utitur, quasi per hoc habere se justitiam credens,

^a Dionys. Exig. addit quosdam.

A et despiciat eos qui cum reverentia birris, et aliis communibus, et solitis utuntur vestibus, anathema sit.

Ex decret. pap. Celest., tit. 14. Didicimus enim Domini sacerdotes supersticiosos potius cultui inservire, quam mentis vel fidei puritati: sed non mirum, si contra ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creverunt, sed, alio venientes ita ere, secum hæc in Ecclesiam quæ in alia conversatione habuerant, intulerunt. Amicti pallio et lumbos præcincti, credunt se sanctæ Scripturæ fidem non per spiritum, sed per litteram, completuros: nam si ad hoc ista præcepta sunt ut taliter servarentur, cur non fiant pariter quæ sequuntur, ut lucernæ ardentes una cum baculo teneantur.

B Habent suum ista mysterium, et intelligentibus ita clara sunt, ut ea magis, qua decet, significatione serventur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis (de quo dicitur, Sic opera vestra luceant) indicatur: habent tamen istum forsitan cultum, morem potius quam rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, et procul a cæteris degunt. Et post pauca: Discernendi a plebe vel cæteris sumus doctrina, non veste, conversatione, non habitu, mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipiamus novitati, traditum nobis a Patribus ordinem calcabimus, ut locum supervacuum superstitionibus faciamus; rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere; docendi enim sunt potius quam laudandi, nec imponendum eorum est oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt.

CXXXII. De mulieribus quæ utuntur virilibus indumentis.

Concil. Gangr., tit. 13. Si qua mulier propter continentiam quam putat, habitum mutat, pro solito muliebri amictum virilem sumit, anathema sit.

CXXXIII. De his qui venit peccatum copulam deserunt nuptiarum.

Concil. Gangrens., tit. 14. Si qua mulier virum proprium relinquens discedere voluerit, nuptias exsecrata, anathema sit.

CXXXIV. De his qui Christianitatis obtentu despiciunt filios.

Concil. Gangr., tit. 15. Si quis filios suos relinquens non eos enutrit, et quod ad se pertinet, non ad pietatem divini cultus, informat, sed per occasionem continentie negligit, anathema sit.

CXXXV. De his qui parentes Christianitatis obtentu contemnunt.

Concil. Gangrens., tit. 16. Quicumque filii a parentibus sub prætextu divini cultus abscedunt, nec debitam reverentiam dependunt illis, qui divinum cultum sibi procul dubio præferunt, anathema sit.

^b Dionys. Exig., quæ putatur.

XXXVI. De mulieribus quæ se attondent Christianitatis obtentu.

Concil. Gangrens., tit. 17. Si qua mulier propter divinum cultum, ut æstimat, crines attondet, quos ei Deus ad subjectionis memoriam tribuit tanquam præceptum dissolvens obedientiæ, anathema sit.

CXXXVII. De his qui Dominico die jejunant, tanquam nihil præ cæteris differ. nte.

Concil. Gangr., titul. 18. Si quis propter continentiam quæ putatur, aut contumaciam in die Dominico jejumat, anathema sit.

CXXXVIII. De his qui die Dominico et diebus Pentecostes genua flectunt.

Concil. Nicæn., tit. 20. Quoniam sunt quidam in die Dominico genua flectentes, et in diebus Pentecostes: ut omnia in universis locis consonanter observentur, placuit sancto concilio stantes a die Dominico vota persolvere.

CXXXIX. De his qui ecclesiastica jejunia absque necessitate dissolvunt.

Concil. Gangrens., tit. 19. Si quis eorum qui continentiam student, absque necessitate corpora ea, tradita in commune jejunia et ab Ecclesia custodita superbiendo dissolvit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit.

CXL. De his qui collatas quæ fiunt in martyrum commemorationibus execrantur.

Concil. Gangr., tit. 29. Si quis superbiam usus affectu conventus abominatur qui ad confessiones martyrum celebrantur, et ministeria quæ in eis fiunt simul cum eorum memoriis execrantur, anathema sit.

CXLI. De his qui in aliena parochia præter conscientiam suorum episcoporum immorantur.

Concil. Antioch., tit. 3. Si quis presbyter, aut diaconus, et omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deserens ad aliam properaverit, dein omnino demigrans in alia parochia per multa tempora niti ut immorari, ulterius ibidem non miniat et, maxime si vocanti suo episcopo, et regredi ad propriam parochiam commoventi, obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat: si vero pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiam a communi coerceatur synodo, velut qui ecclesiastica constituta dissolvat.

CXLII. De episcopis adeuntibus imperatorem.

Concil. Antioch., tit. 11. Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subjectus Ecclesiæ, præter concilium et litteras episcoporum provinciam, et præcipue metropolitani, adierit imperatorem, hunc reprobari et abjici oportere, non solum a communione, verum et ab honore cujus

A particeps videtur existere, quia venerandi principis auribus molestiam tentavit inferre, contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu et consilio metropolitani et cæterorum episcoporum qui in eadem provincia commorantur, qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.

CXLIII. De damnatis episcopis, aut clericis adeuntibus imperatorem.

Concil. Antioch., tit. 12. Si quis a proprio episcopo presbyter, aut diaconus, aut a synodo fuerit episcopus forte damnatus, et imperatoris auribus molestus extiterit, oportet ad majus episcoporum converti concilium, et quæ putaverint habere justa, plurimis episcopis suggerant, eorumque B discussiones ac judicia præstolentur. Si vero hæc parvi pendentes molesti fuerint imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus operiri dijudicamus.

Concil. Carthag., tit. 71. Placuit ut quicumque ab imperatore cognitionem judiciorum publicorum petiverit, honore proprio privetur. Si autem episcopo iudicium ab imperatore postulaverit, nihil ei obsit.

CXLIV. De dissensione quæ super episcoporum judicatione contingit, vel cum ab omnibus sua provincia episcopus constanter excluditur.

Concil. Antioch., tit. 14. Si quis episcopus de certis criminibus b iudicatur, et contingat de eo provinciales episcopos dissidere, cum iudicatus ab C aliis innocens creditur, reus ab aliis æstimatur, pro e ipsius ambiguitatis absolutione sanctæ synodo placuit, ut metropolitanus episcopus a vicina provincia iudices alios convocet, qui controversiam tollant, ut per eos simul, et per provinciales episcopos quod justum visum fuerit approbetur.

Concil. Antioch., tit. 15. Si quis episcopus, de certis criminibus accusatus, condemnatur ab omnibus episcopis ejusdem provinciam, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantium episcoporum provinciam manere sententiam.

Concil. Carthag., tit. 19. Aurelius episcopus dixit: Quisquis episcoporum accusatur, ad primates provinciam ipsius causam deferat accusator, nec a communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicium die statuta litteris evocatus minime occurrerit, hoc est, infra spatium mensis ex e die qua eum litteras accepisse constiterit: quod si aliquas veras necessitatis causas probaverit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem; verum tam diu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad concilium universale anniversarium occurrere ne-

^a Dionys. Exig., Damiano.

^b Iudicetur, Dionys. Exig.

^c Totius, Dionys. Exig.

luerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se dampnationis sententiam dixisse judicetur, tempore sane quo non communicat, nec in sua ecclesia, vel parochia communicet. Accusator autem ejus si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit ^a [a communione non removeatur. Si vero aliquando defuerit] subtrahens se restitute in communione episcopo, ipse removeatur a communione accusator: ita tamen ut nec ipsi adimatur facultas causæ peragendæ, si se ad diem occurrere ^b [non voluisse, sed non potuisse, probaverit: illud vero placuit ut cum agere] cœperit in episcoporum judicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas asserere voluerit.

Quæ forma in accusatione episcopi, diaconi, et cæterorum scrivari debeat.

Concil. Carthag., tit. 20. Si autem presbyteri, vel diaconi, fuerint accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis ^c proprius episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est, una secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, ipsorum causam discutiant eadem, dierum, et dilationum, et a communione remotionum, et discussionem personarum, inter accusatores et eos qui accusantur, forma servata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus episcopus loci agnoscat et finiat.

CXLV. De vacantibus episcopis, quod alienam ecclesiam pervadere non debeant.

Concil. Antioch., tit. 16. Si quis episcopus vacans in ecclesiam vacantem prosiliat, sedemque pervadat, absque integro perfectoque concilio, hic abjiciatur necesse est, et si cunctus populus quem diripuit eum habere delegerit; perfectum vero concilium illud est, ubi interfuerit metropolitanus antistes.

CXLVI. Ut nullus ad episcopatum pro se constituat promovendum.

Concil. Antioch., tit. 23. Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat; quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujusmodi constitutum. Servetur autem jus ecclesiasticum, id continens oportere non aliter fieri, nisi cum synodo et judicio episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent eum qui dignus exstiterit promovere.

CXLVII. De episcopis, etiam laica communione privandis, qui civitates mutaverunt.

Concil. Sardin., tit. 1. Osius episcopus dixit: Non minus mala consuetudo, quam perniciosa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat episcopo de civitate sua ad aliam transire civitatem; manifesta est enim causa, qua hoc facere certat,

cum nullus in hac re inventus sit episcopus qui de majore civitate ad minorem transiret. Unde apparet avaritiæ eorum ardore inflammari, et ambitioni servire, et ut dominationem agant. Si omnibus placet, hujusmodi pernicies sævius et austerius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat qui talis est. Responderunt universi: Placet.

CXLVIII. Item si per ambitionem sedem mutaverint, nec in exitu communionem saltem laicorum consequantur.

Concil. suprascr., tit. 2. Osius episcopus dixit: Etiam si talis aliquis exstiterit temerarius, ut fortassis talem excusationem afferens asseveret, quod populi litteras acceperit, cum manifestum sit potuisse ^d paucos præmio et mercede corrumpi eos qui sinceram fidem non habent, ut clamarent in ecclesia, et ipsum petere viderentur episcopum, omnino has fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet statuite. Synodus respondit: Placet.

CXLIX. Ut inter discordes episcopos, comprovinciales antistes audiant; quod si damnatus appellaverit Romanum pontificem, id observandum quod ipse censuerit.

Concil. Sardin., tit. 3. Osius episcopus dixit: Illud quoque necessario adjiciendum est, ut episcopi de sua provincia ad aliam provinciam, in qua sunt episcopi, non transeant, nisi forte a fratribus suis invitati, ne videamur januam claudere charitatis. Quod si in aliqua provincia aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, unus de duobus ex alia provincia advocet episcopum cognitorem. Quod si aliquis ^e episcoporum judicatus fuerit in aliqua causa, et putat se bonam causam habere, ut iterum concilium renovetur. Si vobis placet, sancti Petri memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt Julio Romano episcopo, et si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, et det iudices: si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreverit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit: Placet.

CL. Ut nullus accusati sedem usurpet episcopi.

Concil. Sardin., tit. 4. Gaudentius episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate ^f protulistis, ut cum aliquis episcopus depositus fuerit eorum episcoporum judicio qui in vicinis locis commorantur, et proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter episcopus in ejus cathedra post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio episcopi Romani determinata.

CLI. Quando quis debeat a vicinis provinciis episcopus ordinari.

Concil. Sard., tit. 5. Osius episcopus dixit: Si

^a Hæc desunt in Ms. Clar.

^b Hæc desunt in Ms. Clar.

^c Cum proprio episcopo, Dionys. Exig.

^d Legendum plures.

^e Episcopus, Dionys. Exig.

^f Protulisti, Dionys. Exig.

contigerit in una provincia, in qua plurimi fuerint A episcopi, unum forte remanere episcopum, ille vero per negligentiam noluerit ordinare episcopum, et populi convenerint, episcopos vicinæ provincie debere illum prius convenire episcopum, qui in ea provincia moratur, et ostendere quod populi petant sibi rectorem, et hoc justum esse, ut et ipsi veniant, et cum ipso ordinent episcopum. Quod si conventus litteris tacuerit, et dissimulaverit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis ut veniant ex vicina episcopi provincia, et ordinent episcopum.

CLII. De non ordinandis episcopis per vicos et modicas civitates.

Concil. Sard., tit. 6. Licentia vero danda non est ordinandi episcopum, aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui sufficit unus presbyter, quia non est necesse ibi episcopum fieri, ne vilescat nomen episcopi, et auctoritas. Non debent illi ex alia provincia invitati facere episcopum, nisi aut in his civitatibus quæ episcopos habuerant, aut si qua talis, aut tam populosa civitas quæ mereatur habere episcopum. Si hoc omnibus placet? *Synodus respondit: Placet.*

CLIII. De provinciali synodo retractanda per vicarios episcopi urbis Romæ, si ipse decreverit.

Concil. Sard., tit. 7. Placuit autem, ut si episcopus accusatus fuerit, et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo eum dejecturum, si appellaverit qui dejectus est, et confugerit ad episcopum Romanæ Ecclesie, et voluerit se audiri, si iustum putaverit ut renovetur examen, scribere his dignetur episcopus qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, et juxta fidem veritatis desinant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi quid velit, et quid æstimet. Et si decreverit mittendos esse qui præsentibus cum episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem, a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio; si vero crediderit episcopos sufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio judicaverit.

CLIV. Quando et in quibus causis episcopi ad comitatum ire debent.

Concil. suprascripto, tit. 8. Osius episcopus dixit: Importunitates, et nimia frequentia, et ^a justæ petitiones fecerunt nos non tantam habere vel gratiam, vel fiduciam: dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi, et maxime Afri, qui, sicut cognovimus, sanctissimi fratris et coepiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt atque contemnunt, ut non solum ad comitatum multas et diversas Ecclesie non profuturas perferant causas, ut fieri solet, et oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subveniatur, sed et dignitates sæculares, et administrationes quibusdam postulent. Hæc itaque pravitas olim

^a In justæ, Dionys. Exig.

^b Addit Dionys. Exig.: Voluerit etiam ad comitatum pergere.

non solum murmurationes, sed et scandala excitat. Honestum est autem ut episcopi intercessionem his præstent qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua a'digitur, aut pupillus exspolietur, si tamen ista omnia justas habent causas, aut petitiones. Si vobis ergo, fratres charissimi, placet, decernite, ne episcopi ad comitatum accedant, nisi forte hi qui religiosi imperatoris litteris, vel invitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpe contingit ut ad misericordiam Ecclesie confugiant qui injuriam patiantur, aut qui peccantes in exilio, vel insulis damnantur, aut certe quamcumque sententiam suscipiunt, subveniendum est his, et sine dubitatione petenda indulgentia: hoc ergo decernite, si vobis placet. Universi dixerunt: Placet, et constituatur.

Concil. Carthag., tit. 25. Item placuit ut episcopi trans mare non profliciscantur, nisi consulto primæ sedis episcopo suæ cujusque provincie, ut ab eo præcipue possint sumere formatam vel commendationem.

Concil. suprascripto, tit. 28. Item placuit ut presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de judiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos cum consensu sui episcopi audiant, et inter eos definiant adhibiti ab eis episcopi. Quod si et ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad primates suarum provinciarum, sicut et de episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam ad communionem suscipiatur.

Item concil. universali Carthag., t. i. 75. Placuit ut quicumque ad comitatum ire voluerit in formata, qua ad urbis Romæ Ecclesiam mittitur, intimetur, ut unde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quod si accipiens ad Romanam tantummodo formatam, et tacens necessitatem qua ad comitatum illi pergendum est ^b, a communionem removeatur: quod si ibi Romæ ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum urbis Romæ ipsam necessitatem, et de hoc scripta ejusdem Romani episcopi perferat. Formatæ autem quæ a primatibus, vel aliquibuscunque episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc ejusdem anni Paschæ dies incertus est, ille præcedens ^D adjungatur, quomodo solet post consulatum in publicis gestis ascribi.

CLV. De diaconis ad comitatum dirigendis.

Concil. Sardic., tit. 9. Osius episcopus dixit: Hoc quoque providentia vestra tractare debet, qui decrevistis ne episcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicumque ergo quales superius memoravimus preces habuerint, vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri invidiosa non est, et quæ impetraverit celerius poterit referre, et hoc consequens esse videtur, ut de qua-

libet provincia episcopi ad eum fratrem et coepiscopum nostrum preces mittant, qui in metropoli consistit, ut ille et diaconum ejus, et supplicationes destinet, tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres et coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus et urbibus morantur, in quibus felix et ^a laetus Augustus rempublicam gubernat. Si vero habet episcopus amicos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen honestum est impetrare, non probibeatur per diaconum suum et rogare ac significare his quos scit benignam intercessionem absentibus posse præstare, si tamen opportunum fuerit.

CLVI. *Quod pro pupillis et viduis, ac necessitatem patientibus ad comitatum eundem sit.*

Concil. Sardic., tit. 10. Qui vero Romam venerint, sicut dictum est, sanctissimo fratri et coepiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces quas habent tradant, ut ipse prius examinet si honestæ et justæ sunt, et præstet diligentiam atque sollicitudinem, ut ad comitatum perferantur. Universi dixerunt placere sibi, et honestum esse consilium. Alipius episcopus dixit: Si propter pupillos, viduas vel laborantes qui causas ^b non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc vero cum ea postulent præcipue, quæ sine invidia hominum et sine reprehensione esse non possunt, non necesse est ipsum ire ad comitatum.

CLVII. *Ut qui in canali sunt episcopi, euntes ad comitatum sollicite discutiant.*

Concil. Sardic., tit. 11. Gaudentius episcopus dixit: Ea quæ salubriter providistis convenientia, et æstimationi omnium et Deo placitura tenere hæcenus firmitatem possunt, si metus huic sententiæ conjugatur. Scimus enim et ipsi sæpius propter paucorum imprudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliqui contra omnium sententiam nisi voluerit ambitioni magis placere quam Deo, is debet scire, causis redditus, honorem dignitatemque se amissurum: quod ita demum compleri poterit, si unusquisque nostrum in canali constitutus est, cum progredientem episcopum viderit, inquirat transitum ejus, causas videat, quo tendat agnoscat, et si quidem eum invenerit ire ad comitatum ^c [requirat et illud quod superius comprehensum est, ne forte invitatus est ut ei facultas eundi permittatur. Si vero, ut superius memoravit sanctitas vestra, propter desideria et ambitiones, ad comitatum] pergat, nec in litteris ejus subscribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Universi dixerunt honestum esse et placere sibi hanc constitutionem.

CLVIII. *De his qui ignorant, quid sit in synodo constitutum.*

Concil. Sardic., tit. 12. Osius episcopus dixit: Sed et moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, ne

A subito adhuc aliqui noscunt quid decretum sit in synodo, veniant ad civitates eas que in canali sunt. Debet ergo episcopus civitatis ipsius admonere eum, et instruere, ut ex hoc loco diaconum suum mittat, admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

CLIX. *Quandiu episcopus in alia civitate debeat remorari.*

Concil. Sardic., tit. 14. Osius episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, ut ex alia civitate cum venerit ad aliam civitatem, vel ex alia provincia sua ad aliam provinciam, et ambitioni magis quam devotioni serviens voluerit in aliena civitate multo tempore resedere. Forte enim evenit episcopum loci non esse tam instructum, neque tam doctum. Is vero qui advenit incipiat contemnere eum, et frequenter facere sermonem, ut dehonestet et infirmet ejus personam, ita ut ex hac occasione non dubitet relinquere assignatam sibi ecclesiam, et transeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia et non recipi episcopum inhumanum est, et si diutius resedeat perniciosum. Hoc ergo ne fiat providendum est. Memini autem superiori concilio fratres nostros constituisse, ut si quis laicus in ea in qua commoratur civitate tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas, non celebrasset conventum, communionem privaretur. Si hæc circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tam gravis necessitas quæ detineat, ut amplius a suprascripto tempore absens sit ab ecclesia sua. Universi dixerunt placere sibi.

C *Qui vero persecutionis tempore in aliena civitate remorari voluerint, non prohibeantur.*

Concil. Sardic., tit. 21. Osius episcopus dixit: Suggestente fratre et coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit, ut si aliquis vim perpeussus est, et inique expulsus pro disciplina et catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens pericula, innocens et devotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quandiu aut redire possit, aut injuria ejus remedium acceperit, quia durum est, eum qui persecutionem patitur non recipi, etiam et larga benevolentia, et humanitas ei exhibenda est.

D *CLX. Quod non liceat episcopo a sua ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse.*

Concil. Sardic., tit. 15. Osius episcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidam fratres, et coepiscopi nostri, qui non in ea civitate in qua valent episcopi esse constituti, vel certe partem rem illic habeant; alibi autem idonea prædia haberi cognoscantur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant, hæcenus permitti eis oportet ut accedant ad possessiones suas, et disponant vel ordinent fractum laboris sui, ut post tres Dominicos, id est, post tres hebdomadas, si morari necesse est, in suis potius fundis morentur. Aut si est proxima civitas

^a Beatus Dionys. Exig.

^b Non dicit in Dionys. Exig.

^c Hæc desunt in Ms. Codice.

in qua est presbyter, ne sine ecclesia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat, ut neque res domesticæ absentia ejus detrimentum sustineant, et non frequenter veniendo ad civitatem, in qua episcopus moratur, suspicionem jactantiæ, et ambitionis evadat. Universi dixerunt placere sibi.

CLXI. *De his qui pro diversis erratis pœnitentiam ferentius gerunt.*

Concil. Laodic., tit. 2. De his qui diversis facinoribus peccaverunt, et perseverantes in oratione confessionis, et pœnitentiæ conversionem a malis habuere perfectam, pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impensum, propter clementiam et bonitatem Dei communitio concedatur.

CLXII. *De tempore ordinationis.*

Concil. Laodic., tit. 4. Quod non oporteat ordinationes sub conspectu audientium celebrari.

CLXIII. *Non congruere presbyteras in mulieribus ordinari.*

Concil. Laodic., tit. 11. Quod non oporteat eas quæ dicuntur presbyteræ, vel præsidentes, in ecclesia ordinari.

CLXIV. *Judicio multitudinis ordinatio:em fieri non debere.*

Concil. Laod., tit. 13. Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promovendi.

Quod docendus sit populus, non sequendus.

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 22. Docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt, eos quid liceat quidve non liceat commonere, non his consensum præbere, debemus. Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis apostolicæ minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicetur.

Et quod non conveniat, contemptis clericis ecclesiarum, de laicis episcopum ordinari.

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 21. Audivimus quasdam propriis destitutas rectoribus civitates episcopos sibi petere velle de laicis, tantumque fastigium tam vile credere, ut hoc iis qui non Deo sed sæculo militaverint, æstimant nos posse conferre, non solum male de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, judicantes, sed de nobis pessime, quos credunt hoc posse facere, sentientes: quod nunquam auderent, si non quorundam illicitis consentiens sententia conniveret. Ita nihil quæ frequentius sunt decreta proficiunt ut hoc quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, et omnem egisse in dominicis castris ætatem, si qui his præfuturi sunt ex laicis requiruntur, qui vacantes sæculo, et omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præproprio in alienum honorem ambiunt im-

^a Per absentiam, Dion. Exig.

^b Vindicemus, Dion. Exig.

A moderata cupiditate transcendere, et in aliud vitæ genus calcata reverentia ecclesiasticæ disciplinæ transire? Talibus itaque, fratres charissimi, qui juris nostri, id est canonum gubernacula custodimus, necesse est obviamus, hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, et sinat fieri, unde et illum decipiat, et sibi causas generet, quibus reus constitutus decretalibus fiat.

CLXV. *Ad alias parochias eulogias quæ oblatæ sunt minime destinandas.*

Concil. Laod., tit. 14. Quod sancta nullo modo causa eulogiarum tempore Paschalis festi ad alias parochias debeant destinare.

B CLXVI. *De his qui debeant in ambone, id est, in pulpito psallere.*

Concil. Laod., tit. 15. Quod non oporteat amplius præter eos qui regulariter cantores existunt, qui et de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, et in ecclesia psallere.

CLXVII. *De lectionibus quæ debeant Sabbato recenseri.*

Concil. Laod. tit. 16. Quod in Sabbato Evangelia cum aliis Scripturis legi conveniat.

CLXVIII. *Quod interstitium psalmodum debeat in congregationibus fieri*

Concil. Laodic., tit. 17. Quod in conventu fidelium nequaquam psalmos continuare conveniat, sed per intervallum, id est, per psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

CLXIX. *De precibus nona et vespera celebrandis.*

Concil. Laodic., tit. 18. Quod id ipsum semper officium precum nona et vespera semper debeat exhiberi.

CLXX. *De precibus post sermones habitos ad plebem faciendis.*

Concil. Laodic., tit. 19. Quod oporteat seorsum primum post allocutiones episcoporum orationem super catechumenos celebrari, et postquam catechumeni egressi fuerint, super eos qui sunt in pœnitentia precem fieri. His etiam accedentibus ad manum sacerdotis et discedentibus, tres orationes consummari fidelium, ita ut prima quidem sub silentio, secunda vero et tertia per exclamationes solitas expleantur, et ita demum pacem sibi invicem dabunt. Et posteaquam dederit episcopus presbyteris osculum pacis, tunc et laici pacem sibi tribuant, et ita sancta celebrabitur oblatio: solis enim ministerio sacro deditis ad altare ingredi et communicare ibidem liceat.

CLXXI. *Quod subdiaconi a diaconio sint remoti.*

Concil. Laodic., tit. 21. Quod non oporteat subdiaconos habere locum^d in diaconio, et Dominica vasa contingere.

^c Dionys. Exig., laici sibi tribuent.

^d Dionys. Exig., diaconica.

CLXXII. *Subdiaconis cum orariis assistere non licere.* A

Concil. Laod., tit. 22. Quod non oporteat subdiaconum uti orario, nec ostia derelinquere.

CLXXIII. *Lectores et cantores cum orariis agere suum officium non licere.*

Concil. Laod., tit. 23. Quod non oporteat lectores aut cantores orariis uti, et ita legere vel psallere.

CLXXIV. *Quod subdiaconi non debent benedicere, nec benedictionem tribuere.*

Concil. Laod., tit. 25. Quod non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

CLXXV. *De exorcistis, qui non sunt ab episcopo ordinati.*

Concil. Laod., tit. 26. Quod hi qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in ecclesiis quam in domibus exorcisare non possunt.

CLXXVI. *Quod de conviviis quæ ex agape sunt partes accipi non debeant.*

Concil. Laod., tit. 27. Quod non oporteat sacro ministerio deditos clericos; aut laicos, ad agapem vocatos ciborum partes accipere, propterea quod et ecclesiastico ordini fiat hinc injuria.

CLXXVII. *In ecclesiis prandia fieri non debere, præter necessitatem itineris.*

Concil. Laod., tit. 28. Quod non oporteat in domiciliis divinis, id est, in Dominicis et ecclesiis convivii quæ vocantur agapæ fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

Concil. Carthagin., tit. 9. Ut nulli episcopi vel clerici in ecclesia conviventur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant; populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum fieri potest, prohibeantur.

CLXXVIII. *De viris cum mulieribus lavacra celebrantibus.*

Concil. Laodicens., tit. 30. Quod non oporteat sacris officiis deditos, aut clericos, aut continentes, vel omnem laicum Christianum, lavacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes reprehensio prima est.

CLXXIX. *Ut episcopi ad synodum imprætermisæ occurrant.*

Concil. Laod., tit. 40. Quod non oporteat episcopos ad synodum vocatos omnino contemnere, sed protinus ire, et docere, vel discere ea quæ ad correctionem Ecclesiæ vel reliquarum pertinent rerum: se ipsum vero qui contempserit accusabit, nisi forte per ægritudinem ire non possit.

Concil. Antioch., tit. 17. Si quis episcopus manus impositionem episcopatus acceperit, et præesse populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec acquieverit ire ad ecclesiam sibi commissam, hunc oportet communionem privari donec susceperit co-

actus officium, aut certe de eo aliquid a decreverit ejusdem provinciæ synodus sacerdotum.

CLXXX. *Quod præter jussionem episcopi clericus non debeat proficisci.*

Concil. Laod., tit. 41. Quod non oporteat sacerdotem, vel clericum, sine litteris proficisci canonicis.

Item 42. Quod non oporteat sacerdotem, vel clericum, præter jussionem sui proficisci pontificis.

Et ut subdiaconi ad ostia perseverent.

Item 43. Quod non oporteat subdiaconos solum paululum januas deserere, et orationi vacare.

CLXXXI. *Ut sacrarium mulieres non introeant.*

Concil. Laod., tit. 44. Quod non oporteat mulieres ingredi ad altare.

Ex decret. Gelasii papæ, tit. 26. Nihilominus impatienter audivimus, tantum divinarum rerum subtilis despectum, ut feminæ sacris altaribus ministrare firmentur, cunctaque nonnisi virorum famulatu deputata sexum cui non competit exhibere. Nisi quod omnium delictorum quæ singillatim perstrinximus, noxiorum reatus omnis et crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando, pravis excessibus se favere significant, si tamen sacerdotum jam sint vocabulo nuncupandi, qui delegatum sibi religionis officium sic prosternere moliantur, ut in perversa quæque profanaque declives, sine ullo respectu regulæ Christianæ, præcipitia funesta sectentur. Cumque scriptum sit: Minima qui spernit paulatim decedit; quid est de talibus æstimandum, qui immensis ac multiplicibus pravitatum molibus occupati, ingentem ruinam multimodis impulsione ediderunt, quæ non solum ipsos videatur obruere, sed ecclesiis universis mortiferam, si non sanentur, inferre perniciem. Nec ambigant qui hæc exercere sunt ausi, sed etiam qui hactenus cognita siluerunt, sub honoris proprii se jacere dispendio, si non tanta qua possunt celeritate festinent ut lethalia vulnera competenti medicamine salventur. Quo enim more teneant jura pontificum, qui pontificalibus excubiis eatenus injuncta dissimulant, ut contraria domui Dei cui præsentent potius operentur? Quantumque apud Deum possent, si nonnisi conventientia procurarent, tantum quid mereantur aspiciant, cum execrabili studio sectantur adversa; et quasi magis hæc regula sit, qua Ecclesiæ debeant gubernari, sic quidquid est ecclesiasticis inimicum regulis, perpetratur: cum et si cognitos habet canones unusquisque pontificum, intemerata debuerit tenere custodia; et si forsitan nesciebat, consulere fidenter oportuerit ignorantem. Quo magis excusatio nulla succurrit errantibus, quia nec sciens

^a Dionys. Exig. addit integra.

^b Dionys. Exig., medicatione curentur.

^c Dionys. Exig., sectentur.

^d Dionys. Exig., Ecclesia deteat.

^e Dionys. Exig., habuit.

proposuit servare quod noverat, nec ignorans curavit nosse quod gereret.

CLXXXII. *De his qui circa mediam septimanam ad baptismum veniunt.*

Concil. Laodicensi, tit. 45. Quod non oporteat ad baptismum quemquam post duas quadragesimæ hebdomadas admitti.

CLXXXIII. *De perceptione fidei, et redditione eorum qui baptizantur.*

Concil. Laodic., tit. 46. Quod oporteat eos qui ad baptismum veniunt fidem discere, et quinta feria septimanæ majoris episcopo aut presbyteris reddere.

CLXXXIV. *Ut post baptismum chrisma detur.*

Concil. Laodic., tit. 48. Quod oporteat eos qui baptizantur post lavacrum chrisma cœlestis percipere, et regni Christi participes inveniri.

CLXXXV. *Oblationes offerri in Quadragesima non oportere.*

Item tit. 49. Quod non oporteat in Quadragesima panem benedictionis offerri, nisi Sabbato, et Dominico.

CLXXXVI. *Non debere jejunium solvi in quinta feria septimanæ majoris.*

Concil. Laodic., tit. 50. Quod non oporteat in Quadragesima, in ultima septimana quintæ serię jejunium solvere, totamque Quadragesimam sine veneratione transire; magisque conveniat omnem Quadragesimam districto venerari jejunio.

CLXXXVII. *Non debere in diebus jejuniorum commemorationes martyrum fieri.*

Concil. suprascripto, tit. 51. Quod non oporteat in Quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorum sancta commemoratio in diebus Sabbatorum et Dominicorum fieri conveniat.

CLXXXVIII. *Ut natalitia vel nuptiæ in Quadragesima non fiant.*

Concil. Laodic., tit. 52. Quod non oporteat in Quadragesima, aut nuptias, aut natalitia celebrare.

CLXXXIX. *Ut in Christianorum non saltetur nuptiis.*

Concil. Laodic., tit. 53. Quod non oporteat Christianos euntes ad nuptias plaudere, vel saltare; sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet.

CXC. *Non licere clericis ludicris spectaculis interesse.*

Concil. Laodic., tit. 54. Quod non oportet sacerdotes, aut clericos quibuscunque spectaculis in cœnis, et in nuptiis interesse, sed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos convenit, atque inde discedere.

Item Concil. suprascript. tit. 55. Quod non oportet sacerdotes, aut clericos ex collatis vel comensationibus convivia celebrare: hoc autem nec laicis posse congruere.

* Hic canon non citatur a Cresconio, in suo Breviario supra pag. 463, c. 1, et videtur per hallucinationem ab amanuense quodam pro textu canonis 54

Concil. Carthag., tit. 15. Ut filii sacerdotum spectacula sæcularia non exhibeant, sed nec spectent, licet hoc semper Christianis omnibus interdictum sit, et ubi blasphemiae sunt non accedant.

CXCI. *Non licere presbyteris introire ad altare, priusquam ingrediatur episcopus.*

Concil. Laodic., tit. 56. Quod non oporteat presbyteros ante processionem episcopi introire sacrarium, et sedere: sed cum episcopo debent ingredi, vel in subselliis sedere, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur episcopus.

CXCII. *Qui in agris vel possessionibus debeant ordinari.*

Concil. Laodic., tit. 57. Quod non oporteat in villis aut in agris episcopos constitui, sed visitatores.

B Verumtamen jam pridem constituti nihil faciant præter conscientiam episcopi civitatis, similiter et presbyteri præter consilium episcopi nihil agant.

CXCIII. *Oblationem offerri in domibus non oportere, vel quæ psallere in ecclesia convenit.*

Concil. Laodic., tit. 58. Quod non oporteat in domibus oblationem celebrari ab episcopis vel presbyteris.

Concil. suprascripto, tit. 59. Quod non oporteat plebeios psalmos in ecclesia cantari, nec libros præter canonem Legis, sed sola sacra volumina Novi Testamenti vel Veteris.

CXCIV. *Quod non oporteat episcopos, clericos et monachos, prædia aliena conducere.*

Concil. Chalcedon., tit. 3. Pervenit ad sanctam synodum quod quidam qui in clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, et sæcularia negotia sub cura sua suscipiant; Dei quidem ministerium parvi pendentes, sæcularium vero discurrantes domos, et propter avaritiam patrimoniorum sollicitudinem sumentes: decrevit itaque hoc sanctum magnumque concilium nullum deinceps, non episcopum, non clericum, vel monachum, aut possessiones conducere, aut negotiis sæcularibus se miscere, præter pupillorum, si forte leges imponant inexcusabilem curam, aut civitatis episcopus ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat, aut orphanorum, aut viduarum, earumque quæ sine ulla provisione sunt personarum, quæ maxime ecclesiastico indigent adjutorio, propter timorem Domini, causa deponat. Si quis autem transgredi de cætero statuta tentaverit, hujusmodi ecclesiasticis increpationibus subiacebit.

CXCV. *De honore monachis competente; et ne ullus eorum tentet ecclesiasticum aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum servum præter conscientiam domini sui suscipere.*

Concil. Chalcedon., tit. 4. Qui vere et sincere singularem sectantur vitam, competenter honorentur: quoniam vero quidam utentes habitu monachi ecclesiastica negotia civiliaque conturbant circumeun-

ejusdem concilii scriptus, qui non exstat in Ms. Clarmontano, et quem reposuimus ex Codice Dionysii Exigui.

tes indifferenter urbes, neenon et monasteria sibi instituire tentantes, placuit, nullum quidem usquam edificare, aut constituere monasterium, vel oratorii domum, præter conscientiam civitatis episcopi: monachos vero per unamquamque civitatem, aut regionem subjectos esse episcopo, et quietem diligere, et intentos esse tantummodo jejuniis et orationi, in locis quibus renuntiaverint sæculo permanentes; nec ecclesiasticis vero, nec secularibus negotiis communicent, vel in aliquo sint molesti propria monasteria deserentes, nisi forte his præcipiatur, propter opus necessarium, ab episcopo civitatis; nullum vero recipere in monasteriis servum obtentu monachi, præter sui domini conscientiam. Transgredientem vero hanc definitionem nostram, excommunicatum esse decrevimus, ne nomen Domini blasphemetur; verumtamen episcopum convenit civitatis competentem monasteriorum providentiam gerere.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 4. Leo episcopus urbis Romæ universis episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam, et per universas a provincias constitutis in Domine, salutem. Ut nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione compositus, ita non levi nos mœrore contristat, quoties et aliqua contra constituta canonum et ecclesiasticam disciplinam præsumpta vel commissa cognoscimus; quæ si non quali debemus vigilantia reseceamus, illi qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, permittentes sinceram corpus Ecclesie, quod ab omni purum macula custodire debemus, ambientum improba contagione fœdari, cum ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat. Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; et qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tanquam servilis vilittas hunc honorem capiat, provehuntur, et probari Domino Deo posse creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod et sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, et dominorum, quantum ad illicitæ usurpationis temeritatem pertinet, jura solvantur. Ab his itaque, fratres charissimi, omnes vestræ provincie abetineant sacerdotes, et non tantum ab his, sed ab aliis etiam qui originali aut alieni conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a castris dominicis, quibus nomen ejus ascribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 14. Generalis etiam querele vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur universi passim servos et originarios dominorum jura possessionumque fugientes, sub religiose conversationis obtentu, vel ad monasteria sese

A conferre, vel ad ecclesiasticam famulatum, cohibentibus quoque præsulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amovenda perniciosa, ne per Christiani nominis institutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti: præcipue eum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi conditioneque jurgari, aut videri, quod absit, obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronie, aut deinceps, vel ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturæ testimonio primitus absolutas, aut legitima transactione concessas, periculum se honoris proprii non ambigant communionisque subituros, si super hac re cujusquam verax nos querela pulsaverit. Magnis quippe studiis secundum beatum Apostolum præcavendum est, ne fides et disciplina Domini blasphemetur.

CXCVI. *Quod non oporteat absolute quoslibet ordinari.*

Concil. Chalcedon., tit. 6. Nullum absolute ordinari debere presbyterum, aut diaconum, nec quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi specialiter ecclesie civitatis, aut possessionis, aut martyrii, aut monasterii qui ordinandus est pronuntietur. Qui vero absolute ordinatur, decrevit sancta synodus irritam haberi hujusmodi manus impositionem, et nusquam posse ministrare ad ordinantis injuriam.

CXCVII. *De clericis qui sunt in ptôchiis, monasteriis, atque martyriis, quæ sub potestate episcoporum uniuscujusque civitatis existunt.*

Concil. Chalcedon., tit. 8. Clerici qui præficiuntur ptôchiis, vel qui ordinantur in monasteriis et basilicis martyrum, sub episcoporum qui in unaquaque civitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab episcopo suo dissiliant. Qui vero audent evertere hujusmodi formam quocumque modo, nec proprio subjiciuntur episcopo, si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt; si vero laici vel monachi fuerint, communionem priventur.

CXCVIII. *Quod non oporteat clericos habentes adversus invicem negotia proprium episcopum relinquere, et ad secularia judicia properare.*

Concil. Chalcedon., tit. 9. Si quis clericus adversus clericum habeat negotium, non deserat episcopum proprium, et ad secularia percurrat judicia: sed prius actio ventiletur apud episcopum proprium, vel certe consilio ejusdem episcopi apud quos utraque partes voluerit, judicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit. Quod si clericus habeat causam adversus episcopum proprium, vel adversus alterum, apud

^a Decret in Codice Dionys. Exig.

^b Abest a Codice Dionys. Exig.

synodum provinciæ judicetur; quod si adversus eum A contumeliam faciens, anathematizetur hujusmodi cum eo qui eidem copulatur.

CCIII. *De parochiis.*

Concil. Chalcedon., tit. 17. Singularum ecclesiarum rusticas parochias vel possessiones manere inconcussas illis episcopis qui eas retinere noscuntur, et maxime si per tricennium eas absque vi obtinentes sub dispensatione rexerunt: quod si intra tricennium facta fuerit de his, vel fiat, altercatio, licet eis qui se lesos asserunt apud sanctam synodum provinciæ de his movere certamen. Quod si quis a metropolitano luditur, apud primum diocesanos, aut apud Constantinopolitanam sedem iudicetur, sicut superius dictum est. Si qua vero civitas potestate imperiali novata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones et publicas ecclesiarum quoque parochiarum ordines subsequantur.

CCIV. *De conjurationibus vel conspirationibus.*

Concil. Chalcedon., tit. 18. Conjurationis vel conspirationis crimen, et ab exteris legibus est omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei Ecclesia ne fiat admonere convenit. Si qui ergo clerici vel monachi reperti fuerint conjurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis, aut clericis, gradu proprio penitus abdicentur.

CCV. *De episcoporum aut clericorum accusationibus quid debeat observari.*

Concil. Chalcedon., tit. 21. Clericos aut laicos accusantes episcopos, aut clericos passim, et sine probatione, ad accusationem recipi non debere, nisi prius eorum discutiatur existimationis opinio.

Concil. Carthag., tit. 8. Numidius episcopus Maxulitanus dixit: Præterea sunt quamplurimi non bonæ conversationis qui existimant majores natu, vel episcopos, passim vageque in accusationem pulsandos; debent tam facile admitti, necne?

Aurelius episcopus dixit: Placet igitur charitati vestræ ut is qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem adversus majorem natu non habeat accusandi. Ab universis episcopis dictum est: Si criminosus est, non admittatur, placet.

Item Concil. Carthag., tit. 95. Placuitque omnibus, quoniam superioribus conciliorum decretis de personis quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum jam constitutum est, et quæ personæ non admittantur non expressum est, idcirco definimus eum rite ad accusationem non admitti, qui postquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit clericus, sive laicus, accusare voluerit.

Titul. 96. Item placuit ut omnes servi, vel proprii liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt, omnes etiam infamæ maculis aspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive pagani, sive Judei. Sed tamen omnibus quibus accusatio dene-

CXCIX. *Quod non liceat clerico in duarum civitatum ministrare ecclesiis.*

Concil. Chalcedon., tit. 10. Non licere clericum in duarum civitatum conscribi simul ecclesiis, et in qua initio ordinatus est, et ad quam confugit quasi ad potiores, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad suam ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, et ibi tantummodo ministrare. Si vero quis jam translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesiæ, vel martyriorum, quæ sub ea sunt, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos vero qui ausi fuerint post definitionem magnæ et universalis hujus synodi quidquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decrevit sancta synodus a proprio hujusmodi gradu recedere.

CC. *Ut nequaquam in duos metropolitano provincia dividatur.*

Concil. Chalcedon., tit. 12. Pervenit ad nos quod quidam præter ecclesiastica statuta facientes convolarunt ad potestates, et per pragmaticam formam in duo unam provinciam dividerunt, ita ut ex hoc facto duo metropolitani esse videantur in una provincia. Statuit ergo sancta synodus de reliquo nihil ab episcopis tale tentari, alioquin qui hoc annis fuerit, amissioni gradus proprii subjacebit. Quæcumque vero civitates litteris imperialibus metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodo perfruantur, et qui ecclesiam ejus gubernat episcopus, salvis scilicet veræ metropolis privilegiis suis.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 46. Nam quod sciscitaris utrum, divisio imperiali iudicio provinciis, ut duæ metropoles flant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari, non vere visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpetui, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator: ergo secundum pristinum provinciarum morem, metropolitano episcopo convenit numerari.

CCI. *Quod non oporteat peregrinos clericos, sine commendatitiis ministrare.*

Concil. Chalcedon., tit. 13. Peregrinos, clericos et lectores, in alia civitate præter commendatitiis litteras sui episcopi nusquam penitus ministrare debere.

CCII. *De diaconissis mulieribus.*

Concil. Chalcedon., tit. 15. Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, et hanc cum summo libramine: si vero suscipiens manus impositionem, et aliquantum temporis in ministerio permanens semetipsam tradat nuptiis, gratiæ Dei

^a Dionys. Exig., ergo.

gatar, in causis propriis accusandi licentia non A neganda.

Et ut qui unum crimen non probaverit, ad aliud admitti non debeat.

Concil. suprascripto, tit. 97. Item placuit, quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, et unum ex ipsis de quo prius egerit probare non valuerit, ad cætera jam non admittatur.

Item de hoc ipso, tit. 98. Testes autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem intra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur.

CCVI. *Quod non liceat clericis post mortem sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere.*

Concil. Chalcedon., tit. 22. Non licere clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes dissipare, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum; quod si hoc facere tentaverint, graduum suorum periculo subjacebunt.

CCVII. *Quod non liceat clericis et monachis, absque voluntate episcopi, ad urbem regiam proficisci.*

Concil. Chalcedon., tit. 23. Venit ad aures sancti concilii quod quidam clerici et monachi, quibus nihil ab episcopo suo commissum est (est autem quando et communione ab eo privantur), pervenientes ad urbem regiam Constantinopolitanam in ea diutius immorentur, excitantes turbas, et statum ecclesiasticum commoventes, subvertentes etiam quorundam domos: decrevit sancta synodus hujusmodi primo quidem per defensorem Constantinopolitanæ sanctæ Ecclesiæ commoneri, ut egrediantur ab urbe regia: quod si iisdem negotiis impudenter insistant, etiam nolentes idem defensor expellat, ut ad propria loca perveniant.

CCVIII. *Quod non liceat monasteria quæ consecrata sunt, diversoria sæcularia fieri.*

Concil. Chalcedon., tit. 24. Quæ semel dedicata sunt monasteria consilio episcoporum maneant perpetuo monasteria, et res quæ ad ea pertinent monasteriis reservari, nec posse ea ultra fieri sæcularia habitacula: qui vero hoc fieri permiserint, canonum sententiis subjacebunt.

CCIX. *Quod non oporteat ordinationes episcoporum diu differri.*

Concil. Chalcedonensi, tit. 25. Quoniam quidam metropolitani, quantum comperimus, negligunt commissos sibi grege, et ordinationes episcoporum facere differunt, placuit sanctæ synodo intra tres menses ordinationes episcoporum celebrari, nisi forte necessitas inexcusabilis præparet dilationis tempus extendi; quod si hoc minime fecerit, corruptioni ecclesiasticæ subjacebit: verumtamen reditus Ecclesiæ viduatæ penes œconomum ejusdem ecclesiæ integri serventur.

* Dionys. Exig., e. mendanda.

CCX. *De dispensatoribus singularum ecclesiarum.*

Concil. Chalcedon., tit. 26. Quoniam in quibusdam ecclesiis, ut rumore comperimus, præter œconomum episcopi facultates ecclesiasticas tractant: placuit omnem ecclesiam habentem episcopum habere œconomum de clero proprio, qui dispense res ecclesiasticas secundum sententiam episcopi proprii; ita ut ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, ne ex hoc dispergantur ecclesiasticæ facultates, et sacerdotio maledictionis derogatio procuretur. Quod si hoc minime fecerit, divinis constitutionibus subjacebit.

CCXI. *De his qui raptum faciunt.*

Concil. Chalcedon., tit. 27. Eos qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi, cooperantes, aut conviventes raptoribus: decrevit sancta synodus, ut si quidem clerici sunt, decidant gradu proprio; si vero laici, anathematizentur.

CCXII. *Ut præter Pascha et Pentecosten baptisma non celebretur.*

Ex decretis papæ Siricii, tit. 2. Sequitur de diversis baptizandorum temporibus, prout unicuique libitum fuerit improbabilis, et inemendata confusio, quæ a nostris sacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione auctoritatis alicujus, sed sola temeritate præsumitur, ut passim ac libere natalitius Christi, seu apparitionis, nec non et apostolorum, seu martyrum festivitatis, innumeræ, ut asseris, plebes baptismi mysterium consequantur, cum hoc sibi privilegium, et apud nos, et apud omnes ecclesias Dominicum specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat: quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi convenit sacramenta. His duntaxat electis, qui ante quadraginta vel eo amplius, diei nomen dederint, et exorcismis quotidianisque orationibus, atque jejuniis fuerint expiati, quatenus apostolica illa impleatur præceptio, ut expurgato sermone veteri, nova incipiat esse conspersio. Sicut ergo paschalem reverentiam in nullo dicimus esse minuendam: ita in infantibus, qui necdum loqui potuerunt per ætatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit sacri unda baptismatis, omni volumus celeritate succurri; ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari, exiens unusquisque de sæculo et regnum perdat et vitam. Quicunque etiam discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægritudinis desperationem inciderint, et sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subveniri, eodem quo poscunt momento temporis expetitæ regenerationis præmia consequantur. Hactenus in hac parte erratum sufficiat, nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab apostolicæ petre, super quam Christus univalem construxit ecclesiam, soliditate divelli.

Ex decretis Leonis, tit. 7. Leo episcopus universis A episcopis per Siciliam constitutis, in Domino salutem. Divinis præceptis et apostolicis monitis a informamur ut pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ac si quis usquam reprehensionem invenitur obnoxium celeri sollicitudine, aut ab ignorantia imperitia, aut a præsumptionis usurpatione revocemus. Manente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, ut Christi oves qui Christum diligit pascat: ipsius sedis, cui per abundantiam divinæ gratiæ præsumus, reverentia coarctamur, ut periculum desidii quantum possumus declinemus, ne professio summi apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis, quia negligenter pascens toties commendatum Dominicæ gregem, convincitur summum non amare pastorem. Cum ergo mihi de charitatis vestræ actibus fraterna affectione sollicito certis indicis innotuerit, vos in eo quod inter sacramenta Ecclesiæ principale est, ab apostolicæ institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniæ quam in Paschali tempore celebretur: miror vos vel præcessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut b confusis temporibus utriusque mysterii nullam esse differentiam crederetis inter diem quo adoratus est Christus a Magis, et diem quo resurrexit Christus a mortuis. Quam culpam nullo modo potuisset incidere, si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiæ sumeretis, et beati apostoli Petri sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticæ magistra rationis, a cujus vos regulis recessisse minore posset æquanimitate tolerari, si aliqua commotionis nostræ increpatio præcessisset: nunc autem quia non desperatur correptio, servanda est mansuetudo, ut licet vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio quæ prætendat inscientiam, c malimus tamen et censuram necessariam temperare, et ratione vos apertissimæ veritatis instruere.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 8. Semper quidem in æterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio, sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum, temporaliter gerendarum, in incarnatione Verbi sumpsit D exordium. Unde aliud tempus est, d quando nuntiante angelo beata Virgo Maria secundandam se per Spiritum sanctum credit, et concepit: aliud, quo salva integritate virginea puer editus exultante gaudio cælestium ministrorum pastoribus indicatur: aliud, quo infans circumciditur; aliud, quo hostia pro eo legalis offertur; aliud cum tres Magi claritate novi sideris e in civitatem Bethleem ab Oriente perveniunt, et adoratum parvulum, f mystico munere

oblato venerantur. Nec iidem sunt dies quibus impio Herodi, ordinata divinitus in Ægyptum translatione, subtractus est, vel quibus ab Ægypto in Galilæam, mortuo persecutore, revocatus est. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea, crescit Dominus, sicut evangelista testatur, profectibus ætatis, et gratiæ. Per dies Paschæ in templum Jerusalem cum parentibus venit, et cum abesset a societate redeuntium, sedens cum senioribus, et inter admirantes magistros disputans invenitur, rationemque mansionis suæ reddens: Quid est, inquit, quod quærebatis me? nesciebatis quod in his quæ Patris mei sunt oportet me esse, significans ejus se esse filium cujus esset et templum. Jam vero cum in annis majoribus apertius declarandus baptismum præcursoris sui Joannis expetiit, quid deitatis ejus remansit ambiguum, quando baptizato Domino Jesu, Spiritus sanctus in columbæ specie super eum descendit, et mansit, audita de cœlis Patris voce dicentis: Tu es filius meus dilectus, in te bene complacui? Quæ omnia ideo quanta potuimus brevitate perstrinximus, ut notum sit dilectioni vestræ, universos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus, et in cunctis ejus actionibus sacramentorum mysteria coruscasse; sed aliter quidquid signis denuntiavit aliter rebus impleri, nec quæcumque numerantur in operibus Salvatoris, ad tempus potest pertinere baptismatis. Nam si etiam illa quæ post beati Joannis lavacrum a Domino gesta cognovimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verum, quia spiritus sapientiæ et intellectus ita apostolos et totius Ecclesiæ erudit magistros, ut in Christiana observantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum: discernendæ sunt causæ solemnitatum, et in omnibus institutis Patrum principumque nostrorum rationabilis servanda discretio, quia non aliter unus grex et unus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, idipsum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sapientia.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 9. Quamvis ergo et illa quæ ad humilitatem, et illa quæ ad gloriam pertinent Christi, in unum concurrant, eandemque personam, totumque quod in illo et virtutis divinæ est et infirmitatis humanæ, ad nostræ reparationis tendat effectum: proprie tamen in morte crucifixi, et in resurrectione mortui potentia baptismatis novam creaturam condit ex veteri, ut in resurgentibus, et mors Christi operetur, et vita, dicente beato Apostolo: An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte illius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus; si enim complantati

a Dionys. Exig., incitatur.

b Dionys. Exig., confuso temporis utriusque mysterio.

c Dionys. Exig., malumus.

d Dionys. Exig., quo annuntiante.

e Dionys. Exig., incitati in Bethleem.

f Dionys. Exig., mystica munera oblatione.

facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus, et cætera quæ latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit, ut appareret ex hujus doctrinæ spiritu regenerandis filiis hominum, et in Dei filios adoptandis illum diem, et illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii, ea quæ geruntur in membris, his quæ in ipso sunt capite gesta congruerent: dum in baptismatis regula, et mors intervenit interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina demersio, et ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum eum esse in quo orta est, et virtus muneris, et species actionis ad cuius rei confirmationem plurimum valet quod ipse Dominus Jesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum præsules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; de quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sane huic observantiæ, etiam Pentecostes ex adventu sancti Spiritus sacra solemnitas, quæ de Paschalis festi pendet articulo, et cum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem qui resurrectione Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum ad eos quos a die Paschæ, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitans ut quibuslibet necessitatibus impediti desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim unigenitus Dei in fide credentium, et in virtute operum nullam inter se et Spiritum sanctum voluit esse distantiam; quia nulla est diversitas in natura, dicens: Rogabo ego Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut vobiscum sit in æternum, Spiritum veritatis; et iterum: Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater meus in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret universa quæcunque dixi vobis; et iterum: Cum venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Cum itaque veritas Christus sit et Spiritus sanctus, Spiritus veritatis, nomenque Paracleti utriusque sit proprium, non dissimile est festum, ubi unum est Sacramentum.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 10. Hoc autem nos non ex nostra persuasionem defendere, sed ex apostolica auctoritate servare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die que omnem credentium numerum promissus sancti Spiritus replevit adventus, trium millium populum sua prædicatione conversum lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta Scriptura, quæ apostolorum actus continet, fidei historia docet

A dicens: His autem tunc compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et reliquos apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est reponitio, et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt quoscunque advocaverit Dominus Deus noster; aliis etiam pluribus verbis testificatus est, et exhortabatur dicens, Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, et appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 11. Unde quia manifestissime patet baptizandis in Ecclesia electis hæc duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiæ misceatis: quia sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen et maximi sacramenti custodienda nobis est mystica et rationalis exemptio: non interdicta licentia, qua in baptismo tribueno quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas solemnitates connexas sibi et atque cognatas incolumium, et in pacis securitate degentium libera vota differimus: ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragii nullo tempore hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegemus. Si quis autem Epiphaniæ festivitatem, quæ in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Joannis accesserit: sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærens remedium renascendi sic voluit baptizari, quomodo et voluit circumcidi hostiamque pro se emundationis offerri, ut qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret et sub Legge, quam non venerat solvere, sed implere et implendo finire, et sicut Apostolus prædicat dicens: Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium, et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, et aqua baptismatis. Sicut ergo Vetus Testamentum Novi testificatio fuit, et lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est; sic diversa sacrificia unam hostiam reformarunt, et multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sic et Joannes non Christus,

• Peccatum, Dionys. Exig.

sed Christi prævius, non sponsus, sed sponsi amicus fuit adeo fidelis, et non sua querens, sed quæ Jesu Christi, ut se prosteretur ad solvenda calceamentum pedum ejus indignum: quoniam ipse quidem baptizaret in aqua, in pœnitentiam; ille autem baptizaturus esset in Spiritu sancto, et igni, qui duplici potestate, et vitam redderet, et peccata consumeret. His itaque, fratres charissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus vni ambiguitate submotæ evidentè agnoscitis, in baptizandis clectis, qui secundum apostolicam regulam in exorcismis scrutandi, et jejuniis sancificandi, et frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est Pascha et Pentecosten esse servanda. Hoc vestre incensus charitati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu, quia inultum post hæc esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Ex decretis papæ Celsii, tit. 10. Baptizandi sibi quispiam passim quocunque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, et Pentecosten venerabile sacramentum, excepto duntaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans et exitio præventus abscedat.

CCXIII. *De his qui pœnitentiam minime servaverunt.*

Ex decretis papæ Syrii, tit. 5. De his vero non incongrue dilectio tua apostolicam sedem credit consulendam, qui acta pœnitentia tanquam canes, ac sues ad vomitus^a et volutabra redeuntis, et militiæ^b cingulum, et^c lubricas voluptates, et nova conjugia, et inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia jam suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut sola intra Ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: a Dominicæ autem mensæ convivio segregentur, ut hac saltem districtione correcti et ipsi in se sua errata castigent, et aliis exemplis tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subveniri. Quam formam, et circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servari decernimus.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 7. De pœnitentibus autem, qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interveniat ægrotudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, et

ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in ægrotudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.

CCXIV. *Quod clericis non liceat pœnitentiam agere, et quod post pœnitentiam nullus possit ad clerum admitti.*

Ex decretis papæ Syrii, tit. 11. Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum: ita et post pœnitentiam ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipisci; quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent generandorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 31. Innocentius Agapito Macedonio, et^d Martiano episcopis Apulis. Multa in provincia vestra contra canonicos Ecclesiasticos, decretaque majorum usurpari a plurimis, et relationes diversorum et suggestiones fiddissimæ retulerunt: quæ quidem possent facile rescari, si episcopi in his non invenirent auctores. Qui dum aut amicis, aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinesque corrumpunt; ac sic evenit, ut indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, et admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere^e merentur, sicuti nunc dato nobis libello monstratum est. Modestum quemdam multis criminibus involutum, propter quæ etiam pœnitentiam egisse dicitur, non solum clericum effectum, quod non licet, verum etiam ad episcopatus apicem tendere: cum ceteris nones apud Nicæam constituti, pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant. Et ideo, fratres charissimi, perspecto tenore libelli eum jubeatis præsentari, ac si vere constiterit talis, qualem libellus affirmat, non solum ab ambitione episcopatus, sed etiam a clericatus removeatur officio.

CCXV. *Ut si per ignorantiam pœnitens digamus, vel viduæ maritus clericus factus fuerit, jam non promoveatur.*

Ex decretis papæ Syrii, tit. 15. Et quia his omnibus, quæ in reprehensionem veniunt, sola excusatio ignorantie obtenditur, cui nos interim solius pietatis intuitu concessæ est clementer ignoscere: quicumque pœnitens, quicumque bigamus, quicumque viduæ maritus ad sacram militiam indebite, et incompetentè irrepsit, hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis in hoc quo invenitur ordine perpetua stabilitate permaneat: scituri post hanc definitionem, quod si ultra ad sacros ordines quatenquam de tali-

^a Pristinò addit Dionysius. Exig.

^b Ludicras, Dionysius. Exig.

^c Servandam esse censemus, Dionysius. Exig.

^d Mariano, Dionysius. Exig.

^e Mererentur, Dionysius. Exig.

^f Talem, Dionysius. Exig.

^g Scituri posthac omnium provinciarum antistites, Dionysius. Exig.

bus crediderint assumendum, et de suo, et de eorum statu, quos contra canones et interdicta nostra pro-
vexerint, congruam ab apostolica sede promendam esse sententiam.

CCXVI. De energumenis baptizatis.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 6. De his vero baptizatis, qui postea a dæmonio, aut vitio aliquo, aut peccato interveniente arripiuntur, quæsit dilectio tua, si a presbytero, vel diacono possint, aut debeant consignari: quod hoc, nisi episcopus præceperit, non licet: nam ei manus imponenda omnino non est, nisi episcopus auctoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, episcopi est imperare, ut manus ei vel a presbytero, vel a cæteris clericis imponatur. Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, ut longe constitutus energumenus ad episcopum deducatur, cum si talis casus ei in itinere acciderit, nec ferri ad episcopum, nec referri ad sua facile possit.

CCXVII. Quod pro infirmis debeat sacerdos orare, et juxta præceptum sancti Jacobi oleo perungere.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 3. Sane quoniam de hoc, sicuti de cæteris consulere voluit dilectio tua, adjecit etiam filius meus dilectus Cælestinus diaconus in epistola sua esse a tua dilectione positum illud, quod in beati apostoli Jacobi epistola conscriptum est. Si infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, et orent super eum ungentes oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et suscitabit illum Dominus, et si in peccatis fuerit, remittentur ei. Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chris-matis perungi possunt, quod ab episcopo confectum non solum sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet, in sua, aut suorum necessitate un-gendum. Cæterum illud superfluum videmus adjectum, ut de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est: nam idcirco presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, et benedicere, et tangere chris-mate sine cunctatione potest, cujus est ipsum chris-ma conferre. Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus posse putari concedi?

CCXVIII. Ut extra conscientiam metropolitani non ordinetur episcopus.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 9. Primum ut extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare; integrum enim judicium est, quod plurimorum sententiis confirmatur: nec unus episcopus ordinare præsumat, ne furtivum beneficium præstitum videatur: hoc enim a synodo Nicæna constitutum est, atque definitum.

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 17. Primum, ut

• *Infirmus aliquis in vobis est, Dion. Exig.*

juxta decreta canonum unaquæque provincia suo metropolitano contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta, nec usurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus. Alter in alterius provincia nihil præsumat, nec emeritis in suis ecclesiis clericis peregrini et extranei, et qui ante ignorati sunt, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium meritu testimonio, præponantur, ne novum quoddam, de quo episcopi fiant institutum videatur esse collegium.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 32. Igitur secundum sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia consecratos, metropolitano singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra, fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.

CCXIX. Ut ex curialibus non fiat clericus.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 18. Præterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere contendunt, quibus postea major tristitia cum de revocandis eis aliquid ab imperatore præcipitur, quam gratia nascitur de ascitis. Constat enim eos in ipsis muniis voluptates etiam exhibere, quas a diabolo inventas esse non dubium est, et ludorum aut numerum apparatus, aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certe in exemplum sollicitudo, et tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus imperatore præsentem, cum pro his sæpius rogaremus, quam ipse nobiscum positus cognovisti, quibus non solum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in sacerdotio jam constituti, ingens molestia ut redderentur instabat.

CCXX. De ultima pœnitentia non neganda.

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 22. Et hoc quæsitum est, quid de his observari oporteat, qui post baptismum in omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo vitæ suæ pœnitentiam simul, et reconciliationem communionis exposcunt. De his observatio prior, durior; posterior interveniente misericordia inclinatio est: nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, sed communicatio negaretur; nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non revocaret a lapsu, merito negata communicatio est, concessa pœnitentia: ne totum penitus negaretur, et durior remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, jam terrore depulso communionem dari abeuntibus placuit, et propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis, et ne Novatiani hæretici negantia ve-

niam, asperitatem et duritiam subsequi videamur. A Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines hujusmodi, vel in supremis suis, permit- tente Salvatore nostro, a perpetuo exitio vindicen- tur.

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 15. Agnovimus enim pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideris annui, qui obitus sui tempore hæc animæ suæ cupiunt remedia subveniri: horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, et periclitantem sub- onere peccatorum hominem perdere, quo se ille expedire desiderat, et liberari. Quid hoc rogo aliud est quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere, B cum Deus ad subveniendum paratissimus, invitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori, inquires: Qua- cunque die conversus fuerit, peccata ejus non re- putabuntur ei; et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum convertatur, et vivat. Salutem ergo ho- mini admittit quisquis mortis tempore pœnitentiam denegarit; et desperat de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere vel momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium, ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœ- nitentia non juvisset; cum esset in pœna pœnituit, et per unius sermonis promissionem habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potius est æstimanda quam tempore, propheta hoc ta'iter asserente: Cum conversus ingenueris, tunc salvus eris. Cum ergo Christus sit cordis inspector, quolibet tempore non est deneganda pœnitentia postu- lanti, cum illi se obliget iudici, cui occulta omnia noviter revelari.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 21. De his qui pœ- nitentiam agere differunt. Dissimulatio hæc potest non de contemptu esse remedii, sed de metu gravior delinquendi. Unde pœnitentia quæ dilata est, cum studiosius petita fuerit, non negetur, ut quoquomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat.

CCXXI. *De administrationibus sæcularium judicio- rum.*

Ex decr. papæ Innocentii, tit. 23. Quæsitum est etiam super his qui post baptismum administrave- runt, aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulerunt sententiam: de his nihil legimus a majoribus definitum. Meminerant enim a Deo potestates hæc fuisse concessas, et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et Dei ministrum esse datum in hujusmodi vindicem. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod auctore Deo viderent esse concessum? De his ergo, ut hactenus servatum est, sic habeamus, ne aut disciplinam evertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsi autem in ratione reddenda gesta sua omnia scrva- buntur.

CCXXII. *Quod pro conjugali fœdere tam viro quam femina non liceat in adulterium declinare, pro eo quod sibi in hoc ipso æque debitores existunt.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 24. Et illud desi- deratum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum contra uxores in consortio adulterorum virorum manere videantur? Super hoc Christiana religio adulte- rium in utroque sexu pari ratione condemnat; sed viros suos mulieres non facile de adulterio accu- sant, et non habent latentia peccata vindictam: viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt; et ideo mulieribus proli- to earum crimine communio denegatur, virorum autem latente commisso, non facile quisquam ex suspicio- nibus abstinetur, qui utique submovetur, si ejus flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, inter- dum probatione cessante-vindictæ ratio conquiescit.

CCXXIII. *Quod hi qui preces criminalis dictant, sine crimine sint.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 25. Illud etiam sciscitari voluisti, an preces dictantibus liberum concedatur, utique post baptismi regenerationem, a principibus poscere mortem alicujus vel sanguinem de reatu? Quam rem principes nunquam sine cogni- tione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa, vel crimina scmp̄ remittunt, ut causa cognita vindic- tentur: quæ cum quæsitore fuerint delegata, aut ab- solutio, aut damnatio pro negotii qualitate profertur, C et dum legum in Improbos exercetur auctoritas, erit dictator immunis.

CCXXIV. *Quod non liceat his qui intercedente repudio a se segregati sunt, in aliam copulam pertransire.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 26. De his etiam requisivit dilectio tua, qui interveniente repudio ali- se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse conju- gium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum ut etiam hæc personæ quibus tales conjuncti sunt, etiam ipsæ adulterium commisisse videantur, secundum illud quod legimus in Evangelio: Qui dimiserit uxorem suam, et duxe- rit aliam, mœchatur; similiter et qui dimissam duxerit, mœchatur. Et ideo omnes a communione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut propin- quis eorum nihil tale statui potest, nisi si inculpatores illiciti consortii fuisse detegantur.

CCXXV. *Quod si quis partem sibi corporis volens amputaverit, clericus esse non possit.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 28. Qui igitur partem cujuslibet digiti ipse volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt: cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impen- dit, aut aliquid faciens se non sponte percussit; hos canones præcipiunt et clericos fieri, et si in clero fuerint reperti, non abjici. In illo enim voluntas

est iudicata quæ sibi ausa fuit ferrum injicere, quod A scilicet et alii id facere dabitare non possit; in istis vero casus veniam meruit.

CCXXVI. *Si cujus uxor abducta in captivitatem fuerit, et alteram maritus ejus acceperit, revertente prima secunda excindatur. Quam dispositionem in muliere quoque, si alium virum primo desistens acceperit, continet observari.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 37. Innocentius Probo. Conturbatio procellæ barbaricæ facultati legum intulit casum, nam bene constituto matrimonio inter Fortunium et Ursam captivitatis incursus fecerat nævum, nisi sancta religionis statuta providerent. Cum enim in captivitate prædicta Ursa mulier teneretur, aliud conjugium cum Restituta Fortunius memoratus iaisse cognoscitur; sed favore Domini reversa Ursa nos adiit, et nullo disistente, uxorem se memorati esse perdocuit. Quare, domine fili, merito illustris, statuimus, fide catholica suffragante, illud esse conjugium quod erat priuuitus gratia divina fundatum, conventumque secundæ mulieris priore superstite, nec divortio ejecta, nullo pacto posse esse legitimum.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 42. Cum ergo per bellicam cladem et per gravissimos hostilitatis incursus ita quædam dicatis divisa esse conjugia, ut abductis in captivitatem viris feminæ eorum remanserint destitute, quæ viros proprios, aut interemptos putarent, aut nunquam dominione crederent liberandos, et in aliorum conjugium solitudine cogente transierint; cumque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora converso, nonnulli eorum qui putabantur periisse remearint, merito claritas tua videtur ambigere, quid de mulieribus quæ aliis junctæ sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, a Deo jungitur mulier viro, et iterum præceptum agnovimus, ut quod Deus junxit homo non separet, necesse est ut legitimum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, et remotis malis quæ hostilitas intulit, unicuique id quod legitime habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est.

Item de hoc ipso, tit. 43. Nec tamen culpabilis dicitur et tanquam alieni juris perceptor habeatur, qui personam ejus mariti qui jam non esse existimabatur assumpsit: sic enim multa, que ad eos qui in captivitatem ducti sunt pertinebant, in jus alienum transire potuerunt; et tamen plenum justitiæ est, ut iisdem reversis propria reformentur. Quod si in mancipiis, vel in agris aut etiam in domibus ac possessionibus rite servatur, quanto magis in conjugiorum redintegratione faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur?

Item, tit. 44. Et ideo si viri post longam captivitatem reversi, ita in dilectione suarum conjugum perseverent, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est, et inculpabile iudicandum quod

necessitas intulit, et restituendum quod fides poscit.

Ex decretis papæ Leonis, tit. 45. Si autem aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, ut malint his cohærere, quam ad legitimum redire consortium, merito sunt notandæ, ita ut ecclesiastica communione priventur, quæ de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibi pro sua incontinentia placuisse, quod justa remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trabatur, quod conditio necessitatis extorsit: quia sicut hæ mulieres quæ reverti ad viros suos noluerunt, impie sunt habendæ, ita illæ quæ in affectum ex Deo intum redeunt, merito sunt laudandæ.

CCXXVII. *De catechumeno qui, priusquam baptizetur, uxorem amittit, et post aliam accepit, quod clericus esse non possit.*

Ex decretis papæ Innocentii, tit. 52. Deinde puniatur, non dici oportere digamum eum qui catechumenus habuerit atque amiserit uxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri quæ novo homini copulata sit, quia illud conjugium per baptismi sacramentum cum cæteris criminibus sit ablatum: quod cum de una utique dicitur, certe si tres habuerit in veteri positus homine uxores, erit ei quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, virginis æque nomen accipiet quæ quarto ducta est loco. Quis, oro, istud non videat contra Apostoli esse præceptum, qui ait unius uxoris virum oportere fieri sacerdotem? Sed obijcitur quod in baptismo totum quidquid in veteri homine gestum est, sit solum. Dicit mihi (cum pace vestra loquor), crimina tantum dimittuntur in baptismo, an et illa quæ secundum Domini præcepta ac Dei instituta complentur? Uxorem ducere crimen est, aut non est crimen? Si crimen est: ergo præfata venia dixerim, erit auctor in culpa qui ut crimina committerentur in paradiso, cum ipse eos jungeret, benedixit; si vero crimen non est, quia quod Deus junxit nefas sit crimen appellari; et Salomon addidit: Etenim a Deo præparatur viro uxor, quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quod Deo auctore legitur consummatum? Quid de talium illis percensetur, nunquid non erunt admittendi in hæreditatis consortio, qui ex ea suscepti sunt quæ ante baptismum fuit uxor, eruntque appellandi vel naturales, vel spurii, quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (ut vobis videtur) quod post baptismum assumitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur a Judæis, si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: Quod ergo Deus junxit, homo non separet. Ac ne de his copulis locutus esse credatur, quæ post baptismum sortitur, meminerint hoc et a Judæis interrogatum, et Judæis esse responsum. Quæro, et sollicitus quæro, si una eademque sit uxor ejus, qui ante catechumenus, postea sit fidelis, filiosque ex ea cum esset catechumenus susceperit, ac postea alios, cum fidelis?

utrum sint fratres appellandi an non? habeant A ut nulla religionis reverentia obscuritate fuscetur. postea defuncto patre herciscundæ hæreditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? quod cum ita sentire atque iudicare absurdum est, quæ (malum) ratio est hoc defendi et vacua magis opinione jactari, quam aliqua auctoritate roborari? Cum non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, et Deus jungit. Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, elemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro si hæc, cum factus fuerit fidelis, amittit: quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus atque elemosynis vacantem, per revelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse, nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismum videtur esse concessum? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur, quia quidquid bene gestum fuerit, et secundum Legis præcepta custoditum non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perlicitur, non potest dici peccatum, et quod peccatum non est, solvi inter peccata eredi omnino non debet; eritque integrum æstimare aboleri non posse prioris nomen uxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei sit voluntate compositum; letum.

CCXXV. Quod nolentibus clericis v. l. populus non debeat episcopus ordinari; et quod ab illi itis sit ordinationibus abstinendum.

Ex decretis papæ Cælest., tit. 18. Nullus invitis detur episcopus; cleri, plebis et ordinis consensus, et desiderium requiratur, tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clericis, cui episcopus est ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri, primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis merito præferantur. Habeat unusquisque suæ fructum militiæ in ecclesia, in qua sua per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime alter obrepit, nec alii debitum alter sibi audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari, et quos sibi ingeri ex transverso cognoverint, non timeant refutare, qui si non debitum D præmium, vel liberum de eo, qui eos rector est, debent habere iudicium.

Ex de rebus cujus supra, tit. 19. Abstineatur etiam ab illicitis ordinationibus, nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui sit viduæ maritus, aut fuerit, ordinetur, sed irreprehensibilis et qualem elegit Apostolus, fiat. Per Moysen Dominus præcepit: Virginem accipiat sacerdos uxorem. Subsequitur, et supplet A: postolus eodem locutus spiritu: Unius uxoris virum debere episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotes, et si quæ factæ sunt ordinationes illicitæ, removeantur, quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere poterunt: quantum latere se astiment, qualiter pervenerunt,

ut nulla religionis reverentia obscuritate fuscetur. Non sit vana gloriatio palliatis, episcopalem morem, qui episcopi sunt, sequantur. Daniel, ut diximus, qui accusationem pontificali honore subterfugere se posse credidit, et ad fastidium tantum accusatores suos latendo pervenit, a sanctitatis vestræ cœtu interrim se novit segregatum, qui se nostro iudicio debet abjicere, si conscientia suæ novit confidentiam se obtinere. Massiliensis vero ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur (quod dictu nefas est) in necem fratris sui taliter gratulatus: ut huic, qui ejus sanguine cruentatus advenerat, portionem cum eodem habiturus, occurreret: ex vestro eum audiendum collegio delegamus.

Ex decret. papæ Leon., tit. 13. Nulla ratio sinit ut B inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialis episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Unde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat, nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum consensu, et iudicio presidentium facta est, potest rata haberi: ita ut in ipsis ecclesiis perseverent. Aliter autem vana habenda est consecratio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.

Cujus supra, tit. 35. Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponitur, quem cleri, plebisque consensus concorditer postularint: ita ut si in aliam forte personam partium se vota diviserint, metropolitani iudicio is alteri præponatur, qui majoribus et studiis juvatur, et meritis, tantum ut nullus invitis, et non petentibus ordinetur, ne civitas episcopum non optatum aut contempnat, aut oderit, et fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuerit habere, quem voluit.

CCXXIX. Quod nulli sacerdoti canones liceat ignorare.

Ex decret. papæ Cælest., tit. 20. Cælestinus universis episcopis per Apuliam et Calabria constitutis. Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regnum obviare. Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur.

CCXXX. Quod aliud sit uxor, aliud concubina; nec erret quisquis filiam suam in matrimonio tradiderit concubinam habenti.

Ex decret. papæ Leonis, tit. 18. Non omnis mulier viro juncta uxor est: viri, quia nec omnis filius hæres est patri. Nuptiarum autem sælera inter ingenuos sunt legitima, et inter æquales, et multo prius hoc ipsum Domino constituyente, quam initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina: sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandum harum personarum discretionem, testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abraham: Ejice ancillam, et filium ejus.

non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac. Unde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præterseuum conjunctionem, quæ habetur in Christi et Ecclesiæ sacramentum, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci clericus si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eam conjugato dederit, nisi forte illa mulier et ingenua facta, et dotata legitime, et publicis nuptiis honestata videatur: paterno arbitrio viris junctæ carent culpa, si mulieres quæ a viris habebantur, in matrimonio non fuerunt: aliud est nupta, aliud concubina.

CCXXXI. *Quod non sit conjugii duplicatio, cum an. illa e. pulsa uxor intromittatur.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 19. Ancillam a matrona accepta abjicere, et uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis. Culpanda est sane talium negligentia, sed non penitus deperanda, ut crebris exhortationibus incitati, quod necessario expetiverunt fideliter exsequantur. Nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est, quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur.

CCXXXII. *De communione privatis, et ita defunctis.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 20. Horum causa Dei judicio reservanda est, in cujus manu fuit, ut talium obitus usque ad communionis remedium non differatur; nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

CCXXXIII. *Quod oporteat eum qui pro illicitis veniam postulat etiam a licitis abstinere.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 22. Aliud quidem est debita repo:scere, aliud propria perfectionis amore contemnere; sed illicitorum veniam postulantem oportet etiam a licitis abstinere; dicente Apostolo: Omnia licent, sed non omnia expediunt. Unde si pœnitentes habent causam, quam negligere forte non debeant, melius expetit quis ecclesiasticum quam forense judicium.

CCXXXIV. *Quod pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conveniat.*

Ex decr. papæ Leon., tit. 23. Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit, quia est honestus quæstus, et turpis. Veruntamen pœnitenti utilius dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi; quia difficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum.

CCXXXV. *Quod ad militiam sæcularem post pœnitentiam redire non debet.*

Ex decretis papæ Leonis, tit. 24. Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis, post pœnitentiæ actionem redire ad militiam sæcularem, cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcu-

laribus. Unde non est liber a laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

CCXXXVI. *Quod adolescens, si urgente quolibet mortis periculo pœnitentiæ gesserit, et non se contulerit, uxoris debeat remedio sustentari.*

Ex decretis papæ Leon., tit. 25. In adolescentia constitutus si, urgente aut metu mortis, aut captivitate periculo, pœnitentiam gesserit, et postea timens laqueum incontinentiæ venialis copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si præter conjugem nullam omnino cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilis æstimamus; nam secundum veram cognitionem nihil magis ei congruit qui pœnitentiam gessit, quam castitas perseverans et mentis et corporis.

CCXXXVII. *Quod subdiaconis carnale connubium denegetur.*

Ex decretis papæ Leon., tit. 31. Nam cum extra clericorum ordinem constitutus nuptiarum societate et procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium, ad exhibendam tamen profectæ continentiæ puritatem, ne subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, et et qui habent, sint tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus ordo est a capite, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel secundo tertioque servandum est, ne aut levitico, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se a voluntate uxoria necdum frenasse detegitur.

CCXXXVIII. *Ut nulla pretia de baptizandis consignandisque fidelibus exigantur.*

Ex decretis papæ Gelasii, titulo 5. Baptizandis consignandisque fidelibus pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accipimus gratis dare mandamur; et ideo nihil a prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente terri, vel indignatione revocati, redemptionis suæ causas adire despiciant: certum habentes quod qui prohibita deprehensivæ int admisisse, vel commissa non potius sua sponte correxerint, periculum subitari proprii sint honoris.

CCXXXIX. *Presbyterorum et diaconorum ordinationes certis debere celebrari temporibus.*

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 11. Ordinationes etiam presbyterorum diaconorumque, nisi certis temporibus et diebus exercere non debent, id est primi et quarti mensis jejunio, septimi et decimi: sed etiam quadragesimalis illius, ac mediana quadragesimæ die, sabbati jejunio circa vesperam noverit celebrandas. Nec cujuslibet utilitatis causa, seu presbyterum, seu diaconum his præferre qui ante ipsos fuerint ordinati.

^a Dion. Exig., a toro abjicere.

^b Dion. Exig., deserenda.

CCXL. *Ut constitutis diebus virgines sacræ vellentur.* A humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita divinarum rerum servitio dedicata.

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 12. Devotis quoque virginibus, nisi aut in Epiphaniarum, aut in albis Paschalibus, aut in Apostolorum natalibus, sacrum minime velamen imponant; nisi forsitan, sicut de baptismo dictum est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.

CCXLI. *Ut viduæ non vellentur.*

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 13. Viduas autem velare pontificum nullus attentet, quod nec auctoritas divina delegat, nec canonum forma præstituit. Non est ergo penitus usurpandum, eisque sine ecclesiastica sunt inferenda præsidia, ut nihil committatur illicitum.

Cujus supra, titulo 21. Nam de viduis sub nulla benedictione velandis superius late duximus disserendum. Quæ si propria voluntate professam pristini conjugii castitatem inmutabili mente calcaverint, periculi earum intererit quali Deum debeant satisfactione placare. Sicut enim si se forsitan continere non poterant secundum Apostolum, nullatenus nubere vetabantur; sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiam fidem debuerunt custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, sed solum hortationes, ræmii sempiterni, pœnasque proponere divini judicii, ut nostra sit absoluta conscientia, et illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cavendum est quippe, quæ de harum moribus actibusque beatus Paulus testatur apostolus, quod planius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam detereri quam admoneri videatur.

CCXLII. *Quod dæmonis aliisque passionibus irrentis sacra mysteria tractare non liceat.*

Ex decretis cujus supra, tit. 19. Usque adeo sane comperimus, illicita quæque prorumpere, ut dæmoniis similibus passionibus irrentis ministeria sacrosancta tractare tribuatur: quibus si in hoc opere positis aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis de sua fidelium salute confidet, ubi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexit calamitate vexari? Atque ideo necessario removendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremo, si corpore sauciatur fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex divina permisit; quanto magis domi cœlestis dispensatores esse non convenit, quod est deterius, mente percussus?

CCXLIII. *Quod secunda conjugia sæcularibus non denegentur, quibus tamen pro hoc ipso ad clerum minime convenit aspirare.*

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 22. Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale sinatur venire collegium: alia est enu-

CCXLIV. *Ut ab episcopis præceptio e papæ novæ basilicæ deditur.*

Ex decretis papæ Gelasii, tit. 4. Basilicas noviter institutas non petitis ex more præceptionibus dedicare non audeant; non ambiant sibi vindicare clericos potestatis alienæ.

Et nulla basilica sub defunctorum constructa nomine deditur.

Cujus supra, tit. 25. De locorum consecratione sanctorum, quamvis superius strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est quod absque præcepto sedis apostolicæ nonnulli factas ecclesias vel oratoria sacrare præsumant. Hoc sumus tamen indicio detestabili permoti quod in quocumque nomine defunctorum, et quantum dicitur, nec omnino fidelium constructiones ædificatas sacris professionibus auacter instituere memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura sunt, ut eadem vix noster ferre posset auditus; si revera Christianitatis affectus in illis regionibus certus, et fixus est, et districtius ista quærantur, et a quibus fuerint gesta prodantur, quoniam si ut latentibus in hac atrocitate nominibus, non exstat in quem sententia debita proferatur, ita cum manifestis fuerit documentis expositus, quam scelæris tanti postulat immanitas, non vitabit ultionem.

CCXLV. *Ut si quis episcopus in crimine absque tempore synodi detentus fuerit, a duodecim episcopis audiatur, presbyter vero a sex; diaconus a tribus.*

Concil. Carthag., tit. 12. Felix episcopus dixit: Suggesto secundum statuta veterum conciliorum, ut si quis episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrit, et fuerit ei nimia necessitas non posse plurimos congregare: ne in crimine remaneat, a duodecim episcopis, et presbyter a sex episcopis cum proprio suo episcopo audiatur, et diaconus a tribus.

Concil. suprascript., tit. 20. Si autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis proprius episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est una secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, ipsorum causam discutiant, eadem dierum, et dilationum et a communione remotionum, et discussione personarum, inter accusatores, et eos qui accusantur forma servata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus episcopus loci agnoscat et finiat.

CCXLVI. *De diversis ordinibus Ecclesiæ servientibus, ut si quis in causam incurrit, et abnuerit ecclesiasticum iudicium, debeat periclitari.*

Concil. Cart., tit. 15. Item placuit ut quisquis episcoporum, presbyterorum, diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel civilis causa fuerit commota, si relicto ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum

* Dion. Exig., effugiet.

amittat, et hoc in criminali; in civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit ut a quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint vel iniquo animo iudicasse, vel aliqua cupiditate vel gratia depravati. Sane si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam a pauciori numero quam constitutum est, non liceat provocari.

CCXLVII. *Ut clericus qui ordinatur, moneri debeat constituta paterna servare; maxime vero ut corporibus mortuorum eucharistia et baptisma non dentur.*

Concil. Carthag., tit. 18. Item placuit ut ordinatis episcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus suis placita conciliorum auribus eorum iuculentur, ne se aliquid contra statuta concilii fecisse poeniteant. Item placuit ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur; scriptum est enim: Accipite et edite. Cadavera autem nec accipere possunt, nec edere; et ne jam mortuos homines baptizari faciat presbyterorum ignavia.

CCXLVIII. *Ut episcopi vel clerici in eos qui catholici non sunt nihil conferant.*

Concil. Carthag., tit. 22. Et ut in eos qui catholici Christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, per donationes rerum suarum episcopi vel clerici nihil conferant.

Item, concil. suprascripti tit. 48. Item constitutum est, si quis episcopus hæredes extraneos a consanguinitate sua, vel hæreticos, etiam consanguineos aut paganos Ecclesie pretulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque ejus nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur, nec ex-usari possit si intestatus a defecerit, quia utique debuit factus episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

CCXLIX. *De accusato vel accusatore.*

Concil. Carthag., tit. 50. Item placuit ut accusatus vel accusator in eo loco unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur.

CCL. *Quid clerici qui episcopis suis non obediunt ut promoveantur, nec illic manere debeant unde recedere noluerunt.*

Concil. Carthag., tit. 51. Item placuit ut quicumque clerici vel diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperaverint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promoveré, nec illi ministrent in gradu suo unde recedere noluerunt.

CCLI. *Ut si quis clericorum pauper promotus in ordine aliquid postea hu.uerit, Ecclesie potestati subjaceat.*

Concil. Carthag., tit. 52. Item placuit ut episcopi,

^a Dion. Exig., *decesserit.*

^b In Codice Can. Ecclesie Africane, et apud Dion.

presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, et tempore episcopatus vel clericatus sui agros vel quæcunque prædia suo nomine comparant: tanquam rerum Dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si tamen ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobi judicentur.

CCLII. *Ut presbyteri rem ecclesie in qua sunt constituti non vendant, et nulli episcopo liceat rem titulis Ecclesie usurpare.*

Concil. Carthag., tit. 33. Item placuit ut presbyteri non vendant rem ecclesie ubi sunt constituti, nescientibus episcopis, quomodo et episcopis non licet vendere prædia ecclesie ignorante concilio, vel presbyteris suis. Non habente ergo necessitatem, nec episcopo liceat matricis Ecclesie rem, nec presbytero tituli sui usurpare.

CCLIII. *Ut parvuli qui apud Donatistas baptizantur, si conversi fuerint, ab ordinationibus non prohibeantur.*

Concil. Carthag., tit. 14. De Donatistas placuit ut consulamus fratres et consacerdotes nostros Syriacum et Simplicianum de solis infantibus qui baptizantur penes eosdem, ne quod suo non fecerunt iudicio, cum ad Ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conversi, parentum illos error impediatur, ne promoveantur sacri altaris ministri.

Concil. suprascripto, tit. 23 et 24. Aurelius episcopus dixit: Ecclesiarum Dei per Africam constitutarum necessitates mecum optime novit charitas vestra, sanctissimi fratres; et quoniam præstitit Dominus ut ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata presentia, videtur mihi ut has eisdem necessitates, quas pro sollicitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cum approbaverit vestra sinceritas, sit consequens eligendum esse unum a nostro numero consacerdotem, qui auxiliante Domino orationibus vestris, et has ipsas necessitates suscipere possit, et graviter peragendas implere, perrecturus ad transmarinas Italie partes; ut tam sanctis fratribus et consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio sedis apostolicæ episcopo, quam etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis Ecclesie necessitatem ipsam, ac dolorem, atque inopiam nostram valeat intimare; ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum, quod noverint communi periculo providendum maxime, quia tanta indigentia clericorum est, multæque ecclesie ita desertæ sunt, ut ne unum quidem diaconum vel illiteratum habere reperiantur. Nam de cæteris superioribus gradibus et officiis tacendum arbitror, quia, ut dixi, si ministerium diaconi facile non invenitur,

Exiguum, sunt canones 56 et 57. Nihil tamen emendandum.

multo magis superiorum honorum inveniri non posse certissimum est : et quotidie nos plactus diversarum pene emortuarum plebium jam non sustinemus, quibus nisi fuerit aliquando subventum, gravis nobis et inexcusabilis innumerabilium animarum pereuntium causa, apud Deum mansura est. Unde quoniam superi concilio statutum esse mecum recognoscit unanimitas vestra, ut hi qui apud Donatistas parvuli baptizati sunt, nondum scire valentes erroris eorum interitum, et posteaquam ad aetatem rationis capacem pervenerunt, agnita veritate, falsitatem eorum abhorrentes ad Ecclesiam Dei catholicam, per universum mundum diffusam, ordine antiquo per manus impositionem recepti sunt, debere talibus suscipiendum munus clericatus non impedire nomen erroris, cum veram Ecclesiam illorum putaverint ad fidem accedendo, et ibi Christo crediderint, et Trinitatis sacramenta perceperint : quæ omnia vera et sancta, atque divina esse certissimum est, et in his omnem animæ spem constitutam. Quinquam et hæreticorum præsumpta audacia veritatis nomine palliata hæc tradere audeat, quæ quoniam simplicia sunt, et ut præmonet beatus Apostolus dicendo, unus Deus, una fides, unum baptisma, et iterari non liceat, quod semel dari oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impositionem in unam Ecclesiam columbam, ut dictum est, et unam matrem omnium Christianorum, ubi omnia sacramenta salubriter, et æterne, et vitaliter accipiuntur, quæ perseverantibus in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, ut quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore sit tenebrosius, atque damnosius. Quod fugientes nonnulli et matris Ecclesiæ catholice ubera cognoscentes, illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt ; quibus sacramentorum rebus cum vitæ bonæ probitas accesserit, sine dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, maxime in tanta rerum necessitate nullus est qui non concedat. Quinquam nonnulli ejusdem sectæ clerici cum plebibus atque honoribus suis ad nos transire desiderant, qui amore honoris, aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc majori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo, ut prudentiori suo consilio nostræ suggestionis sermonem cum perpenderit, quid de hac re eis placeat nos informare dignentur. Tantum de his qui infantes baptizati sunt satagimus, ut nostræ, si placet, in istem ordinandis consentiant voluntati. Omnia ergo quæ superius comprehendimus, apud sanctos episcopos agenda esse necum honorabilis fraternitas vestra perpendat.

Item ut clerici Donatistarum in suis honoribus suscipiantur.

Concil. Carthag., tit. 35. Deinde placuit ut litteræ mittantur ad fratres et coepiscopos nostros, et maxime ad sedem apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater et collega noster Anasta-

sus, quo noverit habere Africam magnam necessitatem propter Ecclesiæ pacem et utilitatem, ut et de ipsis Donatistis, quicumque clerici correcto consilio ad catholicam unitatem transire voluerint, secundum uniuscujusque episcopi catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam ; si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus ejusdem divisionis temporibus factum esse manifestum est ; quod multarum et pene omnium Africanarum Ecclesiarum, in quibus talis error exortus est, exempla testantur, non ut concilium quod in transmarinis partibus de hac re factum est dissolvatur, sed ut illud maneat circa eos qui sic transire ad Catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compensatio procuretur, per quos autem vel omnimodo perfi, vel adjuvari manifestis fraternarum animarum lucris catholica unitas in locis quibus degunt visa fuerit : non eis obsit quod contra honores eorum, quamvis salus nulli interclusa sit, in transmarino concilio statutum est, id est ut ordinati in parte Donati, si ad Catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium : sed exceptis his, per quos catholice unitati consulitur.

CCLIV. Ut episcopi vel clerici filios suos non facile emancipent.

Concil. Carthag., tit. 2. Ut episcopi vel clerici filios suos a sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorum fuerint et de ætate securi, ut possint ad eos jam propria pertinere peccata.

CCLV. Ut clerici vel continentes ad virgines et viduas non accedant.

Concil. Carthag., tit. 5. Clerici vel continentes ad viduas vel virgines nisi ex jussu vel permissu episcoporum vel presbyterorum non accedant, et hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum his cum quibus episcopus aut presbyter jusserit ; nec ipsi episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi feminas, sed ubi aut clerici præsentés sunt, aut graves aliqui Christiani.

CCLVI. Ut princeps sacerdotum non appelletur episcopus.

Concil. Carthag., tit. 6. Ut primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

CCLVII. Ut a jejuniis sacerdotibus Deo sacrificia celebrentur.

Concil. Carthag., tit. 8. Ut sacramenta altaris non nisi a jejuniis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur ; nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, sive episcoporum, sive cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt jam pransi inveniuntur.

CCLVIII. *De sollicitudine pro virginibus gerenda.*

Concil. Carthag., tit. 11. Ut virginēs sacræ cum parentibus, a quibus custodiebantur, private fuerint, episcopi, vel presbyteri, ubi episcopus absens est, providentia gravioribus feminis commendentur, aut simul habitantes invicem se custodiant ne passim vagando Ecclesiæ hedant existimationem.

CCLIX. *Ut episcopus non ordinetur in diœcesi quæ episcopum nunquam habuit, nisi cum voluntate episcopi ad quem ipsa diœcesis pertinet.*

Concil. Carth., tit. 20. Epigonius episcopus dixit : Multis conciliis hoc statutum a cœtu sacerdotali est, ut plebes quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus episcopi a quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est episcopos. At verò quia nonnulli, dominatu quodam adepto, communionem fratrum abhorrent, vel certe cum depravati fuerint, quasi in quadam arce tyrannica sibi dominatum vindicant, quod plerique tumidi, atque stolidi adversum episcopos suos cervices erigunt presbyteri, vel conviviis sibi concinnantes plebem, vel certe persuasu maligno, ut illicito favore eodem vellent sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mentis lux tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti non curando tales petitores, sed propter eorum malos cogitatus, et prava concinnata eorum consilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec unquam proprium episcopum habuit. Quapropter si universo sanctissimo cœtui placet, hoc quod prosecutus sum confirmetur. Aurelius episcopus dixit : Fratris et consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me et fecisse et facturum esse profiteor circa eos sane qui fuerunt concordēs, non solum circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, ut dictum est, earum scalpentes aures, blandi ad seducendum, viliosæ vitæ homines, vel certe inflati et ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, et nonnunquam conventi ad concilium venire detrectant; sua forte ne prodantur flagitia metuentes. Dico, si placet, circa hos non tantum diœceses non esse servandas, verum et de propria ecclesia, quæ illis male fuerit, omnimodo admittendum ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris removeantur. Oportet enim ut qui universis fratribus ac toto concilio inhaerit, non solum suam a jure integro, sed et diœceses possideat. At vero qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantum diœceses amittant, sed, ut dixi, etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles. Honoratus et Urbanus

A episcopi dixerunt : Summa provisio sanctitatis lux cohesit mentibus singulorum, et puto omnium responsione ea quæ prosequi dignatus es roboranda. Universi episcopi dixerunt, placet, placet.

CCLX. *Ut qui episcopi in diœcesibus fuerint ordinati, diœcesim sibi nullam usurpent.*

Concil. Carthag., tit. 23. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt : Audivimus constitutum ut diœceses non mereantur episcopos accipere, nisi consensu ejus sub quo fuerunt constitutæ; sed in provincia nostra cum aliqui forte in diœcesi, concedente eo episcopo, in cujus potestate fuerant constituti, ordinati sunt episcopi, etiam diœceses sibi vindicant, hoc et corrigi charitatis vestræ iudicio et inhiberi de cætero debet. Epigonius episcopus dixit : Singulis episcopis servatum est quod decebat : ut ex massa diœcesium nulla carperetur, ut proprium episcopum habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim si concesserit, ut eadem diœcesis permissa proprium tantum episcopum habeat, et cæteras sibi non vindicent diœceses : quia exempta de fasce multarum sola meruit honorem episcopatus suscipere. Aurelius episcopus dixit : Non dubito charitati vestræ omnium placere, eum qui in diœcesi, concedente episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuerit ordinatus. Quoniam igitur universa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro convenerint, sermone vestro cuncta roborate. Universi episcopi dixerunt : Omnibus nobis hæc placuerunt, et hæc nostra subscriptione firmamus.

CCLXI. *De reliquiis idolorum, vel templis ab imperatoribus abolendis.*

Concil. Carthag., tit. 25. Instant etiam aliæ necessitates a religiosis imperatoribus postulandæ; ut reliquias idolorum per omnem Africam jubeant penitus amputari : nam plerisque in locis maritimis atque possessionibus diversis adhuc erroris istius iniquitas viget, ut præcipiantur, et ipsa deleri, et templa eorum, quæ in agris vel in locis abditis constituta nullo ornamento sunt, jubeantur omnimodo destrui.

CCLXII. *Ut clerici de iudicii sui cognitione non cogantur in publico dicere testimonium.*

Concil. Carthag., tit. 26. Petendum etiam ut statuere dignentur : ut si forte in Ecclesia quaelibet causam jure apostolico Ecclesiis imposito, agere voluerint, et fortasse decisio clericorum uni parti displiuerit, non liceat clericum in iudicium ad testimonium devocari eum qui cognitor vel præsens fuit, ut nulla ad testimonium dicendum ecclesiastici cujuslibet persona pulsetur.

CCLXIII. *De paganorum conviviis auferendis.*

Concil. Carth., tit. 27. Illud etiam petendum ut quæ contra præcepta divina convivia multis in locis

* Codex Eccles. Rom., *integre.*

exercerent, quæ ab errore gentili attracta sunt, ita ut nunc a paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Christianorum imperatorum persecutio altera fieri occulte videatur: vetari talia jubeant, et de civitatibus, et de possessionibus imposita pœna prohiberi: maxime cum etiam in natalibus beatissimorum martyrum per nonnullas civitates, et in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicus atque plateas exerceant, ut inæqualis honor, et innumerabilem feminarum pudor devote venientium ad sacratissimum diem injuriis lascivientibus appetatur: ut etiam ipsius sanctæ religionis pene fugi tur accessus.

CCLXIV. De spectaculis, ut in die Dominico vel cæteris sanctorum solemnitatibus minime celebrentur.

Concil. Carthag., tit. 28. Necnon et illud petendum ut spectacula theatrorum cæterorumque ludorum, die Dominica, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoveantur, maxime quia sancti Paschæ octavarum diebus populi ad circum magis, quam ad ecclesiam conveniunt, debere transferri devotionis eorum dies, quando occurrerint, nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula: maxime quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas a quocunque adhibenda est: sed uti oportet hominem libera voluntate qua subsistit, sibi divinitus concessa: corporatorum enim maxime periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad spectacula convenire.

CCLXV. De histrionibus Christianis factis.

Concil. Carthag., tit. 30. Et de his etiam petendum ut si quis ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat quoquam iterum ad eadem exercenda reduci.

CCLXVI. De manumissionibus in Ecclesia celebrandis.

Concil. Carthag., tit. 31. De manumissionibus sane in Ecclesia dicendis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiduciæ istorum ordinem sequi: data plane licentia misso legato ut quæcunque digna fide pro statu Ecclesiæ et salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini accepturos. Quæ omnia si sanctitati vestræ placent, edicite ut et meam suggestionem ratam esse vobis advertant, et nostram omnium consensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placent hæc quæ injuncta sunt peragenda, et prudenter a tua sanctitate enarrata.

⁊ Dion. Exig., quoquam.

CCLXVII. Ne interventor episcopus cathedram ubi interventor est sedeat.

Concil. Carthag., tit. 41. Item constitutum est ut nulli ^b interventori licitum sit cathedram cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere: sed dare operam ut intra annum eisdem episcopum provideat; quod si neglexerit anno exemplo, interventor alius tribuatur.

CCLXVIII. De episcopis qui ad concilia non occurrunt.

Concil. supradicto, tit. 43. Item placuit ut quotiescunque concilium congregandum est, episcopi, qui neque aetate, neque ægritudine, neque aliqua graviore necessitate impediuntur, competenter occurrant, et primatibus suarum quarumque provinciarum intinetur ut de universis episcopis, vel duobus, vel tres turmas fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem concilii instantissime occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant; vel si post adventum tractoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem in edimenti sui apud suum primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communionem debere esse contentos.

CCLXIX. Ut de alieno monasterio susceptos, nec præpositos monasterii, nec cleros liceat ordinari.

Concil. Carthag., tit. 47. Item placuit ut si quis de alterius monasterio repertus, vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio majorem constituerit: episcopus qui hoc fecerit, a cæterorum communionem se junctus, suæ tantum plebis communionem contentus sit, et ille neque clericus, neque præpositus perseveret.

CCLXX. Ut episcopi qui ordinantur, ab ordinatoribus suis epistolas accipiant, quæ diem et consul. m præferant.

Concil. Carthag., tit. 56. Deinde placuit ut quicumque deinceps ordinantur per provincias Africanas, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, et continentes consulem et diem, ut nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

CCLXXI. De his qui semel in Ecclesia legerint ab aliis non posse promoveri.

Concil. Carthag., tit. 57. Item placuit ut quicumque in ecclesia vel semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

CCLXXII. Concilium universale non nisi necessitate faciendum.

Concil. Carthag., tit. 62. Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quoties causa communis exegerit, id est totius Africæ, undecunque ad hanc sedem de hac re data litteræ fuerint, congregandam esse synodum in ea provincia ubi opportunitas persuaserit; causæ autem quæ communes non sunt, in suis provinciis judicentur.

^b Dion. Exig. et Cod. Eccl. Rom. intercessori.

CCLXXIII. *Ut ab electis iudicibus provocare non liceat.* **A**

Concil. suprascripto, tit. 63. Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit iudices, et cum eo et ille contra quem provocaverit, ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.

Item de hoc ipso, tit. 89. A iudicibus autem quos communis consensus elegerit, non liceat provocare. Et quisquis provocatus repertus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det litteras ut nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

CCLXXIV. *De plebibus quæ nunquam episcopus habuerunt.*

Concil. Carthag., tit. 65. Placuit et illud ut plebes quæ nunquam habuerunt proprios episcopos, nisi ex concilio plenario uniuscujusque provinciæ, et primatis, atque consensu ejus ad cujus diocesim eadem ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant.

CCLXXV. *De plebibus vel diocesibus ex Donatistis conversis.*

Concil. supr. scripto, tit. 66. Sane, ut plebes quæ conversæ sunt a Donatistis, et habuerunt episcopos, sine dubio, inconsulto concilio habere mereantur. Quæ autem plebes habuerunt episcopum, et eo defuncto voluerint non episcopum proprium habere, sed ad alicujus episcopi diocesim pertinere, non eis esse denegandum. Necnon et illud suggestum est quod plebes ante legem imperatorum de unitate latam, quicumque converterentur episcopi ad Catholicam, ipsi eas obtinere debeant; verum a lege unitatis, et deinceps oporteat univrsas ecclesias vindicare sibi episcopos catholicos eorum locorum, ad quæ loca sub hæreticis pertinebant, vel conversorum ad catholicam, vel non conversorum hæreticorum, et dioceses, et si qua forte sunt instrumenta ecclesiæ, vel ad ejus jus pertinentiæ. Qui vero aliqua usurpaverint, post legem usurpata conversis resituant.

CCLXXVI. *De precibus ad altare dicendis.*

Concil. Carthag., tit. 70. Placuit etiam hoc, ut preces quæ probatæ fuerint in concilio, sive præfationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino contra fidem proferantur, sed quæcunque a prudentioribus fuerint collectæ, dicantur.

CCLXXVII. *De his quicum in Africa non communicant, voluerint trans mare subripere.*

Concil. Carthæg., tit. 72. Quicumque autem non communicat in Africa, si in transmarinis ad communicandum obrepserit, jacturam clericatus excipiat.

CCLXXVIII. *De plebibus conversis a Donatistis.*

Concil. Carthag., tit. 84. Item placuit quoniam

^a Dion. Exig. et Cod. Eccl. Rom., *illæ plebes.*

^b Dion. Exig. et Cod. Eccl. Rom., *conventi.*

^c Dion. Exig., *communicans*; Cod. Eccl. Rom.,

quidem ante aliquot annos in hac ecclesia plenario concilio constitutum est ut quæcunque ecclesiæ in diocesi constitutæ, ante leges de Donatistis datas catholicæ factæ sunt, ad eas cathedras pertineant per quarum episcopos factum est ut catholicæ unitati communicarent; post leges autem, quæcunque communicaverunt, illuc pertineant quo pertinebant cum essent in parte Donati. Sed quia multæ controversiæ postea inter episcopos de diocesibus ortæ sunt et oriuntur quibus tunc minus videtur esse prospectum, nunc isto sancto concilio placuit ut ubicunque Catholica fuit, et pars Donati, et ad diversas cathedras pertinebant, quocunque tempore illie unitas facta est vel facta fuerint, sive ante leges, sive post leges, a eadem cathedra pertineant ad quam Catholica quæ jam ibi fuerat pertinebat.

CCXLXIX. *De diocesibus qualiter eas dividant inter se episcopi, tum catholici quam ex Donati parte conversi sunt.*

Concil. Carthag., tit. 85. Ita sane ut si episcopus ex Donatistis ad catholicam unitatem conversus est, æqualiter inter se dividant eas quæ sic fuerint inventæ ubi ambæ partes fuerunt, id est ut alia loca ad illum, alia ad illum pertineant; ita ut ille dividat, qui amplius temporis in episcopatu habet, et minor eligat. Quod si forte unus fuerit locus, ad eum pertineat cui vicinior invenitur. Quod si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat quem plebs elegerit. Quod si forte antiqui catholici suum voluerint, et illi suum, qui ex Donati parte conversi sunt, plurimorum voluntas paucioribus preferatur: si autem partes æquales sunt, majoris temporis episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, ut non possint æqualiter dividi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicumque locus remanserit, hoc in eo servetur quod superius dictum est, cum de uno tractaretur loco.

CCLXXX. *Ut si quam diocesim episcopus ab hæresi liberans, triennio possederit, nullus eam repetat.*

Concil. Carth., tit. 86. Item placet, ut etiam si quisquam post leges aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium nemine repetente continuit, ulterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit episcopus, qui posset repetere, et tacuit, præjudicium patietur. Si autem non fuit, non præjudicetur matrici, sed liceat cum locus acceperit episcopum, qui non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Itemque si fuerit episcopus ad Catholicam ex Donati parte conversus, non ei præjudicet præfinitum tempus: sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca quæ ad ipsam pertinebant cathedram.

communicant.

^d Cod. Eccl. Rom., *obrepserint.*

^e Cod. Eccl. Rom., *excipiant.*

CCLXXXI. *De his qui in plebes, quas ad se putant A pertinere, inconventis his, a quibus tenentur, irrue- rint.*

Concil. Carth., tit. 87. Item placuit, ut quicumque episcopi, plebes quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repetunt, ut causas suas episcopis judicantibus agant, sed alio retinente irruerint, sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque jam hoc fecerunt, si nondum est inter episcopos finita contentio, sed adhuc contendunt, ille inde discedat quem constiterit prætermittis iudiciis ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si a primatu ut retineat, litteras impetrarit, sed sive habeat litteras, sive non habeat, conveniat eum qui tenet, et ejus litteras accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse B episcoporum necessitate periclitantis pudicitæ virginalis, cum et vel petitior potens, vel raptor aliquis formidatur: vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

CCLXXXII. *De his qui plebes ad se pertinentes negligunt.*

Concil. Carthag., tit. 88. Item placuit, ut quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam unitatem lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis episcopis, ut id agere non morerentur. Quod si intra sex menses a die conventionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari ad ipsum pertineant. Ita sane, ut si ille ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hæreticis, ut impune ibi sint, et suam diligentiam fuisse præventam, ut eo modo ejus cura sollicitior vitaretur. Cum hoc iudices Episcopi cognoverint, suæ cathedræ loca restituant. Sane si episcopi, inter quos causa versatur, diversarum sunt provinciarum, ille primas det iudices, in cujus provincia est locus de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut unus eligatur, aut tres: ut si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.

CCLXXXIII. *Ut si episcopus negligat suam diœcesin, commun. one privetur.*

Concil. Carthag., tit. 90. Si in matricibus cathedralis episcopus negligens fuerit adversus hæreticos, conveniatur a vicinis episcopis diligentibus, et ei sua negligentia demonstratur, ut se excusare non possit. Quod si ex die quo convenitur, intra sex menses, si in ejus provincia executio fuerit, et non eos ad unitatem catholicam convertendos curarit, non ei communicetur, donec adimpleat: si autem executor ad loca non venerit, non ascribatur episcopo.

CCLXXXIV. *De episcopis qui Donatistas communicasse mentiti fuerunt.*

Concil. Carthag., tit. 91. Si autem probatum fuerit, eum de communionem illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.

CCLXXXV. *De presbyteris et clericis, ut non appellentur nisi Africana concilia.*

Concil. Carthag., tit. 92. Item placuit, ut presbyteri et diaconi, vel cæteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de iudiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, et inter eos quidquid est finiant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si et ab eis provocandum putaverint, non provocent, nisi ad Africana concilia, vel ad primates provinciarum suarum; ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

CCLXXXVI. *De virginibus, etiam minoribus velandis.*

Concil. Carth., tit. 93. Item placuit, ut quicumque episcoporum necessitate periclitantis pudicitæ virginalis, cum et vel petitior potens, vel raptor aliquis formidatur: vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

CCLXXXVII. *De episcopo qui excommunicat eum, quem sibi soli crimen dicit esse confessum.*

Concil. Carthag., tit. 99. Item placuit, ut si quando episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad injuriam suam episcopus pertinere, quod illi soli C non creditur, etsi scrupulo propriæ conscientie se dicit neganti nolle communicare.

Ut non temere quemquam communionem privet episcopus.

Concil. Carthag., tit. 100. Quoad excommunicato non communicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis, ut magis caveat episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.

CCLXXXVIII. *Contra impugnatores gratiæ Dei, et calumniatores sancti Augustini.*

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 1. Dilectissimis fratribus Venerio, Marino, Leontio, Auxonio, Arcadio, Filtanio, et cæteris Galliarum episcopis, Cælestinus. Apostolici verba præcepti sunt apud Judæos, B atque gentiles, sine offensione nos esse debere; hoc quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit. Quod cum ita sit, non parum periculum illum poterit manere ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos qui neminem perire volumus, ista contristent, quæ auctoribus Christianis percellunt animos Christianos, Dominicus in Evangelio sermo testatur: ait enim ipse Salvator, quod expedit scandalizanti unum de pusillis in maris profunda demergi, et ideo quæ sit ejus jam pœna quæramus, cui tale supplicium legimus expedire. Filii nostri præsentibus Prosper et Hilarius, quorum circa Deum nostrum sollicitudo laudanda est, tantum nescio quibus presbyteris illic licere, qui dissensionem Ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecuti, ut

indisciplinatas questiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare adversantia veritati; sed vestræ dilectioni justius imputamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus supra magistrum non esse discipulum, id est non sibi debere quemquam ad injuriam doctorum vindicare doctrinam; nam et hos ipsos a Deo nostro positos novimus ad docendum, cum sit dicente Apostolo eis tertius locus intra Ecclesiam deputandus. Quid illic spei est, ubi magistris tacentibus, hi loquuntur, qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne connivere sit hoc tacere, timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio faveamus errori. Ergo corripiantur hujusmodi, non sibi sit liberum habere pro voluntate sermonem; desinat, si ita res sunt, incensore novitas vetustatem, desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur sæpe naufragio mergere, quos intra portum stantes statio faciat fida securos; fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non moventur. Recurrerunt ad apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio conquærentes. Habetote, fratres charissimi, pro catholicæ plebis pace tractatum, sciant se (si tamen censentur presbyteri dignitate) vobis esse subjectos, sciant quod sibi omnes qui male docent, discere magis ac magis competat quam docere; nam quid in ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicationem? nisi forte illud obsistat, quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui e fratrum numero nuper de laicorum consortio, in collegium vestrum fortassis admissi, nesciant quid sibi debeant vindicare. Super his multa jam dicta sunt eo tempore, quo ad fratris Tuenti dedimus scripta responsum; nunc autem repetentes sæpius admonemus, ut vitentur hujusmodi qui laborant per terras aliud, quam ille noster jussit agricola, seminare. Nec tamen mirari possumus si hæc erga viventes illic nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

Ex decret. papæ Cælest., tit. 2. Augustinum sanctæ recordationis virum, pro vita sua, atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor aspersit: quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos, etiam a meis semper decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, ut pote qui ubique cunctis et amori fuerit, et honori: unde resistatur talibus, quos male crescere videmus. Nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque convenit macerari, quavis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem propter justitiam sustinere. Quibus quid promittat Dominus in futurum, sequens sermo declarat.

* Dionys. Exig., tamen.

A Non est agentium causa solorum; universalis Ecclesia quacunque novitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito improbis silentio de tali re impostorum querelæ cessaverit. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

CCLXXXIX. *Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi Christi gratia posse salvari.*

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 4. In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem et innocentiam perdidisse, et neminem de profundo illius ruinæ, per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserantius erexerit, pronuntiante beatæ memoriæ papa Innocentio, atque dicente in epistola ad Carthaginense concilium: Liberum enim arbitrium ille peressus, dum suis inconsultus utitur bonis cadens, in prævaricatione profunda demersus est, et nihil quemadmodum exinde surgere posset invenit, suaque in æternum libertate deceptus hujus ruinæ latuisset oppressus, nisi eum, post Christi pro sua gratia relevasset adventus, qui per novæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium sui baptismatis lavacro purgavit.

CCXC. *Quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus qui solus est bonus.*

Ex decretis papæ Cælestini, tit. 5. Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus: quod in eisdem scriptis ejusdem pontificis sententia protestatur, dicens: **C** Nunquid nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere, quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt.

CCXCI. *Quod nisi gratia Dei continua juvemur, insidias diaboli sæpè rare non possumus.*

Ex decretis suprascripti, tit. 6. Neminem etiam baptismatis gratia renovatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei, perseverantiam bonæ conversationis acceperit: quod ejusdem Antistitis in iisdem paginis doctrina confirmat, dicens: Nam quamvis hominem redimeret a præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum, et post ista corrigere, multa servavit. Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti confisque nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores: necesse est enim, ut quo auxiliante vicimus, eo iterum non adjuvante vincamur.

CCXCII. *Quod per Christum libero bene utamur arbitrio.*

Ex decretis papæ Cælest., tit. 7. Quod nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio, idem magister in epistola ad Milevitanum concilium data prædicat, dicens: Adverte tandem, o pravissimarum

mentium perversa doctrina, quod primum hominem A
ita libertas ipsa decepit, ut dum indulgentius frenis
ejus utitur, in prævaricationem præsumptione con-
cideret; nec ex hoc potuit erui, nisi ei providentia
regenerationis statum pristinae libertatis Christi Do-
mini reformasset adventus.

CCXCIII. *Quod omnia sanctorum merita, dona sint
Dei.*

Ex de retis papæ Cælest., tit. 8. Quod omnia stu-
dia et omnia opera ac merita sanctorum ad Dei glo-
riam laudemque referenda sint, quia nemo aliunde
ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam
nos sententiam dirigit beatæ recordationis papæ Zo-
simi regularis auctoritas, cum scribens ad totius or-
bis episcopos ait: Nos autem instinctu Dei, omnia B
enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde
nascuntur, ad fratrum et coepiscoporum nostrorum
conscientiam universa retulimus. Hunc autem ser-
monem sincerissimæ veritatis luce radiantem, tanto
Afri episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eum-
dem virum scriberent: Illud vero quod in litteris
quas ad universas provincias curasti esse mittendas,
posuisti dicens: Nos tamen instinctu Dei, et cætera,
sic accipimus dictum, ut illos qui contra Dei adju-
torium extollunt humani arbitrii libertatem districto
gladio veritatis, velut cursim transiens amputares;
quid enim tam libero fecistis arbitrio, quam quod
universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti?
et tamen instinctu Dei factum esse, fideliter
sapienterque vidistis, veraciter fidenterque dixistis. C
Ideo utique, quia præparatur voluntas a Domino, et
ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suo-
rum, ipse tangit corda filiorum; quotquot enim spi-
ritu Dei aguntur, ii filii Dei sunt, ut nec nostrum
deesse sentiamus arbitrium, et in bonis quibusque
voluntatis humanæ singulis motibus magis illius va-
lere non dubitemus auxilium.

CCXCIV. *Quod omnia sancta cogitatio et motus via
voluntatis ex Deo sit.*

Ex decretis papæ Cælest., tit. 9. Quod ita Deus in
cordibus hominum, atque in ipso libero operetur
arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, om-
nisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per
illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus.
Ad hanc enim nos professionem idem doctor in-
stituit, qui cum ad totius orbis episcopos de divi-
næ gratiæ opitulatione loqueretur; quod ergo, ait,
tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio?
In omnibus igitur actibus, causisque, cogitationibus,
motibus, adjutor et protector orandus est. Super-
bum est enim ut quidquam sibi humana natura præ-
sumat clamante Apostolo: Non est vobis colluctatio
adversus carnem et sanguinem, sed contra prin-
cipes et potestates aeris hujus, contra spiritalia ne-
quitiæ in cælestibus, et sicut ipse iterum dicit: In-
felix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis
hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum
nostrum; et iterum: Gratia Dei sum id quod sum,

et gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omni-
bus illis laboravi; non ego autem, sed gratia Dei
mecum.

CCXCV. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittat,
sed etiam adjuvet, ut nec committantur, et lex im-
pleatur, non sicut ait Pelajius, facile, quasi sine
gratia Dei difficilius possit impleri.*

Ex decretis papæ Cælest., tit. 10. Illud etiam,
quod inter Carthaginiensis synodi decreta constitu-
tum est, quasi proprium apostolicæ sedis amplecti-
mur, quod scilicet tertio capitulo definitum est: Ut
quicumque dixerit gratiam Dei, quæ justificamur per
Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remis-
sionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt,
non etiam ad adiutorium, ut non committantur, ana-
thema sit: et iterum quarto capitulo, Ut quisquis
dixerit, gratiam Dei per Jesum Christum, propter
hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia
per ipsam nobis revelatur, et aperitur intelligentia
mandatorum, ut sciamus quid appetere et quid vitare
debeamus; non autem per illam nobis præstari,
ut quod faciendum cognovimus etiam facere diliga-
mus, atque valeamus, anathema sit. Cum enim di-
cat Apostolus scientia inflat, charitas vero ædificat,
valde impium est, ut credamus ad eam quæ inflat,
nos habere gratiam Christi, et ad eam quæ ædificat
non habere, cum sit utrumque donum Dei, et scire
quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut æ-
dificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut
autem de Deo scriptum est: Qui docet hominem
scientiam; ita etiam scriptum est: Caritas ex Deo
est. Item quinto capitulo: Ut quisquis dixerit, ideo
nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere ju-
beamur per liberum arbitrium, facilius possimus im-
plere per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur,
non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine
illa implere divina mandata, anathema sit. De fru-
ctibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi
non ait: Sine me difficilius potestis facere; sed ait:
Sine me nihil potestis facere.

CCXCVI. *Quod sedis apostolicæ omnes orationes
Christi gratia resonent, quæ genus humanum ab
æterna damnatione reparatur.*

Ex decretis papæ Cælest., tit. 11. Præterea bea-
tissimæ et apostolicæ sedis inviolabiles sanctiones,
quibus nos piissimi patres, pestiferæ novitatis elatione
dejecta, et bonæ voluntatis exordia, et incre-
menta probabilium studiorum, et in eis usque in fi-
nem perseverantiam, ad Christi gratiam referre de-
cuerunt. Obsecrationum quoque sacerdotalium sa-
cramenta respiciamus, quæ ab apostolis tradita, in
toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uni-
formiter celebrantur, ut legem credendi lex statuit
supplicandi. Cum enim sanctorum plebium præsules
mandata sibi met legatione fungantur, apud divinam
clementiam humani generis agunt causam et tota
secum Ecclesia congemiscente postulant, et precantur
ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis
suarum liberentur erroribus, ut Judæis ablato

cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici A catholice fidei perceptione resipiscant, ut schismatici spiritum redivivæ charitatis accipiant, ut lapsis penitentiae remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis celestis misericordiae aula reseretur. Hæc autem non perfunctorie, neque inaniter a Domino peti rerum ipsarum monstrat effectus; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii charitatis suæ, et ex vasis iræ faciat vasa misericordiae. Quod adeo totum divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio laudisque confessio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

CCXCVII. *Quod gratiam Dei, etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cum exorcismis et supplicationibus spiritus ab eis abigantur immundi.*

Ex decret. papæ Cælest., tit. 12. Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplamur intuitu. Cum sive parvuli sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem vitæ adeunt, quam exorcismis, et exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur, ut tunc vere appareat quomodo princeps mundi hujus mittatur foras, et quomodo prius alligetur fortis, et deinceps vasa ejus diripiuntur, in possessionem translata victoris, qui captivam ducit captivitatem, et dat dona hominibus. His ergo ecclesiasticis regulis, et ex divina sumptis auctoritate documentis, ita adjuvante Domino conformati sumus, ut omnium honorum affectuum atque operum, et omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur auctorem, et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni et velle incipiamus, et facere. Quo utique auxilio et munere Dei non auferatur liberum arbitrium; sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de improvidente sit providum. Tanta enim est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita quæ sunt ipsius dona, et pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit D

^a Dion. Exig., *imprudens*.

quippe in nobis, ut quod vult et velimus et agamus, nec otiosa esse in nobis patitur, quæ exercenda non negligenda donavit, ut et nos cooperatores sinus gratiæ Dei; ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum sollicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, et redimit de interitu vitam nostram, et cui quotidie dicimus: Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo.

CCXCVIII. *Quod profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus astruendæ.*

Ex decret. papæ Cælest., tit. 13. Profundiores vero, difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audent contemnere, ita non necesse habemus astruere. Quia ad constituendam gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis, nos scripta docuerunt; et prorsus non æstimemus catholicum, quod apparuerit præmissis sententiis esse contrarium.

CCXCIX. *Ut præter Scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur.*

Concil. Carthag., tit. 24. Item placuit, ut præter Scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur, sub nomine Scripturarum divinarum; sunt enim Canonice Scripturæ, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jesu Nave, Judicum, Ruth, Regum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Job, Psalterium, Salomonis libri quinque, liber duodecim Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Judith, Ester, Eadræ libri duo; Novi Testamenti Evangeliorum libri quatuor, Actuum Apostolorum liber unus, Epistolæ Pauli quatuordecim, Petri apostoli duæ, Joannis apostoli tres, Jacobi apostoli una, Judæ apostoli una, Apocalypsis Joannis liber unus.

CCC. *Ut episcopi et clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint christianos.*

Concil. Carthag., tit. 3. Ut episcopi et presbyteri, et diaconi non ordinentur, priusquam omnes qui sunt in domo eorum, christianos catholicos fecerint.

^b Dion. Exig., *opinemur*.

Vide ad calcem tomi *Indices duos in Ferrandi Breviationem Canonum et in Crisostomi Breviarium Canonicum.*